

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

Katedra školní a sociální pedagogiky

Preference pohybových činností ve volném čase dětí a mládeže
Preferences of moving activities of children and youths in their in free time

Bakalářská práce

Autor: Jitka Kopecká

Vedoucí práce: PaedDr. Ivan Příbyl

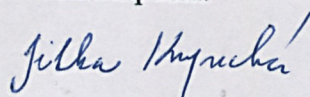
Praha 2008

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím informačních zdrojů uvedených v seznamu, který je součástí bakalářské práce.

V Praze dne 5.11. 2008

Jitka Kopecká

Abstract

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala rozvojem profesní přípravy učitelů v oblasti výchovy ve volném čase. Teoretická část obsahuje pohledy, týkající se volného času, výchovy ve volném čase, sportu a odpočinku dětí a mládeže v různých věku. Praktická část se zaměřuje na empirický výzkum, který zjišťuje, jak profesní příprava učitelů ve volném čase dětí a mládeže probíhá v ČR. Výsledky zjištěly, že profesní příprava učitelů v oblasti výchovy ve volném čase dětí a mládeže probíhá v ČR v podobě, která není dostatečně kvalitní.

PODĚKOVÁNÍ:

Děkuji tímto vedoucímu mé práce PaedDr. Ivanu Příbylovi za odborné rady a vstřícné vedení bakalářské práce.

Obsah	
Úvod	7
1. Cíle práce, výzkumné hypotézy, úkoly práce	9
1.1 Cíle práce	9
1.2 Výzkumné hypotézy	9

Anotace

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na zjištění preferencí pohybových činností dětí a mládeže ve volném čase. Teoretická část obsahuje pojmy, týkající se volné času, výchovy ve volném čase, sportu a ontogeneze dětí a mládeže školního věku. Praktická část je zaměřena na empirický výzkum, který zkoumá jaké pohybové aktivity preferují ve svém volném čase děti a mládež školního věku. Výsledky tohoto výzkumu, jsou porovnány s nabídkou konkrétního školského zařízení zájmového vzdělávání.

2.2 Volejbal: děti a mládež	15
2.2.1 Pedagogika volejbalu	15
2.2.2 Obsah a funkce výchovy mimo vyučování	17
2.2.3 Přehled nejvýznamnějších zájmů mimo vyučování	19
2.3 Sport	23
2.3.1 Vznikající pojem sport	23
2.3.2 Sport a volný čas	24
2.3.3 Struktura sportu a tělovýchovných aktivit	25
2.3.4 Význam sportu	26
3. Telesný, sociální a psychologický vývoj dětí a mládeže	32
3.1 Mládí školního věku	32
3.2 Školní věk	34
3.3 Starší školní věk	36

Klíčová slova

Volný čas, výchova ve volném čase, sport, ontogeneze dětí a mládeže, preference pohybových aktivit, nabídka a poptávka

3.2 Mládí školního věku	32
3.3 Starší školní věk	36
4.1 Výzkumná metoda	40
4.2 Organizace práce	40
4.3 Výsledky zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.4 Shrnutí zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.5 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.6 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.7 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.8 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.9 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.10 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.11 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.12 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.13 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.14 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.15 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.16 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.17 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.18 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.19 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.20 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.21 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.22 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.23 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.24 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.25 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.26 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.27 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.28 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.29 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.30 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.31 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.32 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.33 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.34 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.35 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.36 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.37 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.38 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.39 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.40 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.41 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.42 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.43 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.44 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.45 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.46 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.47 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.48 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.49 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.50 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.51 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.52 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.53 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.54 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.55 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.56 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.57 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.58 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.59 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.60 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.61 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.62 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.63 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.64 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.65 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.66 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.67 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.68 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.69 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.70 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.71 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40
4.72 Závěry zjištění a jejich grafická znázornění	40

4. Výsledky výzkumu a jejich hodnocení.....	76
Obsah	
Úvod	7
1. Cíle práce, výzkumné hypotézy, úkoly práce	9
1.1 Cíle práce.....	9
1.2 Výzkumné hypotézy.....	9
1.3 Úkoly práce.....	9
2. Teoretická východiska práce	11
2.1 Volný čas.....	11
2.1.1 Vymezení pojmu volný čas.....	11
2.1.2 Funkce volného času.....	12
2.1.3 Vznik a vývoj volného času.....	14
2.2 Volný čas dětí a mládeže.....	15
2.2.1 Pedagogika volného času.....	15
2.2.2 Obsah a funkce výchovy mimo vyučování.....	17
2.2.3 Přehled nejvýznamnějších zařízení mimo vyučování..	19
2.3 Sport.....	22
2.3.1 Vymezení pojmu sport.....	22
2.3.2 Sport a volný čas.....	24
2.3.3 Struktura sportu a tělovýchovných aktivit.....	25
2.3.4 Význam sportu.....	28
2.4 Tělesný, funkční a psychický vývoj dětí a mládeže.....	32
2.4.1 Mladší školní věk.....	32
2.4.2 Střední školní věk.....	34
2.4.3 Starší školní věk.....	36
3. Empirická výzkum	38
3.1 Popis zkoumaného souboru.....	38
3.2 Metoda sběru dat.....	38
3.3 Organizace práce.....	39
3.4 Výzkumná zjištění a jejich grafické znázornění.....	40
3.5 Srovnání zjištěných skutečností s nabídkou ve školském zařízení zájmového vzdělávání.....	72

4. Výsledky výzkumu a jejich hodnocení.....	76
4.1 Hodnocení výzkumu.....	76
4.2 Diskuse.....	77
Závěr.....	80
Literatura a prameny.....	81
Přílohy	

Úvod

Volný čas a sport jsou v současné době témata, která vyvolávají řadu diskusí mezi odborníky i laickou veřejností. Problematika volného času ve spojení s novými společenskými podmínkami a rozvojem technologií nabývá ve svém současném pojetí nebyvalého významu. Současně však přináší i řadu problémů, které se v této oblasti vyskytují.

I sport jako jedna z nejvýznamnějších aktivit ve volném čase se v průběhu posledních desetiletí vyvinul jak v oblasti obsahu, tak i formy. Pohybové aktivity jsou jednou z nejpřirozenějších činností, které doprovázejí člověka od počátků lidstva. V současném pojetí však sport vyvolává řadu problematických otázek, souvisejících nejenom s různými podobami sportovních činností, ale i dalšími faktory, které jsou se sportem spojovány. Sport v průběhu předchozího století získal dvě zcela odlišné podoby vrcholového a rekreačního sportu.

U vrcholového sportu, zaměřeného především na výkonnostní stránku tělesných aktivit, vystává řada nových otázek, ať již z hlediska medicínského, psychologického, filozofického nebo společenského. Ačkoliv jeho obliba neustále roste, právě v této oblasti se objevuje velké množství problémů, kterou s sebou vrcholový sport v dnešní podobě přináší. Komeracionalizace, doping, výkon na úkor zdraví, agresivita i vzrůstající nebezpečnost některých sportů spolu s převažujícím pasivním sledováním sportu činí z této jinak hodnotné a zdraví prospěšné činnosti jakýsi „strašák“ současné sportovní veřejnosti.

Oproti tomu rekreační sport, i když jeho význam a hodnota pro celkový rozvoj osobnosti je nepopíratelný, je dnes často na pokraji zájmu společnosti. V této souvislosti se objevují názory z řad odborníků, že dnešní děti a mládež se daleko méně zabývají ve svém volném čase sportovními činnostmi. Volný čas využívají na úkor sportu pasivně sledováním televize či hrami na PC. Také vnímání sportu jako určité formy zábavy a zdraví prospěšné činnosti je ve většinové populaci potlačeno vidinou vlastního výkonu a vítězství. Především u dětí a mládeže je tento fakt alarmující, neboť všechny negativní vlivy sportu se začínají projevovat už i v dětských a mládežnických kategoriích.

Sportovní činnosti však všeobecně podporují zdraví a zdravý životní styl. Nelze tedy říci, že jakákoliv sportovní činnost, která je provozována na vrcholové či výkonnostní úrovni je neprospěšná, naopak především výkonnostní sport u dětí a mládeže vytváří základ pro zdravou a úspěšnou generaci lidí, která přenese získané hodnoty ze sportu i do společnosti. Problémem však zůstává to, aby se sport nestal pouze činností talentovaných jedinců, ale aby získal kredit činnosti, která uspokojuje potřeby a zájmy široké veřejnosti. Pluralita systému

volnočasových a sportovních organizací by proto měla zahrnovat všechny druhy činností a i nabízené aktivity by měly obsáhnout různé sportovní úrovně.

Ověřit si, jaké sportovní činnosti preferují ve svém volném čase děti a mládež, jaký podíl má sport ve volnočasových aktivitách sledovaných skupin a také jak se mění zájmy jednotlivých věkových skupin dětí a mládeže, byl jedním z důvodů, proč jsem si vybrala toto téma pro svou bakalářskou práci. Druhým důvodem byl fakt, že se sportovním aktivitám dětí a mládeže věnuji i ve své pedagogické činnosti. Pracuji jako pedagog volného času v domě dětí a mládeže na sportovním oddělení. Výchově mladé generace se na tomto zařízení věnuji již třináct let, a proto mne toto téma zaujalo i z pohledu pedagoga.

V teoretické části jsem se zaměřila na klíčové pojmy volný čas, výchova ve volném čase a sport, které jsem doplnila ontogenezí jednotlivých věkových kategorií školní mládeže se zaměřením na sportovní činnost.

Ve výzkumné části jsem charakterizovala zkoumaný soubor, metody i formy zpracování dat i organizační podmínky výzkumu. V další části jsem výsledky výzkumu graficky znázornila a porovnávala dle jednotlivých podskupin, které byly zkoumány. Tyto výsledky jsem pak srovnala s nabídkou vybraného školského zařízení zájmového vzdělávání, které se zabývá sportovními volnočasovými aktivitami. Vzhledem k praktickému využití výsledků výzkumu jsem pro porovnání volila zařízení, které se nachází v blízkosti místa vybraných škol a jejich respondentů. V poslední části jsem pak shrnula výsledky a závěry výzkumu, včetně stanovených cílů a ověření hypotéz.

1. Cíle práce, výzkumné hypotézy, úkoly práce

Součástí práce bylo stanovit cíle práce, výzkumné hypotézy a úkoly práce.

1.1 Cíle práce

1. Přiblížit problematiku volného času, jeho souvislosti se sportovní činností i význam těchto činností.
2. Zjistit jaké činnosti preferují ve volném čase chlapci a dívky.
3. Dokázat, že v závislosti na věku a pohlaví se mění zájem o sportovní volnočasové činnosti a mění se i forma těchto aktivit.
4. Ověřit, zda současná nabídka sportovních volnočasových aktivit odpovídá poptávce po těchto aktivitách v konkrétních podmínkách školských zařízeních zájmového vzdělávání.

1.2 Výzkumné hypotézy

- **H1** Chlapci i dívky budou více preferovat hru na PC a sledování televize než sportovní aktivity.
- **H2** Dívky mají méně kladný vztah ke sportu než chlapci.
- **H3** Starší školní věk upřednostňuje neorganizovanou sportovní činnost před organizovanou.
- **H4** Sportující děti a mládež dávají přednost organizované činnosti ve sportovních oddílech a klubech před jinými zařízeními.
- **H5** Nabídka pohybových aktivit odpovídá reálné poptávce po těchto aktivitách ve školských zařízeních zájmového vzdělávání.

1.3 Úkoly práce

1. Teoreticky objasnit základní pojmy týkající se volného času, výchovy ve volném čase dětí a mládeže a souvislosti mezi sportem a volným časem. Definovat jednotlivé zkoumané kategorie dětí a mládeže z hlediska vývojových zvláštností.
2. Sestavit dotazník a prakticky ho realizovat na vybraných respondentech.

3. Výsledky šetření graficky znázornit.
4. Porovnat výsledky šetření z hlediska pohlaví a jednotlivých kategorií školního věku.
5. Celkové výsledky šetření srovnat s nabídkou volnočasových aktivit ve školských zařízeních zájmového vzdělávání.

1.1.1 Význam pojmu volný čas

Volný čas (angl. leisure time; franc. temps libre) je jedním z ukazatelů životního stylu. Volný čas může být dle různých autorů a různých období s i různými pojetí volného času ve svém vymezení. Tento pojem odlišuje od práce i v rozdílných oblastech sociální práce. Volný čas je tedy čas, který člověk tráví mimo pracovní dobu, který není určen pro práci. Volný čas je tedy čas, který člověk tráví mimo pracovní dobu, který není určen pro práci. Volný čas je tedy čas, který člověk tráví mimo pracovní dobu, který není určen pro práci.

Volný čas v odborné praxi je chápán jako opak práce nebo zaměstnání. U pojmu volný čas je třeba odlišit dva hlavní směry výzkumu. Z hlediska časového se volný čas odlišuje od pracovní doby. Druhým směrem zkoumání volného času je odlišování volného času od času, který je určen pro práci. Volný čas je tedy čas, který člověk tráví mimo pracovní dobu, který není určen pro práci.

Volný čas je tedy čas, který člověk tráví mimo pracovní dobu, který není určen pro práci. Volný čas je tedy čas, který člověk tráví mimo pracovní dobu, který není určen pro práci. Volný čas je tedy čas, který člověk tráví mimo pracovní dobu, který není určen pro práci.

Volný čas je tedy čas, který člověk tráví mimo pracovní dobu, který není určen pro práci. Volný čas je tedy čas, který člověk tráví mimo pracovní dobu, který není určen pro práci. Volný čas je tedy čas, který člověk tráví mimo pracovní dobu, který není určen pro práci.

Volný čas je tedy čas, který člověk tráví mimo pracovní dobu, který není určen pro práci. Volný čas je tedy čas, který člověk tráví mimo pracovní dobu, který není určen pro práci. Volný čas je tedy čas, který člověk tráví mimo pracovní dobu, který není určen pro práci.

Volný čas je tedy čas, který člověk tráví mimo pracovní dobu, který není určen pro práci. Volný čas je tedy čas, který člověk tráví mimo pracovní dobu, který není určen pro práci. Volný čas je tedy čas, který člověk tráví mimo pracovní dobu, který není určen pro práci.

2. Teoretická východiska práce

2.1 Volný čas

2.1.1 Vymezení pojmu volný čas

Volný čas (angl. *leisure time*, franc. *loisir*) je jedním z ukazatelů životního stylu. Volný čas může být zkoumán z různých pohledů a i samotný pojem volného času ve svém vymezení prošel řadou odlišných názorů. I v současné době zkoumají jednotlivé aspekty volného času autoři z řad pedagogů, sociologů, filozofů a dalších odborníků. Také každý člověk vnímá volný čas individuálně, podle vlastního systému hodnot, který volnému času přisuzuje. (Hoffbauer, 2004)

Volný čas v nejširším pojetí je chápán jako opak práce nebo povinností. U pojmu volný čas je nutné odlišovat dvě hlediska v chápání tohoto termínu. Z hlediska časového se volný čas spojuje s pojmy volný čas versus pracovní doba. Druhé hledisko zkoumá volný čas z obsahového aspektu v porovnání se svobodou a volností v jednání. Nejčastěji se v této souvislosti vymezují dva hlavní směry v chápání pojmu volný čas:

- a) negativní pojem – volný čas je vnímán jako zbývající doba „ celkového denního průběhu, která zůstala po studijně nebo pracovním podmíněném čase, úkolech v domácnosti a po uspokojení základních fyziologických potřeb“, (Važanský, Smékal, 1995, s. 23)
- b) pozitivní pojem – volný čas je vymezen jako „ disponibilní časový prostor, v němž by volný čas mohl pro jedince znamenat svobodu“. (Važanský, Smékal, 1995, s. 23 – 24)

Jedinec se v tomto pojetí nezávisle na jakékoliv povinnosti rozhoduje, co bude dělat, a realizuje to, k čemu ho nikdo nenutí ani podvědomě. Právě aspekt svobody rozhodnutí umožňuje, aby do náplně volného času byly zařazeny i aktivity, které jsou spojeny s určitou povinností (zájmové činnosti, individuální vzdělávání apod.). Rozhodujícím činitelem je svoboda volby a jednání na základě dobrovolnosti. (Važanský, Smékal, 1995)

Podle těchto dvou tendencí lze volný čas posuzovat ze tří pohledů: subjektivního, objektivního a z pohledu spojení obou předchozích do celostního (holistického) přístupu. Subjektivní pojetí odráží aristotelovský pohled na svět a nahlíží na společnost z aspektu psychologického a psycho-sociálního. Na kvantifikaci a teoriích, které vysvětlují chování člověka, je založen objektivní přístup. Syntézou obou přístupů, která vnímá volný čas souhrnně ze všech aspektů života, je pohled celostní. (Slepičková, 2000)

Jako příklad uvádím příklady několika definic vymezení volného času, které s uvedenými hledisky korespondují. Německá literatura často podle tzv. zbytkové, reziduální teorie volného času (Resttheorie) vymezuje volný čas jako „čas, který zbývá po splnění pracovních a nepracovních povinností“. (Hoffbauer, 2003, s. 13)

Oproti tomu I. Jirásek nepokládá volný čas za čas zbytkový, ale za čas disponibilní, „tj. způsob časovosti, již můžeme využít pro osobní růst, osobní kultivaci“. (Jirásek, 2005, s. 191)

L. Coser volný čas definuje jako „čas naplněný svobodně zvolenými činnostmi, které slouží k potěše nebo seberealizaci“. (Coser in Geist, 1992, s. 52)

Hoffbauer ve své základní definici charakterizuje volný čas jako čas, „kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, které vyplývají z jeho společenského začlenění, zvláště dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život“. (Hoffbauer, 2003, s. 13)

Pávková shrnuje oba pohledy do jedné definice. „Volný čas je možno chápat jako opak nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil. Je to doba doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění“. (Pávková a kol., 2002, s. 13)

Volný čas je možné v kombinaci uvedených přístupů chápat jako:

- a) záležitost svobodné volby,
- b) časový prostor,
- c) formu činnosti,
- d) symbol sociálního statusu,
- e) sociální nástroj,
- f) funkci sociálních skupin a životní styl.

(Slepičková, 2000)

2.1.2 Funkce volného času

S pojmem volného času úzce souvisejí i funkce volného času. Volný čas plní různé funkce, které uspokojují potřeby ve volném čase. Nejčastěji se za hlavní funkce volného času považují: odpočinek, zábava a rozvoj osobnosti. I v pohledu na tyto základní funkce se však autoři liší. Hoffbauer do pojmu odpočinek zahrnuje regeneraci pracovní síly, zábavu vnímá

jako regeneraci duševních sil a rozvoj osobnosti chápe jako spoluúčast na vytváření kultury. (Hofbauer, 2004)

Dvořáček, ačkoliv se v názvosloví základních funkcí volného času ztotožňuje s Hofbauerem, jednotlivé pojmy charakterizuje odlišně. Do funkce odpočinku zahrnuje jak relaxaci fyzickou, tak i duševní. Zábavu charakterizuje jako činnost uspokojující potřeby (touhu po romantice, přátelství apod.), vlastní rozvoj člověka vidí především v oblasti rozvoje rozumu, vůle, citu. (Dvořáček, 2004)

Nejvýznamnější autory a jejich vymezení funkce volného času uvádí ve svém díle Hofbauer. (2004) Především francouzští autoři J. Dumazadiere a R. Sue patří k autorům, kteří významně ovlivnili současné pojetí funkce volného času. J. Dumazadiere vymezuje psychologickou funkci volného času, která částečně vyrovnává vliv práce. Kromě očekávání a naděje (*attente*), osvobození od nároků pracovních a dalších životních zátěží, zahrnuje i zábavu a rozptýlení (*divertissement*). Mezi tyto činnosti se řadí např. hra, divadlo, intelektuální, umělecký i fyzický rozvoj, tvořivost a vzdělávání.

R. Sue, jak uvádí Hofbauer (2004), za funkce volného času považuje :

- a) psychosociologickou (uvolnění, zábavu, rozvoj),
- b) sociální (socializaci, symbolickou příslušnost k některé sociální skupině),
- c) terapeutickou (zdravotní hledisko, smyslový rozvoj, prevenci chorob, zdravý životní styl),
- d) ekonomickou (pozitivní vliv na uplatnění člověka v profesní činnosti, pojetí volného času jako prožívání, anebo pouhé spotřeby vedoucí k odcizení). (Hofbauer, 2004)

Podle Važanského a Smékala (1995) je možné za komplexní přehled funkcí volného času a podrobný popis stěžejních potřeb považovat vymezení německého pedagoga volného času H. W. Opachovského, který tyto základní funkce vymezuje takto:

- a) rekreace (potřeba zotavení, osvěžení, zdraví a dobrého pocitu),
- b) kompenzace (potřeba vyrovnání, rozptýlení a potěšení),
- c) edukace (potřeba poznání, učebního podněcování a dalšího učení),
- d) kontemplace (potřeba klidu, pohody, rozjímání a sebevědomí),
- e) komunikace (potřeba sdělení, kontaktu a družnosti),
- f) integrace (potřeba kolektivního vztahu a tvoření skupin),
- g) participace (potřeba účastenství, angažovanosti a sociálního sebepojetí),
- h) enkulturace (potřeba kreativního rozvoje, produktivního uplatnění a účasti na kulturním životě). (Važanský, Smékal, 1995)

Z jednotlivých přehledů funkcí volného času je patrné, že je autoři v některých směrech vymezují obdobně a v mnohých oblastech se jednotlivá pojetí překrývají a navzájem doplňují.

Jednotlivé analýzy se ve svém vymezení různí. Naše oficiální dokumenty za funkce volného času pokládají relaxaci, regeneraci, kompenzaci, sociální prevenci a výchovu. (Hofbauer, 2004)

2.1.3 Vznik a vývoj volného času

Vznik a vývoj volného času je opět velmi diskutabilním procesem. Važanský a Smékal(1995) velmi zajímavě na tuto problematiku nahlízejí v několika rovinách. Ve svých úvahách se táží, „zda „vznikem“ je míněno prvotní formulování pojmu volný čas a první realizace dnešního pojmu odpovídajícího fenoménu volný čas, anebo zda se jím rozumí co možná rozsáhlé prosazení fenoménu volný čas“. (Važanský, Smékal, 1995, s. 18)

Názory na volný čas se objevily již v dílech antických filozofů Platóna a Aristotela. Platón ve svém díle vyslovuje myšlenku, že čas člověka má být vyplněn bohubíbymi činnostmi, především hrami, tancem nebo zpěvem. Aristoteles vnímá volný čas jako oblast vrcholného štěstí, kdy člověk může snít, rozjímat, vzdělávat se nebo se zabývat hrou.

Ve skutečnosti však volný čas v dnešním pojetí ve starověku, středověku, ale i v počátcích novověku fakticky pro většinu tehdejší společnosti téměř neexistoval. Délka pracovní doby, namáhavá práce i způsob života, v němž pro většinu lidí byl život bojem o přežití a „volný čas“ byl jen způsobem regenerace k další práci nebo nanejvýš formou odreagování se od práce, nedávaly lidem mnoho možností pro volný čas ve smyslu dnešního chápání. (Zich, 1978)

Ačkoliv délka pracovní doby se v průběhu všech staletí měnila, například ve středověku se v Evropě především díky církevním svátkům uvádí 2500 pracovních hodin ročně (tj. asi 150 – 175 volných dnů ročně), což kvantitativně odpovídá dnešní délce pracovní doby, kvalitativně se životní podmínky tehdejších lidí dají se současností srovnat jen stěží vzhledem ke způsobu využití dnů volna a společenskému poměru práce a volného času. Postupně také pracovní dny narůstaly, v první polovině 19. století se průměrná denní pracovní doba pohybovala v rozmezí 12 až 14 hodin a ještě na počátku 20. století převládal v evropských zemích šestidenní pracovní týden. (Hofbauer, 2004)

Stejně tak nelze říci, že volný čas v minulých dobách neexistoval vůbec, významně se však především v průběhu 19. a 20. století mění jeho formy, časová délka, nabývá jeho význam jak pro jedince, tak pro společnost. Rozvoj průmyslu a postupné snižování pracovní doby jsou důležitou podmínkou pro rozvoj volného času. Proces industrializace a s ním spojené společenské změny považuje především sociologie za počátky volného času jako

celoživotního fenoménu. V této souvislosti zmiňují Važanský a Smékal (1995) teorii W. Nahrstedta, že „volný čas je možný teprve industrializací“. (Važanský, Smékal 1995, s. 17) Z tohoto pohledu se volný čas stává aktuálním teprve zavedením osmihodinového pracovního dne, tedy po 1. světové válce.

Jak již bylo řečeno, v průběhu 19. a především ve 20. století se volný čas stává významnou součástí lidského života. Tyto změny ve vnímání volného času probíhaly postupně, dříve nejspíše ve vyšších vrstvách a ve městech, kam se lidé stále více přesunují. Již po skončení třicetileté války si někteří bohatší měšťané budovali „víkendové“ domy mimo území města. V samotných městech vznikaly první spolky a kavárny pro dospělé. Rozvoj průmyslu a s ním spojené zkracování pracovní doby napomohly k postupné demokratizaci a sekularizaci oblasti volného času. Rozšiřují se vzdělávací, tělovýchovné, divadelní a hudební spolky, čtenářské kluby, dělnické domy. Vznikají nové typy institucí a zařízení. Původně to byla zařízení určená pro dospělé (hřiště, cvičiště, tělocvičny dobrovolných sdružení; u nás např. Sokol). Postupně se působnost začala zaměřovat i na děti a mládež a vznikají kluby a sportovní zařízení na školách, dětské kluby a sdružení (YMCA, YWCA, skautské hnutí), pobytové tábory. Tyto dva způsoby vzniku a fungování zařízení přetrvávají až do současnosti. (Pávková a kol., 2002)

2.2 Volný čas dětí a mládeže

2.2.1 Pedagogika volného času

Pedagogika volného času je vědní obor pedagogiky, který se zabývá výchovou a vzděláváním dětí a mládeže ve volném čase, a to jak teoretickými, tak praktickými aspekty této oblasti. V pedagogické literatuře se až do počátku devadesátých let minulého století v této souvislosti objevuje i jiný název pro tuto oblast - výchova mimo vyučování. V současném pojetí však tento termín ustupuje do pozadí a i v oficiálních dokumentech se uplatňuje název pedagogika volného času. (Hofbauer, 2004)

Pojetí volného času a tomu odpovídající terminologie prošly v minulém století vývojem, v němž se objevily rozličné přístupy a odlišné výrazy, které se používaly souběžně. Především jde koncepci a pojem výchovy mimotřídní, tedy činnosti a aktivity, které jsou realizovány mimo povinnou školní výuku. Dalším termínem, se kterým se můžeme v literatuře setkat, je výchova mimoškolní, jež vyjadřuje význam výchovy probíhající mimo školu. Oba termíny,

keré uplatňovala především poválečná sovětská pedagogika, však nevyjasňují komplexní pochopení volného času dětí a mládeže. Toto institucionální vydělení výchovy ve volném čase mimo třídy a mimo školy plně nevyjadřuje vztah obou oblastí výchovy. Školní vyučování se v současnosti může uskutečňovat i mimo školní prostředí a naopak, část volnočasových aktivit dětí a mládeže probíhá i ve školách. V šedesátých letech proto byly tyto pojmy nahrazeny již zmíněným názvem výchova mimo vyučování. Tento termín již v sobě zahrnuje výchovný a vzdělávací zřetel směrem k povinnému vyučování. Ani takto pojímaný termín však nevyznačuje vztah k volnému času, do jehož sféry náleží. (Hofbauer, 2004)

V současnosti se u nás i ve světě používají anglické termíny „*out-of-school education*“, „*extra-curricular activities*“ nebo „*leisure and education*“. Tyto mezinárodní pojmy mají dva významy: mimoškolní vzdělávání a pedagogiku volného času, což odpovídá i termínům, které se u nás až do počátku devadesátých let používaly souběžně. V současné době v české pedagogice převládá termín pedagogika volného času.

- **Výchova ve volném čase**

Do této oblasti patří veškerá působení v časovém prostoru, do kterých se nezahrnuje uspokojování základní biologické potřeby ani školní a pracovní povinnosti. Základním principem je dobrovolnost účasti, která umožňuje do výchovného procesu včleňovat děti a mládež jako aktivní činitele.

- **Výchova prostřednictvím aktivit volného času**

Uplatňuje se zde jednak utváření individuálních rysů jednotlivce, ale i jeho působení mezi ostatními (ve vrstevnické nebo zájmové skupině, ve veřejném životě apod.). Cílem těchto aktivit je osvojení si nových dovedností, znalostí a kompetencí ve volném čase. Současně však tyto volnočasové činnosti překračují tuto oblast vzhledem k tomu, že jejich význam působí při vytváření si způsobu života a hodnot a tyto aktivity se mohou stát i základem budoucího povolání.

- **Výchova k volnému času**

Cílevědomé využívání obsahů a způsobů aktivit ve volném čase a výchova ke kvalitnímu využití volného času vedoucí k rozvoji člověka je důležitým prostředkem, jenž celému výchovnému působení dává potřebnou orientaci a dynamiku. (Hofbauer, 2004)

Kromě pojmu pedagogika volného času se však často používá i termín výchova mimo vyučování. V prvním případě jde o vědní obor, v případě druhém se jedná o označení jedné z výchovných oblastí. Do výchovy mimo vyučování se zařazují i jiné oblasti

ovlivňování volného času, např. příprava na školu nebo upevňování hygienických návyků. (Pávková a kol., 2002)

V posledních letech se však v některých dokumentech i praxi objevují nové pojmy, které výchovné působení posunují ke komplexnějšímu chápání. Hovoří se o takzvané výchově formální, informální a neformální. Pod pojmem výchova formální je možné shrnout veškeré aktivity, které jsou uskutečňovány na školách a v odborných vzdělávacích zařízeních. Jsou zajišťovány nebo podporovány státem a ukončení jednotlivých formálních stupňů je potvrzováno dokladem o absolvování. Výchova informální bývá významově překládána jako výchova rozptýlená, v níž se získávají vědomosti a dovednosti bez začlenění do institucí. Je chápána jako učení, které vyplývá z každodenního života při kontaktu s ostatními lidmi, věcmi i ostatními činiteli, kteří působí na jedince v sociálním prostředí. Většinou probíhá neorganizovaně a nezáměrně. Výchova neformální je cílená a strukturovaná činnost uskutečňovaná mimo formální výchovnou oblast (zájmové útvary, soubory, sportovní družstva, sdružení). Svým obsahem i činnostmi má nejbližší k výchově ve volném čase, k aktivitě, kterou jedinec realizuje na základě dobrovolného rozhodnutí. (Hofbauer, 2004)

Kromě pojmu pedagogika volného času se používá i termín výchova mimo vyučování.

2.2.2 Obsah a funkce výchovy mimo vyučování

Výchova mimo vyučování je především zaměřena na aktivity, které mají povahu činností. Z hlediska obsahu výchovy je tvoří podle Pávkové (2002) výchovně-vzdělávací činnosti, které se dělí na činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové, společensky prospěšné, samoobslužné a příprava na vyučování.

Odpočinkové činnosti mají převážně psychicky a fyzicky nenáročný charakter, jejichž hlavním cílem je odstranit únavu. Rekreační činnosti slouží také k odstranění únavy a relaxaci, zahrnují však již pohybově náročnější aktivity sportovního zaměření či manuální práce.

Zájmové činnosti patří svým obsahem k nejdůležitějším složkám výchovy mimo vyučování. Svým charakterem slouží k uspokojování a rozvoji specifických potřeb, rozvíjejí a kultivují zájmy a záliby. Mají důležitou roli při utváření hodnotové orientace člověka a jeho životního stylu. Mezi základní oblasti, kde se tyto činnosti vyskytují řadíme společenskovední, pracovní, technické, přírodovědné, estetickovýchovné, tělovýchovné a přírodovědné činnosti. Ideálem výchovy v tomto směru je, aby každý

jedinec měl všestranně rozvinuté zájmy s jednou celoživotní zájmovou činností, která má hlubší a specializovanější charakter.

Z hlediska výchovy mimo vyučování se do činností řadí též samoobslužné činnosti a příprava na vyučování. Samoobslužné činnosti vedou jedince ke schopnosti postarat se samostatně o vlastní osobu a majetek. Mezi výchovné činnosti, které se uvádějí, patří pěstování návyků osobní hygieny, oblékání, pořádku a čistoty i společenského chování. Příprava na vyučování se zařazuje do volnočasových aktivit proto, že pomáhá rozšiřovat a prohlubovat poznatky z vyučování, její forma by však měla být odlišná od způsobů práce ve škole. Především využívání didaktických her je přínosnou metodou, jak si děti rozšiřují své vědomosti a dovednosti.

Veřejně prospěšné činnosti vedou děti a mládež k dobrovolné práci ve prospěch druhých lidí, ochraně a tvorbě životního prostředí a jiné osvětové a kulturní činnosti, jíž pomáhají ostatním. Jsou přínosem při utváření sociálních vztahů a výrazně se podílejí při tvorbě kladných charakterových vlastností. (Pávková a kol., 2002).

Z hlediska míry uspořádání a pravidelnosti můžeme činnosti rozdělit na činnost pravidelnou, nepravidelnou, prázdninovou, spontánní, účast na soutěžích.

Hlavní funkce výchovy mimo vyučování jsou výchovně-vzdělávací, zdravotní a sociální. Výchovná funkce zde má důležitou úlohu a na její plnění je kladen velký důraz. Prostřednictvím výchovy se rozvíjejí schopnosti, uspokojují a usměrňují zájmy a záliby, formují postoje i morální vlastnosti dětí a mládeže. Zdravotní funkce má velký význam při uspořádání režimu dne, kdy se střídají různé činnosti tak, aby podporovaly zdravý vývoj dětí a mládeže. Také tělovýchovné činnosti a pobyt na čerstvém vzduchu mají velký zdravotní význam a přispívají ke zdravému životnímu stylu. Sociální funkce se uplatňuje především tím, že umožňuje ovlivňovat volný čas dětí a mládeže a pomáhá pečovat o své děti rodičům, kteří jsou v této době v zaměstnání. Důležitou roli hraje u menších dětí a také v zařízeních, které přechodně nebo trvale nahrazují dětem rodinu. (Pávková a kol., 2002)

Současné pojetí pedagogiky má však i důležitou funkci preventivní. Dnešní společnost nabízí současné generaci dětí a mládeže nové možnosti trávení volného času, ale s nimi spojené i negativní možnosti využívání volného času provázené nežádoucími projevy chování (životní styl zaměřený na materiální spotřebu, agresivita, delikvence). Prevence se tradičně dělí na tři oblasti. Primární prevenci, která je určena celému spektru populace a není zasazena rizikovými faktory. Sekundární prevenci, jež se zaměřuje na skupiny či

jedince již ohrožené negativními jevy. Terciární prevenci, která je formou léčby těch, co již jsou sociálně patologickými jevy zasaženi. (Pávková a kol., 2002)

Preventivní funkci pedagogiky volného času má animace, původně výchovná koncepce H. Opachovského, která však byla přejata i do moderní pedagogiky volného času. Animace nedirektivní způsobem vede mladé lidi k seberealizaci prostřednictvím zájmových činností, a potlačuje tak negativní sociální tendence v chování dětí a mládeže. (Průcha, 2000) „Animace patří k mezinárodním termínům, představuje vedle poradenství a plánování klíčový prostředek pedagogiky volného času.“ (Važanský, Smékal, 1995, s. 88)

2.2.3 Přehled nejvýznamnějších zařízení pro výchovu mimo vyučování

Aktivity a instituce volného času se v současné době uplatňují ve všech sférách života a výchovy ve volném čase. V posledních desetiletích se aktivity volného času výrazně diferencují a vzniká široké spektrum činností, které se liší svým obsahem, způsobem realizace, odbornou specializací a výchovnou náročností. Tyto činnosti, realizované v různých prostředích, umožňují mladé generaci plně se rozvíjet ve všech oblastech života. Nejdříve se mladý člověk setkává s volným časem v rodině a škole, postupně však vstupuje do dalších prostředí, v nichž může uplatnit svou vlastní volbu a rozvíjet tím své zájmy a vlastní osobnost. (Hofbauer, 2004)

Výchova ve volném čase nejčastěji probíhá v rámci různých společenských institucí, které vytvářejí podmínky pro realizaci cílů výchovy mimo vyučování. Mezi nejvýznamnější zařízení zabývající se výchovou ve volném čase, se kterými se nejčastěji můžeme setkat, patří: školní družiny a kluby, střediska pro volný čas dětí a mládeže, dětské domovy, zařízení preventivněvýchovné a náhradní péče a další subjekty pracující s dětmi a mládeží. (Pávková a kol., 2002)

- **Školní družiny** jsou zařízení, která zabezpečují výchovu mimo vyučování a péči o děti zaměstnaných rodičů v průběhu školního roku a podle potřeby i v době prázdnin. Z tohoto pohledu je kromě výchovné a zdravotní funkce neméně důležitá funkce sociální, neboť tyto organizace zajišťují sociální péči a bezpečnost dětí v době zaměstnání rodičů. Školní družiny navštěvují žáci 1. – 5. ročníku základních škol. Výchovná činnost je především zaměřena na takové činnosti, které odpovídají věkovým zvláštěstím dětí mladšího školního věku. Výchovná činnost obsahuje co nejširší oblast zájmů a klade důraz na potřebu pohybu u této věkové kategorie. Školní

- družiny však mohou zájmovou činnost za úplatu zprostředkovávat i ostatním zájemcům, kteří nejsou jejími členy.
- **Školní kluby** jsou většinou stejně jako školní družiny organickou součástí školy. Vzhledem k zaměření na střední školní věk (6. – 9. ročník základních škol) je však struktura tohoto zařízení vyhraněnější a specializovanější. Členství v klubu je založeno na principu dobrovolnosti. Sociální funkce ve srovnání se školními družinami ustupuje do pozadí. Aktivita školních klubů se zaměřuje na zájmovou činnost formou pravidelných kroužků, souborů, tělovýchovných oddílů, spontánních aktivit (herny, čtenářské koutky apod.). Školní kluby poskytují žákům více samostatnosti a volnosti. Tento prvek by se měl projevit i v možnosti žáků podílet se na přípravě týdenního rozvrhu a na volbě jednotlivých činností.
 - **Střediska pro volný čas dětí a mládeže** se dělí na domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. Hlavním posláním domů dětí a mládeže jsou specializované zájmové činnosti, které mají rekreační a výchovně-vzdělávací funkci. Mezi základní činnosti organizované v těchto zařízeních patří činnosti pravidelné v zájmových útvarech, příležitostné, spontánní, prázdninové tábory a soutěže organizované pro talentovanou mládež. Neméně důležitá je práce s talentovanou mládeží a odborná metodická pomoc jiným subjektům pracujícím s dětmi a mládeží. Domy dětí a mládeže mají širokou působnost, neboť umožňují účast nejen dětem a mládeži, ale také rodičům a dalším zájemcům z řad veřejnosti. Druhou formou jsou stanice zájmových činností, které působí jen v konkrétní zájmové činnosti. Střediska pro volný čas dětí a mládeže jsou zařazena do sítě škol a školských zařízení a mají nárok na státní příspěvek na svou činnost.
 - **Domovy mládeže** jsou školská zařízení, která poskytují žákům středních a vyšších odborných škol, již nemohou vzhledem ke vzdálenosti zvolené školy od místa bydliště každý den dojíždět, ubytování a stravování. Tato zařízení zabezpečují i kvalifikovanou výchovnou péči. Mezi základní činnosti, kromě činností souvisejících s denním režimem, přípravou na vyučování se a samoobsluhou, patří i vytváření podmínek pro účelné využívání volného času. Vzhledem k věkovým zvláštnostem je účast na zájmové činnosti založena na principu dobrovolnosti, a důležitým prostředkem je proto účinná motivace a široká nabídka volnočasových aktivit na těchto zařízeních i spolupráce s ostatními subjekty, které nabízejí zájmové činnosti. Domovy mládeže bývají součástí střední školy, mohou však být i samostatným zařízením, v němž se sdružují žáci z většího počtu středních škol.

- **Dětské domovy** jsou nejrozšířenějším ústavním zařízením, zajišťující dětem a mládeži náhradní rodinnou péči. Dětské domovy jsou koedukovaná zařízení, do kterých jsou umísťovány děti ve věku od 3 do 18 let. Jsou určeny pro děti z afunkčních a disfunkčních rodin, u nichž ještě nedošlo v důsledku zanedbání výchovy v rodině k závažným poruchám chování. Dále se sem umísťují i děti osiřelé a děti dlouhodobě nemocných rodičů nebo děti, o které se rodina, ze specifických důvodů, nemůže nebo nechce postarat. Z výchovného hlediska je i v těchto zařízeních důležitým úkolem postarat se o hodnotné a kultivované rozvíjení zájmů dětí ve volném čase. Důležitou podmínkou je zajistit takové prostředí, které by co nejvíce odpovídalo rodinnému životu. Proto se dětské domovy snaží zapojovat děti do zájmových aktivit i v jiných výchovných institucích a ostatních organizacích.
- **Základní umělecké školy** nabízejí dětem, mládeži i dospělým hudební, hudebně-pohybové, výtvarné a literárně-dramatické obory, v nichž mohou uplatnit své zájmy a schopnosti v estetických činnostech. Činnost těchto škol je zároveň pro některé přípravou na studium středních nebo vysokých škol s uměleckým zaměřením.
- **Jazykové školy** se zaměřují na výuku cizích jazyků v oblasti zájmového vzdělávání. (Pávková a kol., 2002)

Ostatní významné subjekty, které se zabývají volným časem dětí a mládeže.

- **Junák**, neboli český skaut, je organizace, kterou u nás založil A. B. Svojsík. Hlavním posláním sdružení je vést k mravnímu, duchovnímu i tělesnému rozvoji dětí i dospělých. Výchovným cílem je připravit své členy na plnění povinností vůči ostatním lidem, společnosti i vlasti. Junák podporuje vlastenectví, zároveň je však součástí celosvětové skautské organizace, která klade důraz na bratrství mezi národy, globální odpovědnost a zavrhuje úzké nacionalistické tendence. Hlavní náplní Junáka jsou činnosti zaměřené na pobyt v přírodě a turistiku, jejichž cílem je výchova k praktickým dovednostem, odpovědnosti a přátelství.
- **Pionýr** vznikl v době rozpadu dětské Pionýrské organizace, která byla součástí Socialistického svazu mládeže na počátku devadesátých let, a ve své činnosti navazuje na tradice z konce 60. let. Pionýr se definuje jako „demokratické, dobrovolné, na politických stranách, hnutích a ideologiích nezávislé sdružení dětí, mládeže a dospělých“. (Pávková a kol., 2002, s. 144) Ve své činnosti se zaměřuje na vzdělávací, kulturněvýchovné a zájmové oblasti prostřednictvím rozmanité pravidelné činnosti

- **Rizikový a dobrodružný sport** vyhledávají lidé, jejichž hlavním motivem je napětí a dobrodružství. Sportovní aktivity tohoto typu jsou finančně náročné a často spojené s komerční sférou.
- **Požitekářský sport (S-sport)** se vymezuje jako hedonistická snaha spojená s touhou prožít něco výjimečného, exkluzivního a příjemného. Bývá spojen s komerční sférou a i s oblastí cestovního ruchu.
- **Kosmetický sport** se zaměřuje na ideální vzhled. Komerční nabídka využívá narcistických sklonů po optimální a dokonalé postavě, doplněné kosmetickými službami (solárium, masáže apod.). (Slepičková, 2002), (Svoboda, 2007)

Jiné pojetí typologie sportů nabízí psychologický pohled na jednotlivé sportovní aktivity.

Psychologické kritérium rozčleňuje sportovní odvětví do čtyř skupin.

- **Senzomotorické sporty** vynikají přesnou a rychlou koordinací pohybů. Mezi ně patří sporty, které vyžadují jemnou motoriku a koordinaci typu „oko – ruka“ (např. střelba). Dále se sem řadí sporty esteticko-koordinační, které kladou důraz na ladné provedení pohybů (např. gymnastika, krasobruslení).
- **Funkčně-mobilizační sporty**, v nichž se projevuje zvýšená schopnost mobilizace energetických funkcí. Činnost může být krátkodobá, jednorázová, kdy jde o koncentraci energie bodovým způsobem (např. atletický skok, hod, vrh, vzpěračské disciplíny), nebo dlouhodobá, zaměřená na vytrvalost a vůli (např. dlouhé běhy, silniční cyklistika, dálkové plavání).
- **Anticipační sporty**, též zvané heuristické, jsou sporty založené na předvídání (anticipaci) následných dějů a tvořivém řešení vzniklých problémů a situací (heuristika). Z psychologického hlediska se v tomto případě rozlišuje, zda jde o činnost jednotlivce, v níž jsou primární individuální rozhodovací procesy (např. tenis, box, karate), nebo jde o skupinovou činnost, kdy základním faktorem je kolektivní součinnost (kolektivní sporty).
- **Technické (rizikové) sporty** tvoří poslední skupinu sportů, při jejichž realizaci se výrazně uplatňuje i úroveň ovládnutí technického zařízení (lyže, snowboard, kolo, loď). Za rizikové je označujeme proto, že často bývají spojeny s provozováním adrenalinových sportů. (Slepička, Hošek, Hátlová, 2006)

kolektivů různého věku, na pořádání přehlídek a soutěží místního i celostátního charakteru, letních táborů, kterých se mohou účastnit i ti, již nejsou členy organizace.

- **Sokol** je nejstarší tělovýchovnou organizací u nás, kterou založil roku 1862 dr. Miroslav Tyrš. Hlavním posláním Sokola bylo harmonicky rozvíjet tělesné, duševní, morální stránky osobnosti, a tak podporovat ideál zdravého a všestranně vyspělého národa. Hlavní náplní jsou v současnosti tělovýchovné činnosti. V sokolské organizaci se sdružují jak děti a mládež, tak i dospělí.
- **Český svaz tělesné výchovy** je „dobrovolným sdružením sportovních, tělovýchovných a turistických svazů s celostátní působností, tělovýchovných jednot a sportovních klubů i jejich sdružení, jsou-li ustanovena jako občanská sdružení podle zákona o sdružování občanů č.83/1990 Sb.“. (Pávková a kol., 2002, s. 145) Hlavním posláním je podpora sportu, tělovýchovných činností a turistiky. Svaz se také podílí na přípravě a podpoře české sportovní reprezentace a chrání práva a zájmy sdružených objektů a svazů, které si však ponechávají i značně rozsáhlou samostatnost.
- **Salesiáni Dona Boska** je náboženské společenství, které se zabývá činnostmi dětí a mládeže. Salesiáni u nás zřizují nízkoprahová střediska volného času a na svých školách i vychovávají sociálněpedagogické odborníky. Součástí této organizace je také Salesiánské hnutí mládeže, občanské sdružení, které je přímo řízené mladými lidmi. (Pávková a kol., 2002)

2.3 Sport

2.3.1 Vymezení pojmu sport

Slovo sport je odvozeno z latinského slova „*disportare*“, které se obvykle překládá jako „rozptylovat se, bavit se“. Anglické slovo „sport“ se rozšířilo v průběhu 19. století a označovalo v té době různá soutěživá tělesná cvičení a pohybové hry, které v té době vznikaly. Podobný význam má i další anglický výraz „*disport*“, z něhož slovo sport dekompozicí vzniklo. Význam slova znamená zábavu nebo povyražení. Také francouzským překladem slova „*disporter*“ je slovo „bavit se“. Tento etymologický výklad slova sport je důkazem toho, že v době svého vzniku byl sport především zábavou a hrou a měl pouze rekreační charakter. (Čechák, 1974)

Sport v současné době zaznamenal ve své významu i praktické činnosti značného posunu oproti původnímu smyslu. Ačkoliv stále zůstává jednou z forem zábavy a uvolnění, stále více tento fenomén podléhá ve své vrcholové formě komercializaci a s ní spojeným nebezpečným vlivům. V důsledku globalizace a individualizace společenského vývoje se stírají hranice mezi zeměmi a objevují se stále nové druhy sportů, ale i problémů, které jsou se sportovní činností spojeny, ať již výše zmíněná komercializace nebo stále rostoucí problém dopingů ve sportu.

Zároveň je však povzbudivé, že sport v dnešní podobě není výsadou úzké skupiny lidí, ale vlivem velkého rozrůznění sportovních činností a přístupnosti pro širokou veřejnost se sport stal fenoménem nejen mladší generace, ale i lidí starších nebo hendikepovaných, tím že se nezaměřuje pouze na vrcholový výkon spojený s výhrou, ale může všem věkovým kategoriím přinášet zábavu, radost a podporovat tělesné i duševní zdraví ve smyslu původního významu.

Z tohoto pohledu jsou v současné době používány dva přístupy k definování sportu. První přístup, který je typický pro severoamerické pojetí a nejvíce se blíží pojetí sportu jako profesionální činnosti, považuje za základní znaky sportu hru, soutěž a výkon. Druhý v souladu s původním evropským anglosaským pojetím chápe sport jako zábavu, cvičení a rekreaci. (Slepičková, 2002)

Jiné pojetí nabízí v souladu s kulturními tradicemi rozlišení, zjednodušeně řečeno, na „západní“ a „východní“ přístup. „Západní“ přístup vychází ze starořeckého gymnastického systému, jehož základním prvkem byla příprava na boj a boj o vítězství. Zásady starořecké a německé gymnastiky převážně převzal do tělovýchovného systému i zakladatel „Sokola“ Miroslav Tyrš. Za současné znaky tělovýchovy a sportu u nás je možné označit tyto: soutěživost (měření a srovnávání výsledků), kolektivní pojetí (kolektivní vítězství nad soupeřem a podřízení se potřebám kolektivu) a výchova k prosazení se k lepšímu výkonu.

„Východní přístup“ nachází své kořeny v Indii ve formě jógických cvičení, tedy systému založený na principu nesoutěživosti a nebojovnosti. Obdobný smysl mají i ostatní východní cvičení založená na autoregulaci a harmonii a bojová cvičení, jejichž základem je obrana. Nejdůležitějšími znaky těchto cvičení jsou: introvertní zaměření, odpoutávání se od vnějšího světa, nekonzumnost, meditace a vnitřní prožitek, poznávání a regulace fyziologických funkcí a výchova k souladu a seberegulaci. (Slepička, Hošek, Hátlová, 2006)

Vymezení sportu, vycházející z Evropské charty sportu (1992), je tedy možné stanovit takto: *„Sportem se rozumí všechny formy pohybové činnosti, které ať prostřednictvím organizované účasti či nikoliv, si kladou za cíl projevení zdokonalené tělesné a psychické*

ondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků na všech úrovních“.

(Slepičková, 2000, s. 22)

2.3.2 Sport a volný čas

Sport je významnou součástí společnosti a odrazem životního stylu. Sport a volný čas mají v dnešním světě velmi úzké spojení. S rozvojem volného času, vznikem nových sportů, diferenciací současných sportovních odvětví i růstem ekonomických možností by se dalo očekávat, že sport a tělovýchovná činnost budou jednou z nejdůležitějších volnočasových aktivit současné populace, především dětí a mládeže. Slepičková (2000) v této souvislosti uvádí názor J. Dumazadiera, který dokonce pokládá dvacáté století za zrod „volného času pro sport a pro určitou rehabilitaci lidského těla“. (Slepičková, 2000, s. 5) Současná doba však přináší nové společenské jevy, které tuto teorii oslabují nebo dokonce vyvracejí.

Především sportovním aktivitám konkuruje řada jiných možností, jak lze trávit volný čas. Náplň volného času je podmíněna řadou objektivních i subjektivních faktorů a každý člověk preferuje jiné činnosti, jež uspokojují jeho individuální potřeby. Množství aktivit, které jsou mladým lidem nabízeny, se neustále rozšiřuje jak z hlediska kvantity, tak i kvality. Také požadavky, které současná společnost klade na člověka, se neustále zvyšují. Z tohoto pohledu by se pak mohlo zdát, že volného času nepřibývá, ale naopak ubývá. Paradoxně si pak někteří lidé, děti a mládež nevyjímaje, stěžují na nedostatek volného času a tím i omezené možnosti ke sportování. Je však otázkou, zda pro tyto důvody existují objektivní příčiny.

Současná industriální společnost prochází i určitou krizí hodnot. Ta se na jedné straně projevuje materiální orientací spojenou s důrazem na výkon a úspěch, na straně druhé se společnost potýká s nárůstem postmaterialistických hodnot, které se zaměřují na hodnoty svobody, rovnosti i vlastní seberealizace. Tyto rozpory pak mohou ovlivnit i osobní model hodnot a vlastní pohled na svět. Trend požitkářství a konzumní způsob života, který podporuje i současný průmysl volného času, zatlačují do pozadí aktivní formy sportovních činností na úkor pasivní zábavy. (Slepičková, 2002)

Jinou podstatnou daných skutečností je i změna pracovních činností. Současná doba stále více osvobozuje člověka od namáhavé fyzické práce, namísto toho práce a s ní spojené činnosti kladou stále více důraz na činnosti intelektuální, programátorské, řídicí, výzkumné, komunikační, vzdělávací i studijní. Práce ve stále menší míře zatěžuje fyzicky nebo se přetěžují jen některé části tělesného aparátu, stále více však ovlivňuje a vyčerpává psychicky. Tento jev se přenáší i do systému školní výchovy a vzdělávání, kde převažují sedavá

zdeřláváci zaměstnání a činnosti. U celé dneřní populace tak nastává stav, který můžeme značit za permanentní pohybovou nedostatečnost, v níž je ohrožena nejen tělesná zdatnost, ale i celkové zdraví současné populace. (Spousta, 1996)

Především děti a mládež jsou ohroženy společenskými jevy, které na jedné straně vedou ke svobodě a demokracii, na druhé straně jsou postaveny na zcela negativních hodnotách. Výchova ke zdravému životnímu stylu, jehož součástí sport a tělovýchovné činnosti nesporně jsou, je pak úkol, kterým se musí zabývat každá demokratická společnost. Pedagogické působení a ovlivňování dětí a mládeže ve volném čase, je proto jedním z témat, která v současné době řeší moderní pedagogika. A právě sport a jeho formy mohou napomoci mladým lidem smysluplně a zdravě využívat svůj volný čas. (Svoboda, 2007)

2.3.3 Struktura sportu a tělovýchovných aktivit

Z hlediska struktury sporty se v poslední době objevuje řada členění podle jednotlivých kritérií či sledovaných oblastí. Nejčastějším dělením sportu v našich podmínkách zůstává rozlišení sportu na *sport vrcholový, výkonnostní a rekreační*. Vrcholový a výkonnostní sport předpokládá pravidelnou účast na soutěžích a členství ve sportovních organizacích. Naproti tomu rekreační sport již nemusí být spojen s organizovanými činnostmi, ale může být realizován pouze individuálně bez spojení se sportovní organizací. Dále k tomuto členění můžeme přiřadit ještě termín *masový sport*, jehož hlavním cílem je nabídnout velkému počtu lidí příležitost ke sportování, většinou formou jednorázových sportovních akcí. (Slepičková, 2000)

Dalším dělením sportů dle tradičních *kritérií času, prostředí, počtu lidí a organizační povahy* je rozdělení na sporty letní a zimní, sálové, outdourové, vodní, letecké, individuální a týmové, míčové a pálkovací, bojové, olympijské apod. Jednotlivé skupiny sportů se prolínají a překrývají. Zároveň se však u sportovních svazů objevují snahy po autonomii a tím i větší zájem sportovců-klientů. (Slepička, Hošek, Hátlová, 2006)

Další dělení sportů můžeme odvodit od pojetí sportu, který je chápán jako odraz vývojových tendencí ve společnosti.

- **Tradiční sport** je charakterizován činnostmi, v nichž jsou jasně dána pravidla, mají ustálenou terminologii, která má většinou mezinárodní platnost, a v mezinárodním měřítku byl vytvořen i pravidelný systém soutěží. Hlavním hybným činitelem se stává dosažení co nejvyššího výkonu.

- **Sociokulturně orientovaný sport** je zaměřen na široké spektrum sportovních aktivit ve volném čase. Daleko více se v něm zdůrazňuje úloha sportu jako prostředku posilující zdraví a zdatnost. Sport je v této formě chápán jako součást životního stylu, v němž se rozšiřuje i prostor pro udržování kontaktů s druhými lidmi a vlastní seberealizaci. Provozované činnosti jsou velmi podobné jako při tradičním sportu, odlišné vzhledem k podmínkám a možnostem uskutečnění mohou být forma a obsah činností. Pravidla i rozměry sportoviště bývají často upravována podle místa, počtu hráčů nebo doby, kterou mají k dispozici. Členství v těchto skupinách je neformální a dočasné.
- **Alternativně orientovaný sport** je historicky nejmladší linií sportu. Toto pojetí sportu zdůrazňuje odklon od materiálních hodnot spojených s výkonem a společenskou prestiží. Důraz je kladen na individuální kultivaci člověka, spojenou se solidaritou a spoluprací s druhými lidmi. Často bývá tato sportovní činnost spojována s východní filozofií, která je zaměřena na zdokonalování sebe sama v tělesné i duchovní úrovni.

Je však nutné podotknout, že jednotlivé sporty mohou být v rámci této klasifikace začleněny do všech tří kategorií. Stejně však se mohou sportovní činnosti, původně jasně vymezené a zařazené, vyvinout do podoby tradičního sportu. (Slepičková, 2000)

Podle jiného dělení, které vychází z motivace pro jeho provozování, se sport dělí do sedmi oblastí. Tato klasifikace se opírá o poznatek, že člověk ve sportovních aktivitách hledá i určité hodnoty a individuálně si volí činnosti, které jsou mu blízké. (Slepičková, 2000)

- **Elitní sport** je spojen s úsilím o maximální výkon. Cílem je získat vysoký sociální status a vysokou finanční odměnu. Hlavními znaky jsou komercializace a částečná nebo úplná profesionalizace.
- **Soutěžní (klubový) sport** je charakterizován těmito znaky: relaxací, vzrušením ze soutěží, snahou po osobním maximálním výkonu a uspokojením ze sociálního kontaktu.
- **Rekreačním sport**, v němž dominují motivy relaxace a zdraví spojené s potřebou udržovat společenské kontakty.
- **Fitness sport** za nejdůležitější cíl považuje rozvoj a udržení fyzické zdatnosti.

2.4.4 Význam sportu

„Sport v pojetí Evropské charty, která jej definuje jako pohybovou činnost, se dotýká především životního stylu neboli způsobu života a zdraví.“ (Slepičková, 2000, s. 37) Životní styl patří k základním faktorům, jež ovlivňují kvalitu života. Vytváří se v průběhu života, kdy člověk vstupuje do interakce s okolím. Vedle vrozených předpokladů a vlastností člověka se při utváření životního stylu projevují i vlivy sociálního prostředí, kulturních zvyklostí, výchovy, materiálních podmínek a mnohé další. Životní styl je projevem lidské bytosti, v němž jsou uplatňovány všechny lidské aktivity a myšlení, přes chování až po jednání. Tyto aktivity se většinou opakují a jsou pro člověka typické, což se odráží v jeho názorech, postojích a chování. Životní styl se v průběhu života mění tak, jak se mění potřeby člověka a prostředí, ve kterém žije. (Slepičková, 2002)

Důležitým faktorem, který ovlivňuje kvalitu života je také zdraví. Obecně je zdraví dáváno do protikladu s nemocí či označuje nepřítomnost poruchy. Definice světové zdravotnické organizace z roku 1977 pojímá zdraví „jako schopnost vést sociálně a ekonomicky produktivní život“. (Slepičková, 2000, s. 39) Zdraví je celoživotním procesem, který zahrnuje složku tělesnou, psychickou i sociální. Kromě genetických dispozic se na formování zdraví podílejí i další faktory. Vedle životního prostředí, úrovně zdravotní péče se na zdravotním stavu podílí i chování člověka a způsob života čili již zmiňovaný životní styl. (Slepičková, 2002)

Jednou z činností, která působí na zdraví jedince, je i pravidelná tělesná aktivita. Především rekreační sportovní aktivity patří mezi důležité faktory, které stimulují činnost jednotlivých orgánů a celého organismu, a tím zpomalují i proces stárnutí. Naopak nedostatek pohybu má negativní vliv na naše zdraví. V současné době se objevuje řada civilizačních chorob, které spolu s dalšími rizikovými faktory (kouření, alkohol, stres) mají svou příčinu v nedostatku pohybu. Tělesná nečinnost je uváděna jako jeden ze závažných rizikových faktorů vzniku nemocí srdce a cév. Bývá často spojena s dalším problémem, jenž ovlivňuje naše zdraví, obezitou. Především u dětí a mládeže je tento stav alarmující, neboť návyky z dětství si člověk často přenáší i do dospělého života. Sport a sportovní činnosti v pravidelné a přiměřené formě tedy působí jako preventivní prostředek při předcházení civilizačním onemocněním.

Se zdravím je také spojován termín zdatnost. Ačkoliv pojem zdatnost je ve sportovní oblasti chápán jako aktivita zaměřená na výkon, zdravotně orientovaná zdatnost bývá spojována s tělesnou aktivitou a stupněm zdraví. Anglické slovo fitness v českém překladu znamená tělesnou kondici nebo dokonce zdraví ve smyslu „dobrého“ stavu. Být fit je

ekvivalentem slov být v kondici, být zdravý. Zdatnost v širším pojetí tedy neznamená jen tělesnou výkonnost, ale i duševní zdatnost. S pojmem zdraví se také spojuje oblast sociální, kdy člověk pro svůj zdravý život potřebuje i dobré a vyvážené vztahy s okolím. (Slepičková, 2000)

Z anglického prostředí pochází i další pojem, který bývá spojen se zdravím. Anglický termín wellness bývá definován jako „vědomé a záměrné chování člověka směřující k vysoké úrovni tělesného, emocionálního a sociálního stavu jeho organismu“. (Slepičková, 2000, s.47) Sport v tomto pojetí představuje harmonickou rovnováhu tělesnou, duševní, intelektuální i sociální. (Slepičková, 2000)

Tělesnou zdatnost lze charakterizovat jako existující souhrn lidských vlastností, které souvisejí se schopnostmi vykonávat tělesnou činnost. Mezi základní složky tělesné zdatnosti se řadí:

- Aerobní zdatnost
- Silová zdatnost
- Pohyblivost
- Složení těla.

Někteří autoři silovou zdatnost a pohyblivost souhrnně označují jako svalovou zdatnost. (Slepičková, 2000)

a) Aerobní zdatnost

Aerobní zdatnost je schopnost příjmu, přenosu a využití kyslíku při činnosti. Na této činnosti se vedle svalstva podílí i srdečně cévní a dýchací soustava. Proto má aerobní zdatnost velký význam i pro zdraví. Aerobní činnosti zlepšují krevní oběh, dýchání a metabolismus tuků. Redukují tělesnou hmotnost a posilují kosti, šlachy a vazy. Zlepšují náladu a sebedůvěru, a tím i potlačují deprese a stres. Mají vliv na emoční stabilitu a podporují životní optimismus.

b) Svalová zdatnost

Svalová zdatnost zahrnuje sílu, silovou vytrvalost a flexibilitu. V současné době se stal velmi populárním body-building (kulturistika), cvičení zaměřené na svalové formování postavy spojené se správnou životosprávou a výživou. Je však nutné podotknout, že pouhé provozování kulturistiky nemá žádný preventivní vliv na omezení srdečně cévních nemocí. Naopak při nevhodném cvičení může být i zdraví škodlivé. Oproti tomu kondiční forma

kultistiky přispívá nejen k formování postavy, ale i k zvyšování pohybového aparátu a aerobní zdatnosti. Nové sportovní činnosti jako kalanetika, aerobik, stretchink v sobě zahrnují nejen aerobní cvičení, ale i posilovací cviky, které přispívají ke komplexnímu rozvoji tělesné zdatnosti. (Slepičková, 2000)

Vilímová do kategorie zdatnost u dětí a mládeže řadí rozvoj pohybových schopností, které vedou k osvojování pohybových dovedností a efektivitě sportovní činnosti. provedení pohybového úkolu je vždy spojeno s aktivací schopností. Mezi základní pohybové činnosti řadí:

- Rychlost
- Sílu
- Vytrvalost
- Obratnost
- Ohebnost.

Jejich komplexním a soustavným rozvojem se tělesná zdatnost prohlubuje, zvyšuje se i odolnost a výkonnost. (Vilímová, 2002)

Duševní zdatnost je důležitým prostředkem pro překonávání psychického stresu, který často způsobuje řadu zdravotních problémů. Jednou z možností, jak čelit této duševní nerovnováze, je pohyb a sport. Při stresových situacích se uvolňují hormony, lipidy a glukóza, které se při pohybových činnostech odbourávají. Sport působí také jako přirozený regulátor negativních emocí, přeladuje člověka na jinou činnost, v níž se formou aktivního odpočinku odreagovává od běžných starostí a povinností. Zvýšeným přívodem krve do mozku při cvičení se zlepšují mentální funkce. Sport bývá spojen s příjemnými prožitky, s pocity libosti a štěstí. Tento fakt je přičítán nejen tomu, že při sportovních činnostech se vyplavují do těla endorfiny (tělové opiáty), ale člověk si sportem zvyšuje také sebedůvěru a sebeúctu. Rytmická pohybová cvičení mohou dokonce vyvolat stav podobný meditaci. (Slepičková, 2000)

Tělesné aktivity rozvíjejí kognitivní procesy a ovlivňují s nimi související emoce. Mezi kognitivní funkce se řadí: vnímání, představy, paměť, fantazie, myšlení a pozornost. Ačkoliv sport je stále spojován spíše s tělesným a svalovým rozvojem, tělesné a duševní funkce tvoří vzájemně se doplňující funkční celek.

Při sportovních činnostech dochází k tréninku smyslového vnímání. Často je vyzdvihován význam periferního vidění při sportu, především při provozování sportovních her. Stejně tak

představa pohybu má klíčový význam pro motorické učení. Fantazijní představy se uplatňují jak v esteticko-koordinačních sportech, kdy se fantazie podílí na ztvárnění pohybových kreací v souladu s hudbou, tak ve hrách a anticipačních sportech jako překvapivé řešení v taktice vedení boje. Také myšlení se podílí na schopnosti zvládnout pohybové aktivity. Ve sportu se nejčastěji uplatňuje operativní myšlení, které je spojené s úkony při řešení problému. Taktické myšlení, uplatňující se při hrách a úpolech, umožňuje nacházet nejlepší strategie při hře. Ve sportu má velký význam i pohybová inteligence, která je převážně vrozeným faktorem. Pozornost se ve sportu projevuje schopností intenzity a koncentrace na prováděný úkol. (Slepička, Hošek, Hátlová, 2006)

Emoce jsou ve sportu často diskutovanou otázkou, související s prožíváním sportovních aktivit. Sport je silným zdrojem emocí, vyplývajících ze soutěživosti sportovních aktivit a snahy po co nejvyšším výkonu. Tato tendence se často může projevit negativními emocemi a prožitky (např. strach, vztek, agrese, deprese). Na druhou stranu potlačování emocí může mít dlouhodobě negativní vliv na člověka. Emoční prožitek spojený s radostí z pohybu však převažuje nad všemi negativy a spolu s rozvojem volných vlastností pak může tlumit negativní projevy sportu. Sport je pro člověka tedy významným nejen z biologického hlediska, ale přináší i emoční prožitek, a tím přispívá ke kvalitě života. (Slepička, Hošek, Hátlová, 2006)

Sport je i důležitým **socializačním nástrojem**. Při socializaci člověk získává dovednosti, hodnoty, postoje, učí se chování. Sport může významně ovlivnit osobnost člověka, neboť převzaté sportovní návyky se přenášejí i do ostatních oblastí života. Úsilí, vůle i další kvality, které musí vynaložit k zvládnutí určité dovednosti a dosažení výkonu, se mohou projevit i v jiných životních situacích. Sport obohacuje člověka i svým specifickým prostředím, kterým na něj působí. Kladné mezilidské vztahy založené na spolupráci a důvěře mají pozitivní vliv na osobnost jedince. Ačkoliv někteří autoři tvrdí, že sport v současné podobě je specifickou odrůdou práce a má s ní společné znaky (růst výkonu, zvyšování produkce, specializace, specifické metody), význam sportu především u dětí a mládeže je nepopiratelný.

Především hra jako jedna ze základních sportovních činností je pro socializaci dětí důležitá. Hra je důležitá nejen pro kognitivní vývoj, ale souvisí i se stádiem morálního vývoje. Při hře vstupuje dítě do různých sociálních rolí, učí se vnímat nejen samo sebe, ale i ostatní. Navazuje vztahy s druhými a postupně se učí spolupráci a pochopení významu rolí dospělých.

V každé etapě života je sociální význam sportu odlišný. V dětství proces socializace probíhá spíše neuvědoměle, v adolescenci již jedinec jedná cílevědoměji se snahou prosadit se a vyrovnat světu dospělých. U dospělých se motivace ke sportování značně diferencuje od

snahy po maximálním výkonu spojené s vrcholovým sportem po rekreační sportování pro zdraví a sociální kontakty. Přes některé pochybnosti lze tedy říci, že sport má pozitivní roli v socializaci jedince, neboť člověk získává zkušenosti, které jsou jedinečné. (Svoboda, 2007)

Sport může ovlivnit i chování jedince a jeho způsob života. Sportující lidé mají tendenci vést zdravý způsob života, jsou pracovně i společensky aktivní a dokážou lépe a vhodněji využívat svůj volný čas, a tak prožívat kvalitní život. (Slepičková, 2000)

2.4 Tělesný, funkční a psychický vývoj dětí a mládeže

2.4.1 Mladší školní věk

Mladší školní věk je období od šesti do jedenácti let. Někdy je tento úsek života, kdy dítě navštěvuje první stupeň základní školy, též nazýván prepubescence. Vilímová (2002) uvádí, že jednotliví autoři toto období dělí ještě na dvě samostatná období; Příhoda na druhé dětství a prepubescenci, Vaněk na dětství a pozdní dětství. Přesné věkové vymezení se však liší podle toho, zda autoři více preferují věk ve vztahu ke školní docházce, či zdůrazňují psychické a tělesné změny, které v tomto věkovém období probíhají velmi individuálně a kolísají i podle pohlaví.

Mladší školní věk je především obdobím, ve kterém se u dětí začínají postupně vyvíjet sekundární pohlavní znaky. Někteří psychologové ve srovnání s předchozími vývojovými etapami a především s následnou pubescencí označují toto období za nenápadné, bezkonfliktní a klidné. Psychoanalýza proto také označila tento věk jako období latence, životní etapu, kdy je již dokončena jedna složka psychosociálního vývoje a emoční i pudová část osobnosti se plně projevuje až opět na začátku pubescence. Novější psychologické studie však tento názor vyvracejí. (Langmaier, Krejčířová, 1998)

Vývoj v tomto období probíhá plynule a trvale, děti dosahují výrazných pokroků, které jsou pro jejich budoucí vývoj důležité a často rozhodující. Toto období nazývají Langmaier a Krejčířová (1998) jako věk střízlivého realismu, kdy školák chce poznat a pochopit věci, jevy a okolní svět takové, jaké jsou „doopravdy“. Zprvu je jeho realismus naivní, věří autoritám (rodiče, učitelé, knihy), později se stává ve vztahu ke světu kritičtější. Kritický realismus, jak je celé období nazýváno, je předzvěstí období dospívání.

V období celého dochází nejen k důležitým změnám, ale mohou vznikat i nemalé problémy. Především vstupem dítěte do školy nastává v životě dítěte zásadní změna, která se odráží v jeho způsobu života a sociálních vztazích. Dítě má nové školní povinnosti, přijímá

novou sociální roli a status žáka či školáka. Vytváří si nové vztahy – k učiteli a spolužákům. Také nové nároky a požadavky, jež škola na dítě klade, se projevují ve všech aspektech jeho osobnosti. Z různých důvodů (nedostatečná školní zralost, specifické poruchy dítěte, celková neobratnost dítěte, nedostatečné působení rodiny a školy apod.) mohou i tomto období vznikat značné problémy, které mají negativní vliv na vývoj dítěte. (Čáp, 2001)

Tělesný vývoj je v tomto období charakterizován zpomalením růstu těla do výšky, naopak objem těla narůstá (období druhé plnosti) a rychle postupuje i osifikace. Kostí a kloubů jsou ještě měkké a pružné. Zádové svalstvo je však vyvinuté slabě. Postupně se svalstvo rozvíjí, pohyby jsou rychlejší a svalová hmota roste. U chlapců je tento proces nápadnější a chlapci dosahují vyšších hodnot síly jednotlivých svalových skupin. Zlepšuje se hrubá i jemná motorika a nápadně se zlepšuje koordinace pohybů celého těla. Rozvoj dovedností je tedy způsoben biologickým dozráváním a zpřesňováním nervosvalové koordinace. „S tím souvisí zájem o pohybové hry a o sportovní výkony, které vyžadují obratnost, vytrvalost a sílu.“ (Langmaier, Krejčířová, 1998, s. 117)

Tělesný rozvoj však nezávisí jen na biologickém vývoji, ale i na vnějších podmínkách. Motorické dovednosti jsou ovlivněny i tím, jsou-li děti v tomto věku podporovány v pohybových dovednostech, zda rodiče děti povzbuzují, či ze strachu tlumí pohybové aktivity. Pohybové výkony jsou závislé na vnější i vnitřní motivaci (povzbuzování, zájem). Dá se říci, že děti tělesně slabé nebo rodiči omezované ztrácejí motivaci a zájem o pohybové aktivity a ty se pak méně rozvíjejí než u vrstevníků. (Langmaier, Krejčířová, 1998)

Hošek a Hátlová (2006) toto období rozdělují na školní věk 1. a 2. třída (6 – 8 let) a prepubescenci 3. – 5. třída (9 – 12 let). Ve školním věku (1. a 2. třída) zdůrazňují, že učení se děje především nápodobou, v níž se rozvíjejí základní motorické, manipulační dovednosti a rychlost. Je však vhodné je doplňovat herními prvky, které postupně mohou nabývat soutěživého charakteru. Dětem v tomto věku vyhovují především hry nesoutěživého charakteru a společná cvičení. V těchto cvičeních by se mělo dbát na přesnost provedení a přihlížet k adekvátnímu zatížení dětí vzhledem věku. Prepubescenci nazývají časem dozrání předchozích vývojových skoků a přípravou na pubertu. Především zdůrazňují sílící vliv vrstevnické skupiny a potřebu sounáležitosti s jejími členy. Dozrání nitrosvalové koordinace a s ní související rozvíjení dovedností a potřeba nových znalostí jsou vhodnou dobou pro rozvoj obratnosti a dovednosti. Silným motivačním prvkem je v tomto období radost z pohybu, která vede děti k pravidelnému sportování. Přejít k výkonovým sportům a hrát se soutěžním charakterem se postupně v této věkové kategorii uplatňuje. (Slepička, Hošek, Hátlová, 2006)

V této souvislosti Vilímová (2002) uvádí, že při rozvoji myšlení dětí je důležité utvářet představu na základě konkrétních pomůcek nebo vhodné ukázky. Nedoporučuje používat abstraktní pojmy či jednostranné slovní objasňování. Také stereotypní a monotónní cvičení je v tomto věku nevhodné, neboť potlačuje přirozenou hravost a motorickou i citovou pohyblivost dětí. I nečinnost však může mít vliv na psychiku dítěte, které se pak projevuje nevhodným chováním a jednáním.

2.4.2 Střední školní věk

Střední školní věk (pubescence) bývá vymezen věkem 10 (11) – 14 (15) let. Z hlediska školní docházky se jedná o žáky druhého stupně základních škol. Názvy a vymezení tohoto vývojového období se však u jednotlivých autorů značně liší. Vilímová podotýká, že v užívaných periodizacích jsou značné rozdíly a i z hlediska průběhu změn v pubescenci je značně obtížné přesně stanovit její nástup i konec. (Vilímová, 2002)

Například Čáp (2001) rozlišuje střední a starší školní věk, popřípadě věk mládí, který zahrnuje prepubertu, pubertu a dále adolescenci. Prepubertu a období krátce před ním vymezuje věkem 8 – 13 let, v pubertě věkově rozlišuje její nástup u chlapců a dívek (u dívek okolo 13 let, u chlapců o rok později), adolescenci stanovuje přibližně na věk 15 – 20 let.

Langmaier a Krejčířová (1998) období puberty a adolescence souhrnně nazývají obdobím dospívání. Přičemž období pubescence (11 – 15 let) má dvě fáze: fázi prepuberty, která u dívek trvá od 11 do 13 let, u chlapců asi o rok až dva později, a fázi vlastní puberty, kterou vymezují věkem zhruba 13 – 15 let.

Hošek s Hátlovou (2006) označují jako první fázi dospívání věk 11 – 15 let, za druhou fázi dospívání považují adolescenci v rozmezí 15 – 20 let věku.

Helus (2003) podotýká, že pubescence bývá také označována jako střední školní věk, kdy se tímto označením zdůrazňuje vývojový význam přechodu dítěte na druhý stupeň základní školy, nebo jako raná adolescence, čímž se zvýrazňuje to, že dětství je překonáváno dospíváním, které je charakterizováno probouzející se sexualitou.

Někteří psychologové ji také označovali jako druhou fázi vzdoru po batolecím období, kdy jedinec v pubertě více či méně vzdoruje autoritám a odmítá názory, postoje a příkazy rodičů. (Čáp, 2001)

V pubertě probíhají zásadní biopsychosociální změny, které jsou primárně způsobeny činnostmi endokrinních žláz (hypofýza, štítná žláza, nadledvinky, pohlavní žlázy) a produkcí jejich hormonů. Roste postava, ale mění se i její proporce, které se přibližují tvarům těla

dospělých. U dívek nastupuje toto období rychleji, proto je u nich tělesná výška ve věku 11 – 13 let vyšší než u chlapců. Končetiny rostou rychleji než trup a růst do výšky je nápadnější než do šířky. Zvyšuje se také hmotnost, i když změny v této oblasti jsou méně viditelné.

Změnami prochází i celkový vzhled, nápadné jsou sekundární pohlavní znaky i funkce pohlavních orgánů, zvyšuje se neurohumorální labilita, kdy pubescenti bývají labilní, náladoví, často unavení a podráždění. Helus (2003) označuje toto období jako „dramatické, mnohdy až drastické proměny tělesné s bohatými, neméně dramatickými až drastickými důsledky psychickými“. (Helus, 2003, s. 69) Změny bývají označovány jako drastické, protože překvapují nebo až šokují nejen samotného jedince, ale i jeho okolí. Dospívající jedinec si změny uvědomuje, ale často si s nimi neví rady, čímž vznikají vážné kolize a zátěže, bolestné krize i prožitková traumata. (Helus, 2003)

Vnímání vlastního těla a zevnějšku se stává součástí vlastního sebepojetí a sebehodnocení. Tělesné změny jsou chápány jako hodnota, v níž se projevuje tělesná atraktivita. U chlapců se tato proměna projevuje zájmem o pohybové aktivity silového charakteru, dívky se zaměřují na svůj vzhled. Rozdíl mezi oběma pohlavími, ať už z hlediska fyziologického, výkonnostního i zájmového, se v tomto období značně prohlubuje.

Aerobní vytrvalost, jak ukazují výzkumy, je po celé období u chlapců progresivní, u dívek probíhá progrese pouze do 13 let. Také u rychlostních schopností se projevují obdobné trendy vývoje. Chlapci po celý průběh období zvyšují své rychlostní schopnosti, u dívek se výkonnost také zlepšuje, ovšem postupně se vývoj zpomaluje a vrcholu dosahuje ve věku 15 let. Progresivní růst byl zaznamenán u chlapců i v oblasti dynamické a explozivní síly, u dívek výkonnost také roste, ale mnohem pomaleji. Největší rozdíly při testování chlapců a dívek jsou pak zaznamenávány ve statické síle horních končetin. Jestliže u chlapců výkonnost neustále stoupá, u dívek testy prokázaly výkonnostní stagnaci. (Vilímová, 2002)

Z hlediska sportovních zájmů se v tomto věku u chlapců zvyšuje zájem o pohybové činnosti, které vyžadují sílu. Chlapci proto vyhledávají výkonové pohybové činnosti, dominuje vysoká rizikovost navozených situací a převažují hry se soutěživým charakterem. U dívek se s biologickým dozráváním často objevuje problém „body image“, tělesného vzhledu i problémy související se sexuální rolí. Vysoká potřeba kladného hodnocení, která se u chlapců zaměřuje na zvládnání míry rizika, je naopak u dívek závislá na pozitivních emočních odpovědích. U dívek proto vzrůstá obliba pohybových činností s estetickým zaměřením a nesoutěživá cvičení. (Slepička, Hošek, Hátlová, 2006)

Velký význam v tomto období má vrstevnická skupina. Tím, jak se pubescenti emancipují od rodiny, narůstá význam vrstevnických vztahů. Vrstevníci se svými problémy a krizemi

mají podobné problémy a zkušenosti, „kterým nikdo jiný nerozumí.“ (Helus, 2003, s. 70) Vrstevníci, kteří mají společné zájmy, se projevují silnou potřebou se sdružovat, vzájemně si projevovat obdiv a navzájem se napodobovat. V tomto období inklinují děti při vytváření skupin ke stejnému pohlaví, druhé pohlaví je vnímáno spíše odmítavě. Skupina má zpravidla kladný socializační vliv a pro vývoj jedince je nutná, někdy však může skupina působit negativně a strhnout jedince i k antisociálnímu chování. (Langmaier, Krejčířová, 1998)

Období pubescence patří mezi klíčová období ve vývoji jedince. Biologické, psychické i sociální změny a s nimi spojené projevy ve vztahu k sobě, k druhému pohlaví, k rodině i ostatnímu okolí se mohou pozitivně i negativně projevit ve vztahu k učební, pracovní i sportovní činnosti. Příznivý vliv, jak dokumentují výsledky výzkumů Rychetského, má na pubescenty tělesná výchova a sportovní aktivity. Dle těchto výzkumů mají děti, zabývající se sportovní činností, méně studijních problémů a méně častěji se u nich vyskytují projevy nežádoucího chování. (Vilímová, 2002)

2.4.3 Starší školní věk

Starší školní věk (adolescence) je většinou autorů chápáno jak poslední období, které předchází dospělosti. Ve věkovém vymezení se však autoři opět liší. Nejčastěji se uvádí přibližně věk v rozmezí 15 – 20 let. Vilímová (2002) ve shodě se školním systémem uvádí věk od 14 do 19 let. Helus (2003) charakterizuje adolescenta jako jedince, který již prošel pubescencí, „ale musí zvládnout úkol naučit se být dospělým co do zkušeností, zodpovědností, sociálního postavení, osobní svébytnosti“. (Helus, 2003, s. 68)

Adolescence je považována za klidnější období než pubescence, ovšem zdaleka není zcela bezproblémová. Mládež na počátku tohoto období ukončuje povinnou školní docházku a ve druhé polovině končí i střední školu či učiliště a nastupuje do zaměstnání či na vysokou školu. Také problémy, které provázely pubescenci, se mohou přenést i do adolescence.

Z biologického hlediska je dokončena reprodukční zralost a adolescenti navazují první milostné vztahy a dochází k prvním sexuálním stykům. Snižuje se tempo růstu tělesné výšky i váhy. Předchozí prudký růst se zpomaluje a pozvolna dokončuje a vytváří se konečné proporce těla, tzv. somatotyp. U chlapců narůstá svalová hmota, u dívek se spíše zvyšuje podkožní tuk a jeho rozvrstvení po těle. Výkonnost u chlapců nadále vzrůstá, i když už jsou pomalejší než v předchozích letech, u dívek ve většině testovaných parametrech výkonnost stagnuje nebo i mírně klesá. Motorický i senzorický vývoj se v tomto období dokončuje.

3. Senzomotorický i intelektový rozvoj umožňuje dosahovat vysokých výkonů v oblasti sportu, v zájmových činnostech i v učebních předmětech. Vlivem účinnější koncentrace pozornosti, ustálené motivace, rozvojem volných vlastností, vytrvalosti i intelektových schopností je adolescent schopen podávat vrcholné výkony na hranici svých možností. Toto období je někdy označováno za vrchol v motorickém vývoji jedince, kdy jedinec je schopen zvládnout koordinačně velmi náročné pohybové dovednosti a činnosti. (Vilímová, 2002) Čáp (2001) však v této souvislosti podotýká, že mnoho adolescentů svůj potenciál plně nevyužívá.

3. Empirický výzkum

3.1 Popis zkoumaného souboru

Celkově bylo osloveno 370 respondentů ze čtyř teplických škol., z nichž vyplnilo dotazník 326 dotazovaných. Výzkum byl proveden na dvou základních školách, z nichž jedna byla školou výběrovou, a na jedné střední škole s maturitními obory, druhá část respondentů byla ze střední odborné školy, z nematuritních oborů.

Na základě těchto skutečností jsem vytvořila dvě podskupiny, které jsem navzájem porovnávala. První podskupina byla vytvořena na základě pohlaví respondentů, druhá podskupina na základě věku, resp. jednotlivých věkových kategorií, které jsou vymezeny ve shodě se školním systémem. Z celkového počtu 326 respondentů odpovědělo na otázky 159 chlapců a 167 dívek. Z hlediska věkového zastoupení bylo 97 respondentů mladšího školního věku, 108 respondentů středního školního věku a 121 respondentů staršího školního věku. Celkový počet respondentů odpovídá přibližně 20 % celkového počtu dětí na jednotlivých školách.

3.2 Metoda sběru dat

Při výzkumu byla použita kvantitativní metoda sběru dat pomocí dotazníku, jehož podoba je součástí přílohy č. 1. Jedná se o předem předtištěný soubor otázek, na něž jsou od respondentů požadovány písemné odpovědi.

Vytvořený dotazník obsahuje 13 otázek.. První čtyři otázky zjišťují pohlaví, druh a ročník navštěvované školy a věk respondentů. Otázka č. 5 sleduje, jaké zájmové činnosti respondenti preferují ve volném čase a podíl sportovních aktivit v zájmové činnosti. Tato otázka se vztahuje k hypotéze H 1, že podíl sportovních aktivit je u dětí a mládeže školního věku menší než pasivní činnosti, jakými jsou hry na PC nebo sledování televize. Otázka č. 6 zkoumá podíl sportovních aktivit z celkové organizované činnosti a zkoumá hypotézu H2. Otázky č. 7 a 8 jsou zaměřeny na zjištění druhů pohybové aktivity, kterým se respondenti věnují, a frekvenci pohybové aktivity. Tyto dvě otázky mají ověřit hypotézy H3, které předpokládají, že provozování aktivní organizované sportovní činnosti v období adolescence klesá a středoškolská mládež se sportovním aktivitám věnuje převážně neorganizovaně. Otázky měly také zjistit, jakým druhům sportovních aktivit se respondenti věnují ve svém volném čase.

Otázka č. 9 zjišťovala v jakém volnočasovém zařízení respondenti, kteří jsou organizováni, sportují. Měla ověřit hypotézu H4, že děti a mládež, kteří sportují organizovaně, nejčastěji preferují činnost ve sportovním oddílu nebo klubu. Otázky č. 10 a 11 měly zjistit důvody, proč děti a mládež sportují, resp. nesportují. Poslední dvě otázky se vztahovaly ke stanovenému cíli práce: porovnat poptávku po volnočasových sportovních aktivitách s nabídkou ve školských zařízeních pro výchovu ve volném čase v místě bydliště. Obě také měly ověřit hypotézu (H5), která předpokládá, že nabídka školského zařízení pro výchovu ve volném čase v místě bydliště respondentů odpovídá poptávce po volnočasových sportovních aktivitách ze strany respondentů. Otázka č. 12 sledovala míru spokojenosti respondentů s možnostmi sportovního vyžití v jejich městě. Otázka č. 13 byla přímo zaměřena na zájem respondentů o konkrétní typ organizované činnosti, tedy na kroužek nebo sportovní oddíl, který by si přáli navštěvovat.

Zpracování získaných údajů je u většiny otázek provedeno na základě četnosti shodných odpovědí, které jsou převedeny na procenta a graficky vyjádřeny koláčovým typem grafu a přehlednými tabulkami s uvedenými procenty nebo počty odpovědí. V grafech jsou zaokrouhlena procenta na celá čísla.

3.3 Organizace práce

Pro zjištění co nejobjektivnějších odpovědí byly kategorie a pohlaví respondentů vybírány tak, aby jejich počet byl ve všech kategoriích a v genderovém rozložení přibližně stejný. Na prvním stupni byli z výzkumu vyřazeni pouze žáci z prvních tříd, neboť schopnost porozumět otázkám v dotazníku je v tomto věku omezená. Při výběru základních škol jsem postupovala tak, aby ve vzorku respondentů byli zastoupeni jak žáci běžné základní školy, tak školy výběrové. U respondentů středních škol byly u jedné školy vybrány pouze ročníky nematuritních oborů.

Při praktickém získávání údajů byl respondentům sdělen účel výzkumu. Výzkum byl proveden ve vybraných třídách a respondenti byli seznámeni s postupem, jak mají dotazník vyplňovat. Vyplnění dotazníku bylo dobrovolné a anonymní.

3.4 Výzkumná zjištění a jejich grafické znázornění

Na otázku č. 5 měli respondenti odpovědět, které činnosti vyhledávají ve volném čase nejraději. Respondentům bylo nabídnuto šest volnočasových oblastí, které z mého pohledu tvoří nejčastější aktivity ve volném čase dětí a dospívajících. Byly nabídnuty tyto možnosti:

a) sledování televize,

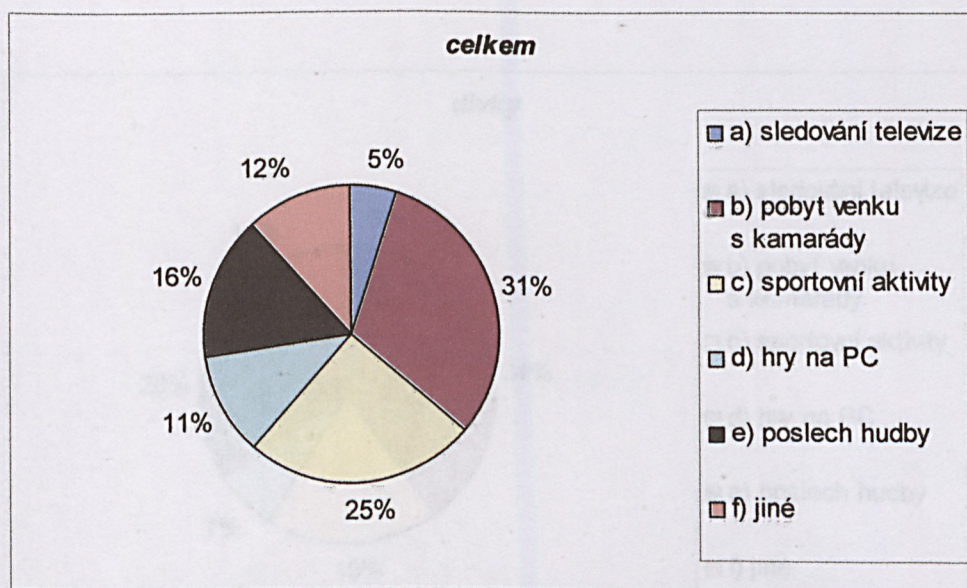
b) pobyt venku s kamarády,

c) sportovní aktivity,

d) hry na PC,

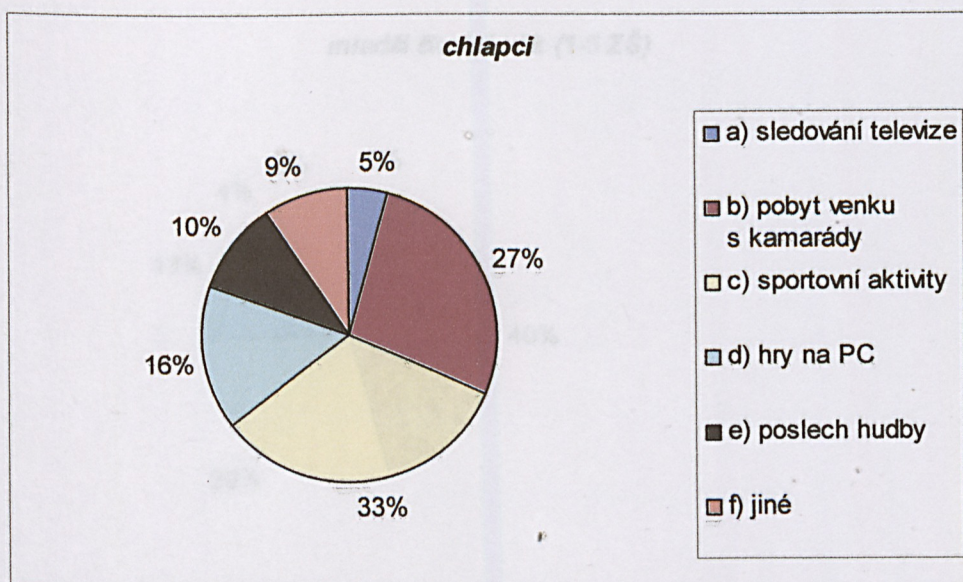
e) poslech hudby,

f) jiné.

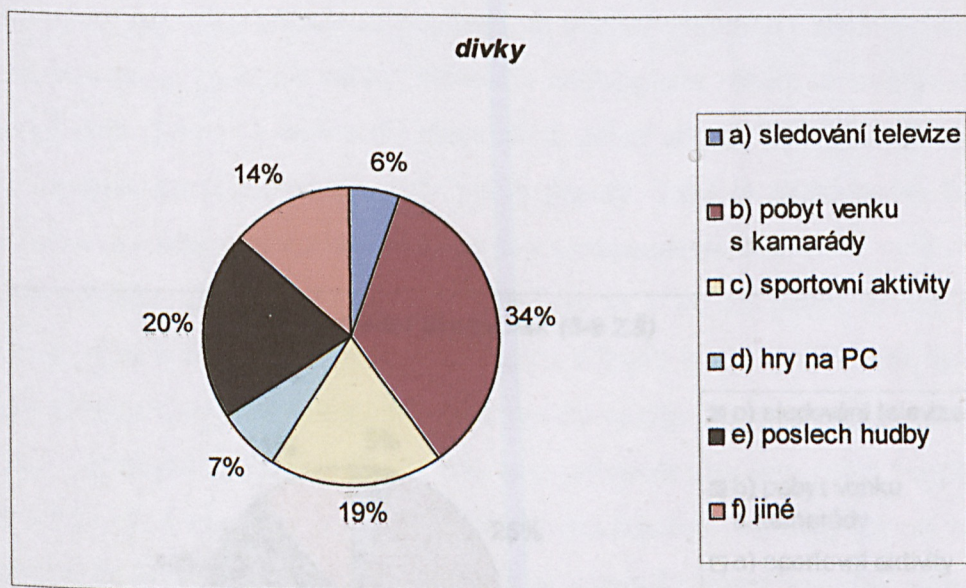

Obr. 1 Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 5

Z celkového množství odpovědí je patrné, že největší procento dotázaných dává přednost pobytu venku s kamarády, velké množství respondentů však také preferuje sportovní aktivity. Třetí nejvýraznější činností ve volném čase je poslech hudby. Toto zjištění je velmi pozitivní, neboť se ukazuje, že sport je mezi dětmi a mládeží stále oblíbený a čtvrtina oslovených respondentů ho považuje za nejoblíbenější činnost ve volném čase. Pasivní aktivity, jako je sledování televize či hry na počítačích, byly naopak ve srovnání s ostatními činnostmi uváděny nejméně. Tento výsledek je velmi zajímavý, protože nepotvrzuje hypotézu (H1), že děti méně sportují na úkor pasivních činností.

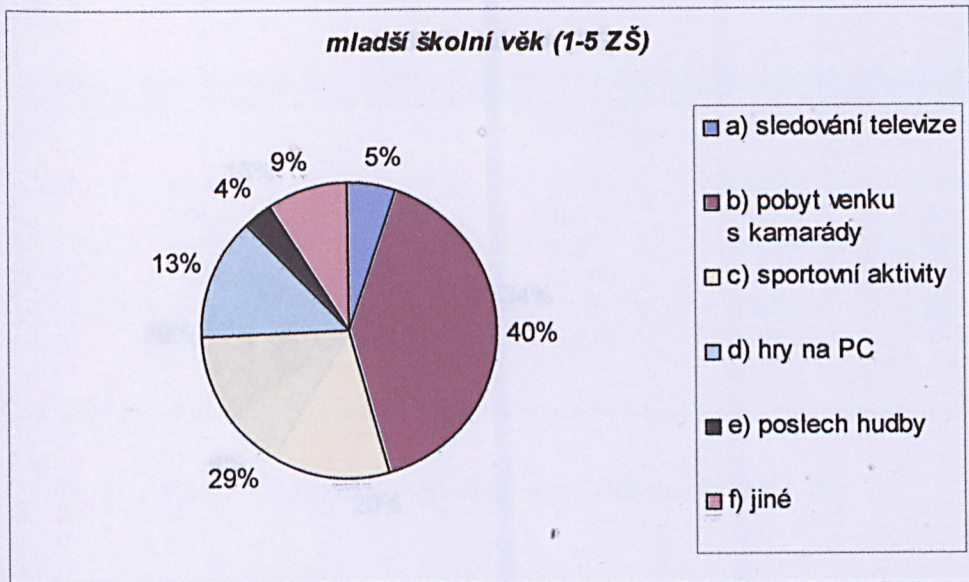

Obr. 2 Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 5

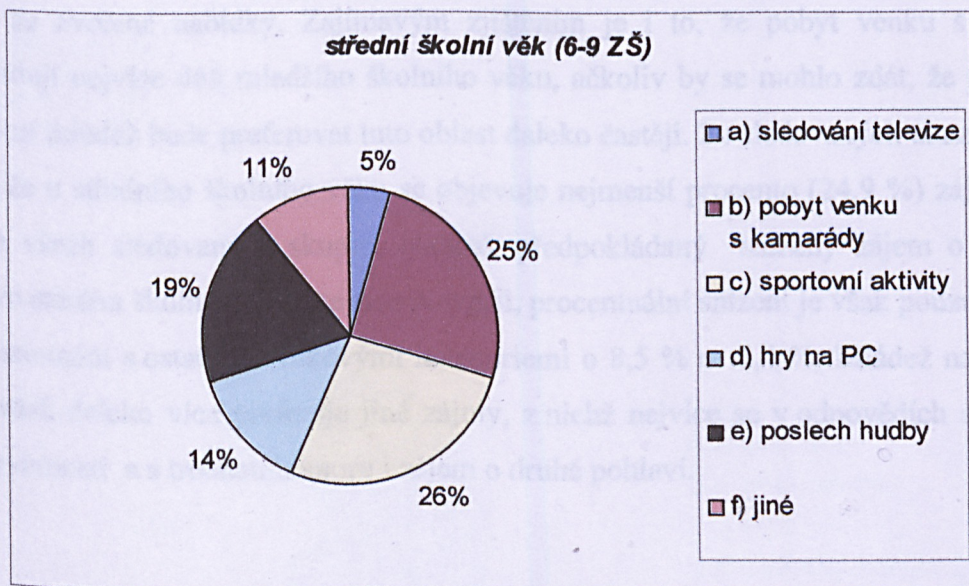

Obr. 3 Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 5

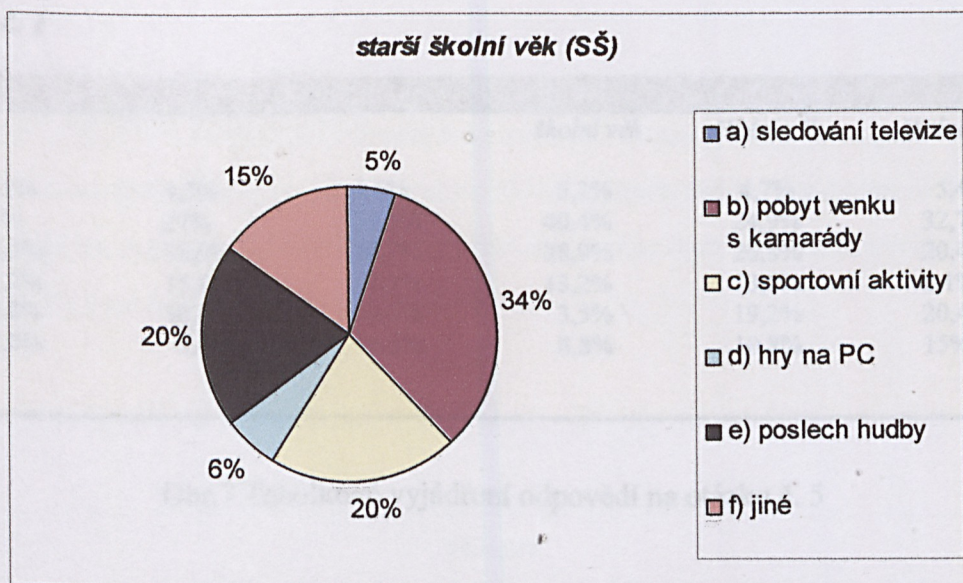
Při srovnání obou pohlaví se nejvíce liší preference volnočasových aktivit v oblasti sportovních činností, které chlapci preferují nejčastěji, dokonce jim dávají přednost i před pobytem venku s kamarády. U chlapců se také podle očekávání daleko více projevila záliba ve hrách na PC. Naopak dívky ve větší míře preferují ve svém volném čase poslech hudby. V ostatních položkách jsou jejich sledované zájmy ve volném čase srovnatelné.

Obr. 4 Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 5

Obr. 5 Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 5

Obr. 6 grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 5

Z hlediska preferencí dle věku je nejpatrnější, že mládež středního a staršího školního věku výrazně upřednostňuje i poslech hudby. Naopak s narůstajícím věkem se snižuje zájem o PC hry. Tento zjištěný fakt nelze však příliš přeceňovat, neboť ačkoliv byl dotazník anonymní, je možné, že respondenti neodpovídali vždy podle pravdy. Také je nutné uvést, že možnosti počítačové techniky nejsou omezeny pouze na hry a respondenti také mohli volit pouze jednu možnost ze zvolené nabídky. Zajímavým zjištěním je i to, že pobyt venku s kamarády upřednostňují nejvíce děti mladšího školního věku, ačkoliv by se mohlo zdát, že především pubescentní mládež bude preferovat tuto oblast daleko častěji. Ze sledovaných ukazatelů však vyplývá, že u středního školního věku se objevuje nejmenší procento (24,9 %) zájmu o tuto oblast ze všech sledovaných skupin. Naopak předpokládaný snížený zájem o sportovní aktivity ve starším školním věku se sice potvrdil, procentuální snížení je však pouze nepatrné, resp. ve srovnání s ostatními věkovými kategoriemi o 8,5 % a 6,4 %. Mládež na středních školách však daleko více preferuje jiné zájmy, z nichž nejvíce se v odpovědích objevovaly školní povinnosti a s trochou humoru i zájem o druhé pohlaví.

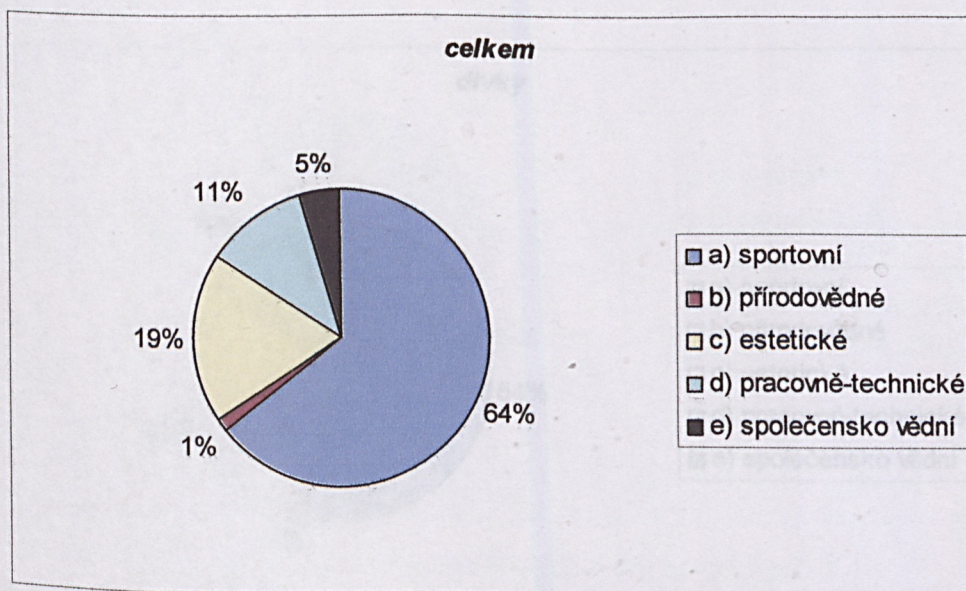
Tabulka č. 1

	celkový počet	chlapci	dívky	mladší školní věk	střední školní věk	starší školní věk
a)	5,1%	4,5%	5,6%	5,2%	4,7%	5,4%
b)	31%	27%	34,5%	40,4%	24,9%	32,7%
c)	25,3%	32,9%	18,7%	28,9%	26,8%	20,4%
d)	11,2%	15,8%	7,1%	13,2%	13,6%	6,1%
e)	15,8%	10,4%	20,6%	3,5%	19,2%	20,4%
f)	11,6%	9,4%	13,5%	8,8%	10,8%	15%

Obr.7 Tabulkové vyjádření odpovědí na otázku č. 5

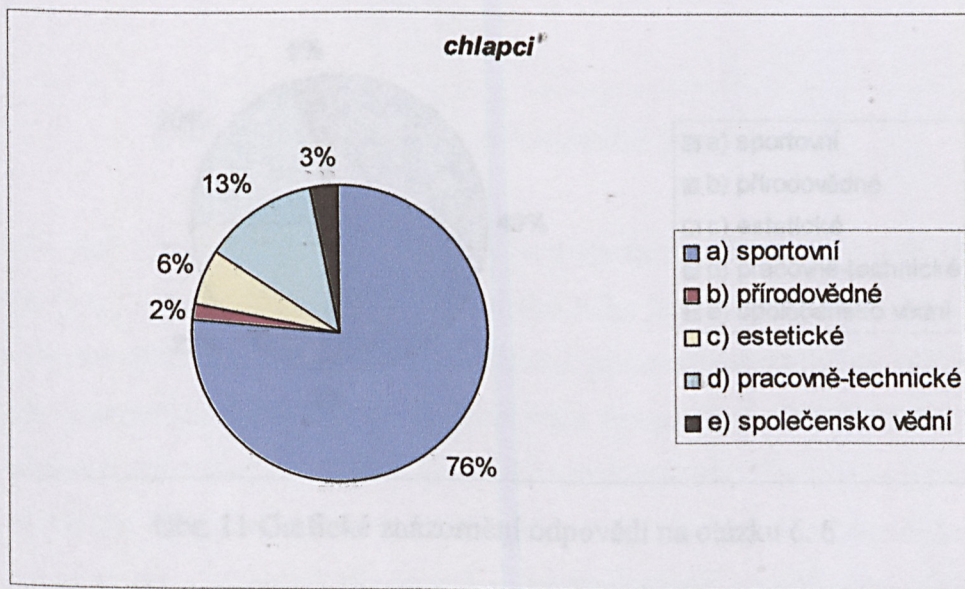
Otázka č. 6 sledovala, jaké procentuální zastoupení má sport ve srovnání s ostatními zájmovými oblastmi. Respondenti měli zaznamenat všechny kroužky a kluby, které ve volném čase navštěvují. Dotazovaní tak mohli zaznamenat veškeré aktivity, které provozují. Jejich odpovědi pak byly shrnuty do pěti oblastí, které bývají uváděny jako druhy volnočasových aktivit, tedy činnosti:

- a) sportovní,
- b) přírodovědné,
- c) estetické,
- d) pracovní-technické,
- e) společensko vědní.

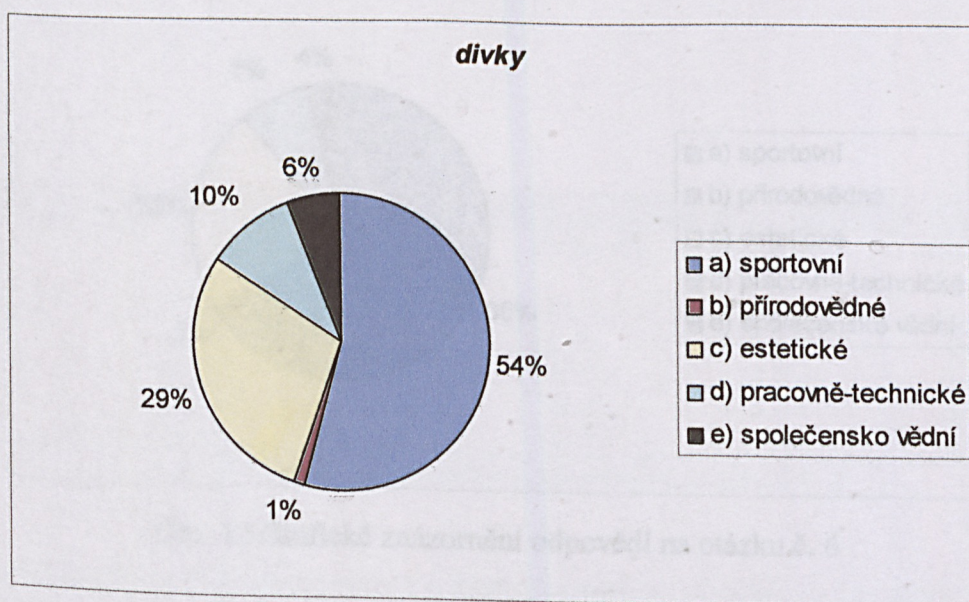

Obr. 8 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 6

Ze získaných odpovědí je viditelné, že sportovní činnosti se věnuje více jak polovina dotázaných. Přes 10 % dotázaných uvedlo také zájmové činnosti estetické a pracovní-technické. Minimální zájem byl zaznamenán v oblasti přírodovědné. Sportovní aktivity dominují v činnostech, které děti dělají organizovaně, což je opět z hlediska výzkumu volnočasových sportovních aktivit velmi pozitivní.

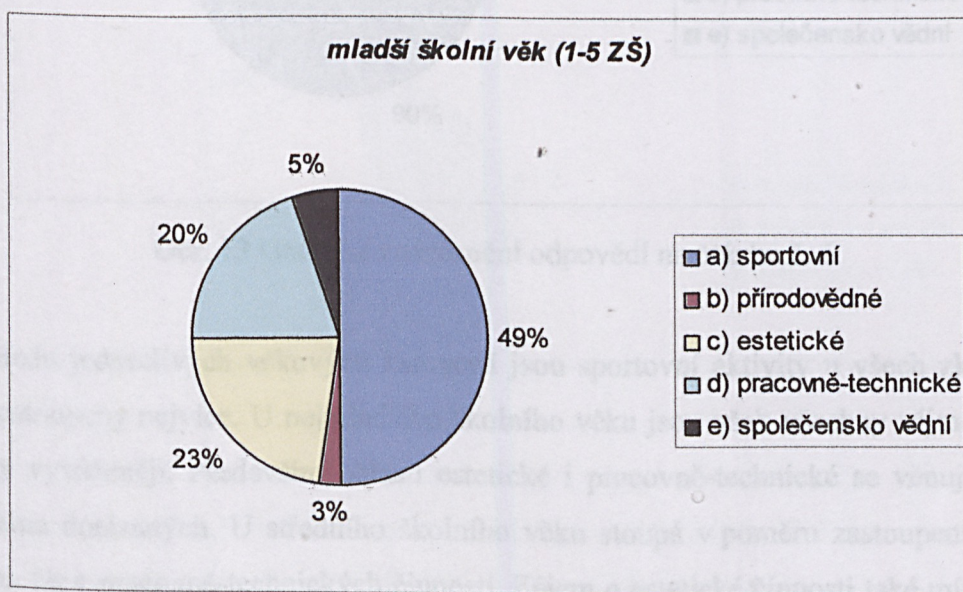

Obr. 9 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 6

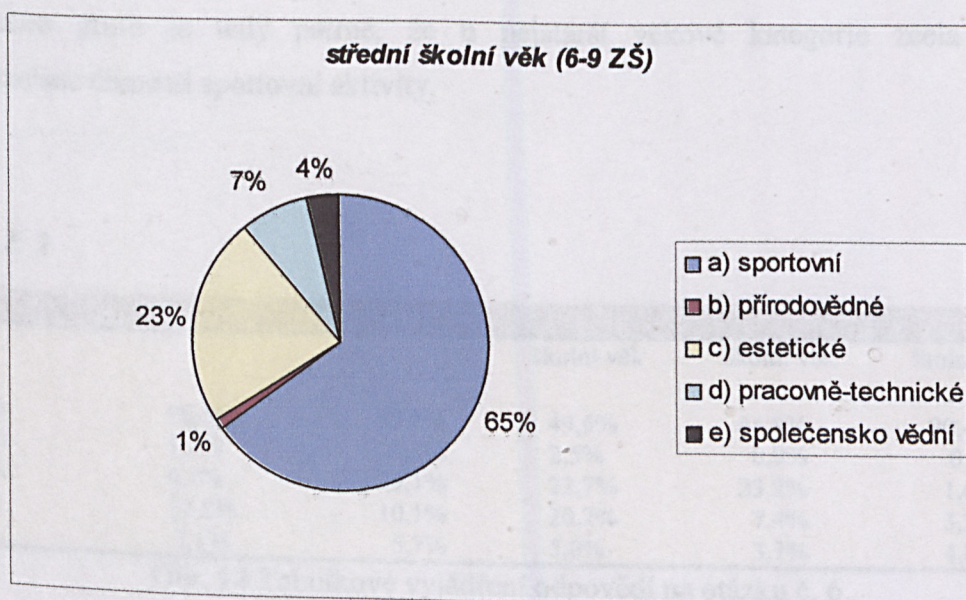

Obr. 10 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 6

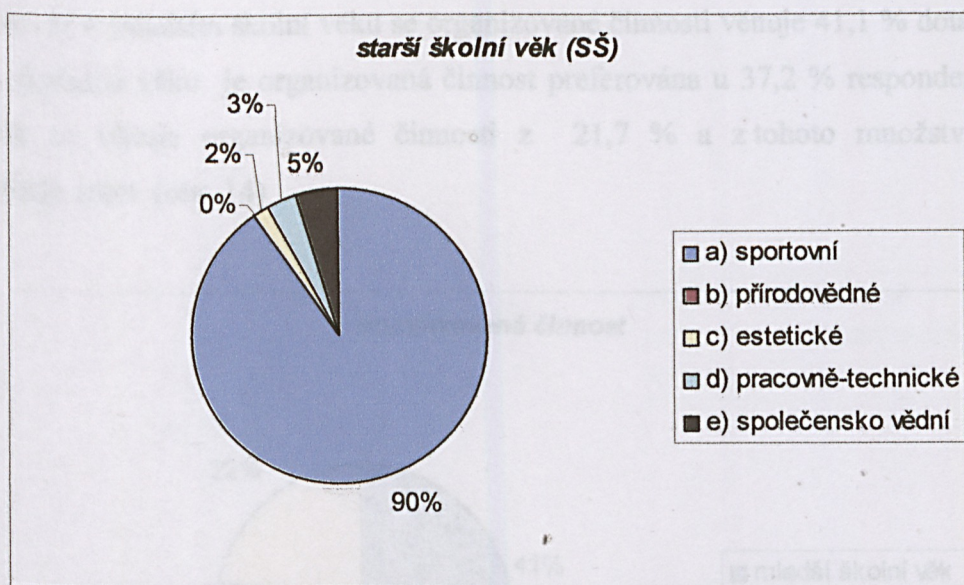
Ze zkoumaného vzorku dle genderu je patrné, že chlapci nejvíce preferují sportovní činnosti (76,5 %) a ve větší míře i pracovní-technické činnosti než dívky. Dívky naopak upřednostňují vedle sportovních aktivit i estetické činnosti (29,1 %). Dívky se také častěji zajímají o společensko vědní obory. Z hlediska stanovené hypotézy (H2) se potvrzuje, že chlapci daleko častěji sportují a dívky více tíhnou k estetickým činnostem.

Obr. 11 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 6

Obr. 12 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 6

Obr. 13 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 6

Z pohledu jednotlivých věkových kategorií jsou sportovní aktivity u všech zkoumaných skupin zastoupeny nejvíce. U nejmladšího školního věku jsou však všechny zájmové oblasti rozloženy vyváženěji. Především oblasti estetické i pracovní-technické se věnuje více než jedna pětina dotázaných. U středního školního věku stoupá v poměru zastoupení sportovní činnost na úkor pracovní-technických činností. Zájem o estetické činnosti také mírně stoupá. Ve starším školním věku naopak všechny činnosti, včetně estetických, výrazně klesají. Určitý standard ve srovnání s ostatními skupinami si udržuje zájem o společensko vědní obory. Z uvedeného grafu je tedy patrné, že u nejstarší věkové kategorie zcela převažují v organizované činnosti sportovní aktivity.

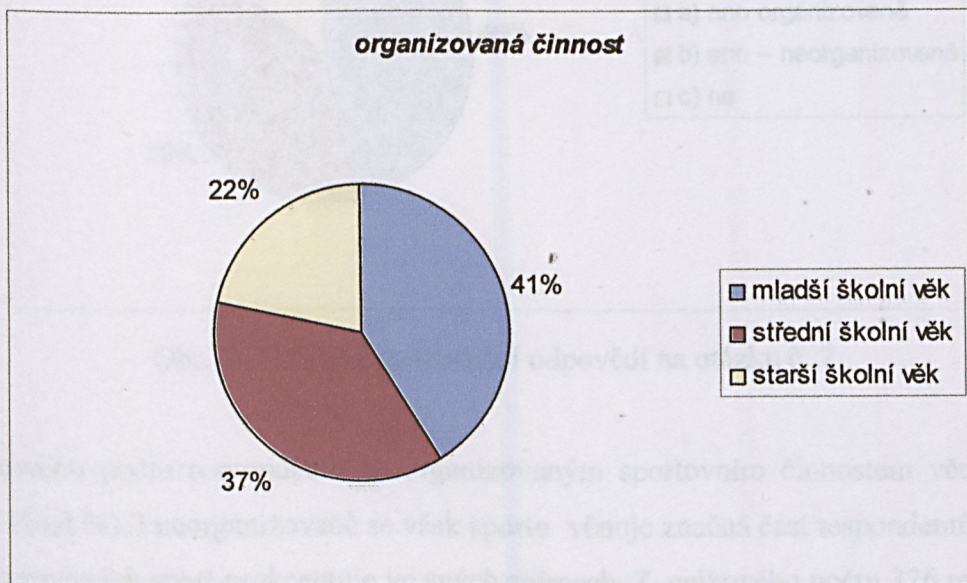
Tabulka č. 2

celkový počet	chlapci	dívky	mladší školní věk	střední školní věk	starší školní věk
a) 64,1%	76,5%	53,8%	49,6%	64,8%	90,4%
b) 1,4%	1,5%	1,3%	2,5%	0,9%	0 %
c) 18,6%	6,1%	29,1%	22,7%	23,2%	1,6%
d) 11,4%	12,8%	10,1%	20,2%	7,4%	3,2%
e) 4,5%	3,1%	5,7%	5,0%	3,7%	4,8%

Obr. 14 Tabulkové vyjádření odpovědí na otázku č. 6

Pro upřesnění je u této zkoumané podskupiny umístěn obrázek č. 15, který znázorňuje procentuální zastoupení jednotlivých věkových kategorií v organizované činnosti. Na grafu je

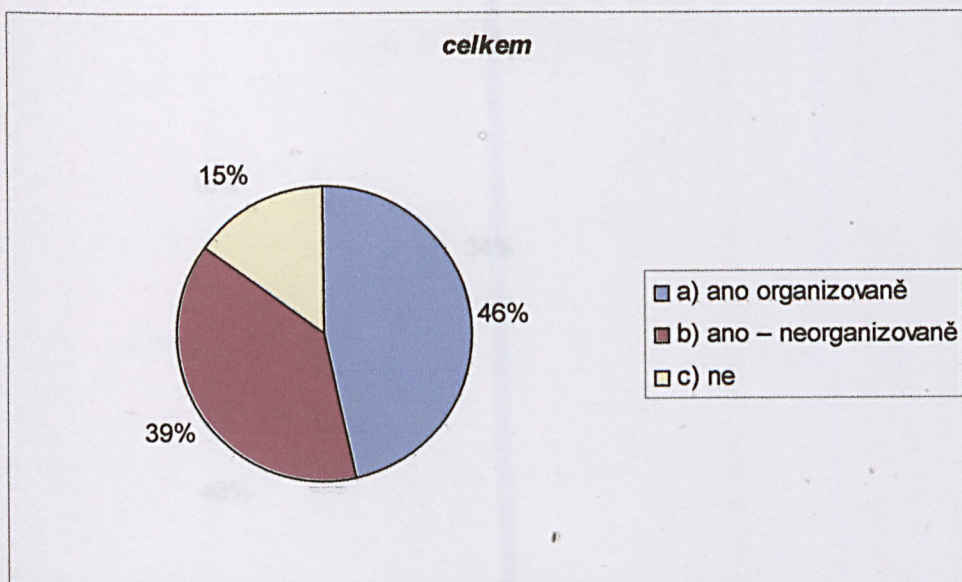
znázorněno, že v mladším školní věku se organizované činnosti věnuje 41,1 % dotázaných, u středního školního věku je organizovaná činnost preferována u 37,2 % respondentů. Starší školní věk se věnuje organizované činnosti z 21,7 % a z tohoto množství 90,4 % upřednostňuje sport. (obr. 14)

Obr. 15 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 6: organizované činnosti v jednotlivých kategoriích

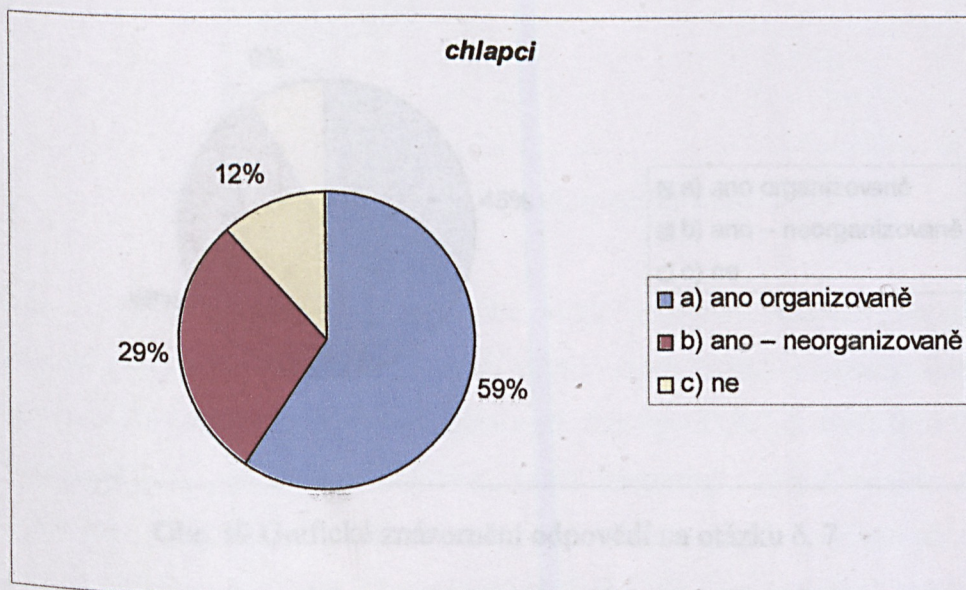
Otázka č. 7 zjišťovala, míru a formu účasti na sportovních aktivitách. Respondentům byly nabídnuty tři odpovědi:

- a) ano – organizovaně,
- b) ano – neorganizovaně,
- c) ne.

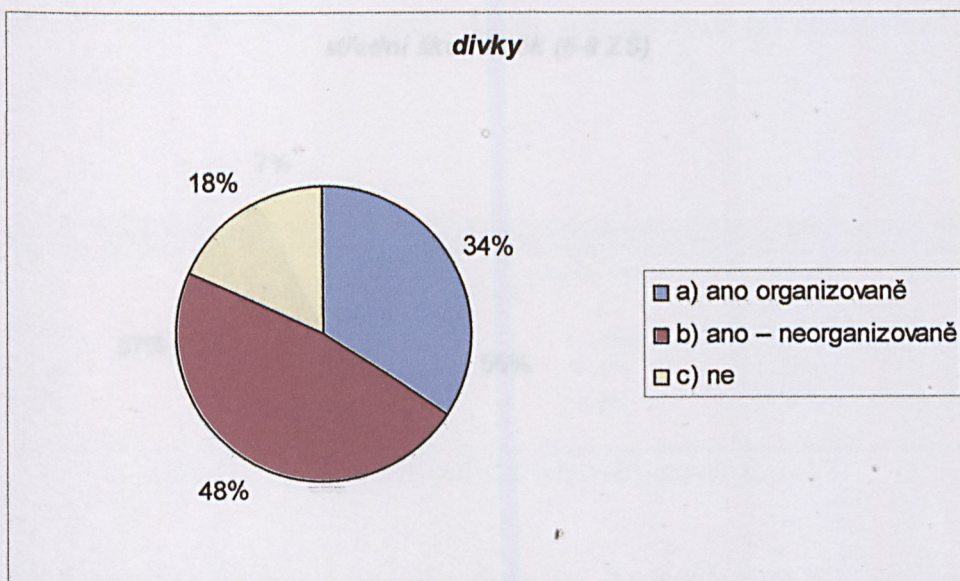

Obr. 16 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 7

Z celkového počtu respondentů se organizovaným sportovním činností věnuje téměř polovina (46,4 %). I neorganizovaně se však sportu věnuje značná část respondentů (38,6 %). 15 % dotazovaných sport neakceptuje ve svých zájmech. Z celkového počtu 326 respondentů tedy aktivně nesportuje 49 dotázaných. Výpovědní hodnota pozitivních výsledků, které ukazují, že sportovním činností se v určité formě věnuje 85 % dotázaných, však může být oslabena tím, jak často respondenti sportují. Proto tato zjištění budou zkoumána i v závislosti na frekvenci sportovních činností.

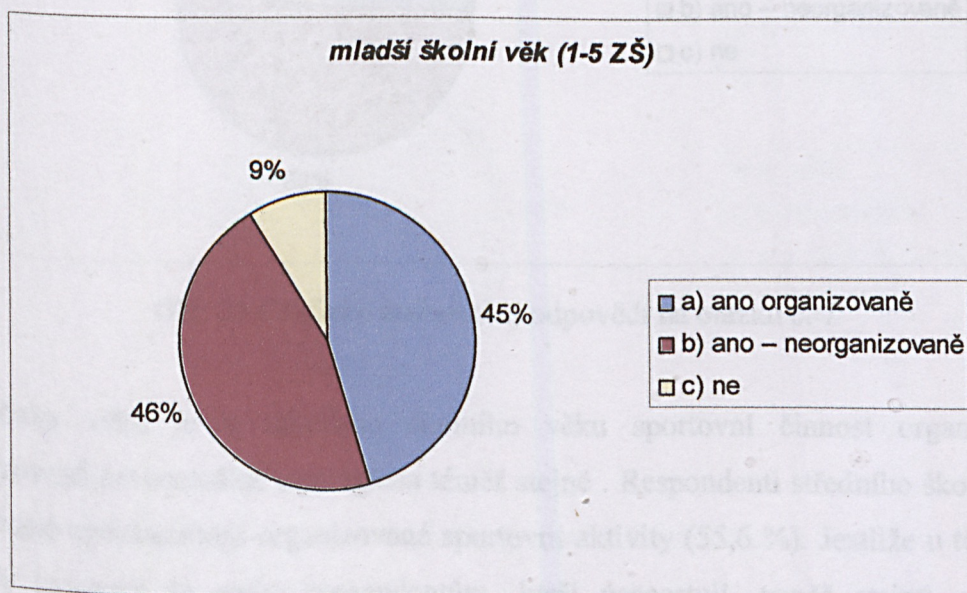

Obr. 17 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 7

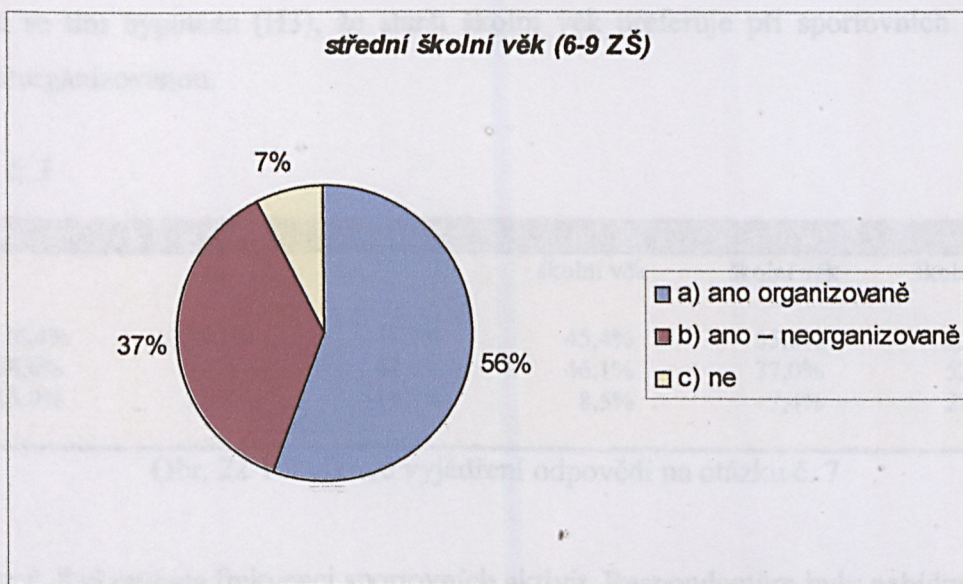

Obr. 18 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 7

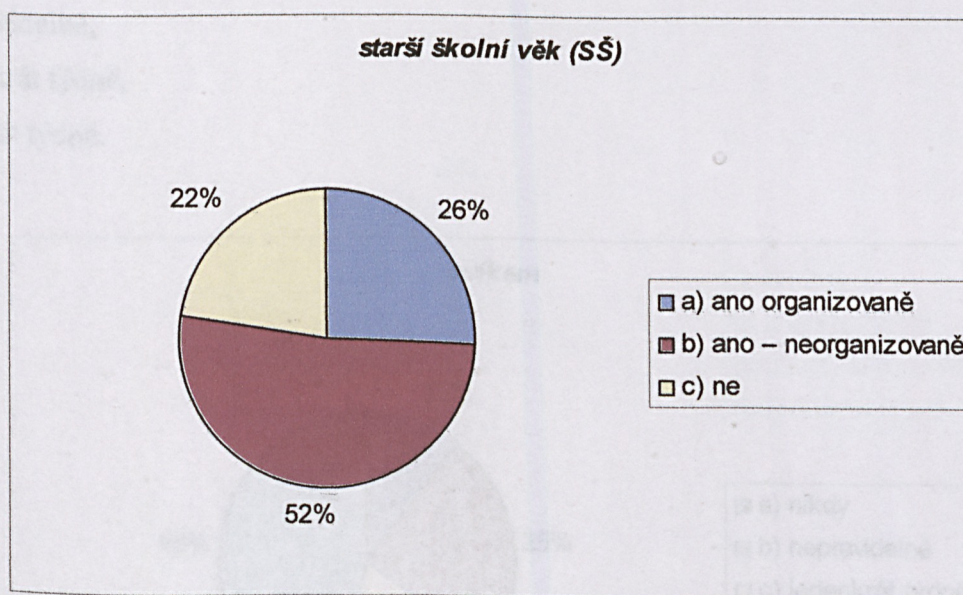
Poměr organizované sportovní činnosti u chlapců a dívek vyznívá ve prospěch chlapců, kteří tuto formu upřednostňují z více než poloviny. Dívky naopak preferují neorganizovanou činnost (47,6 %) nad organizovanou. Dívky také ve větší míře sport vůbec neprovozují, což opět potvrzuje hypotézu (H2). Dívky sportovní aktivity nevyhledávají tak často jako chlapci.

Obr. 19 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 7

Obr. 20 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 7

Obr. 21 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 7

Z hlediska věku je u mladšího školního věku sportovní činnost organizovaná i neorganizovaná procentuálně zastoupena téměř stejně. Respondenti středního školního věku však výrazně upřednostňují organizované sportovní aktivity (55,6%). Jestliže u těchto dvou věkových kategorií je počet respondentů, kteří nesportují, téměř stejný, u nejstarší zkoumané skupiny středoškolské mládeže se počet nesportujících zvyšuje až na 22,4% dotázaných v této věkové kategorii. U mladšího školního věku procentuálně je téměř totožná neorganizovaná činnost s organizovanou formou pohybových aktivit. Naopak sport provozovaný neorganizovaně preferuje přes polovinu středoškolských respondentů (52,1%).

Potvrzuje se tím hypotéza (H3), že starší školní věk preferuje při sportovních činnostech činnost neorganizovanou.

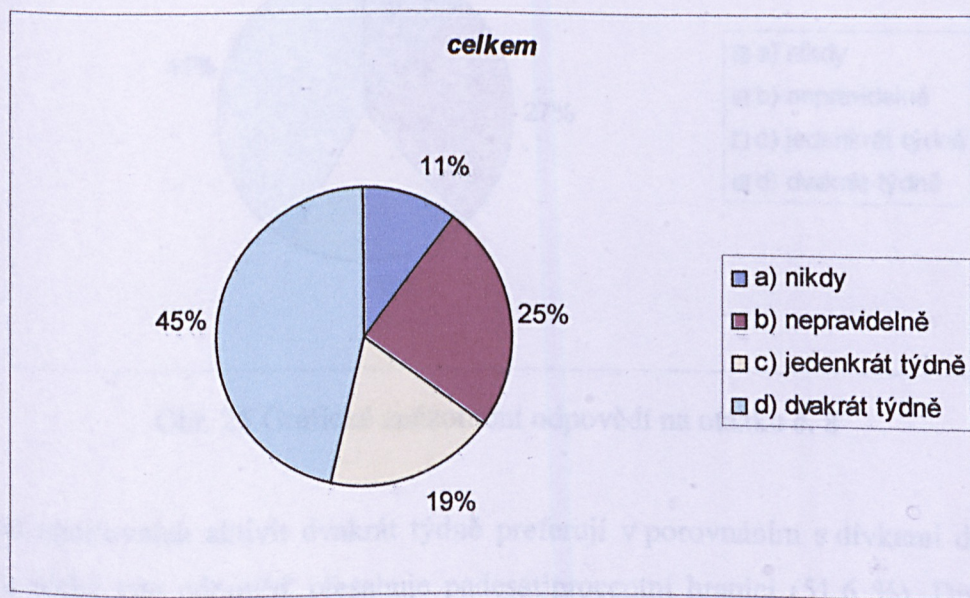
Tabulka č. 3

	celkový počet	chlapci	dívky	mladší školní věk	střední školní věk	starší školní věk
a)	46,4%	59,1%	34,2%	45,4%	55,6%	25,5%
b)	38,6%	29,2%	47,6%	46,1%	37,0%	52,1%
c)	15,0%	11,7%	18,2%	8,5%	7,4%	22,4%

Obr. 22 Tabulkové vyjádření odpovědí na otázku č. 7

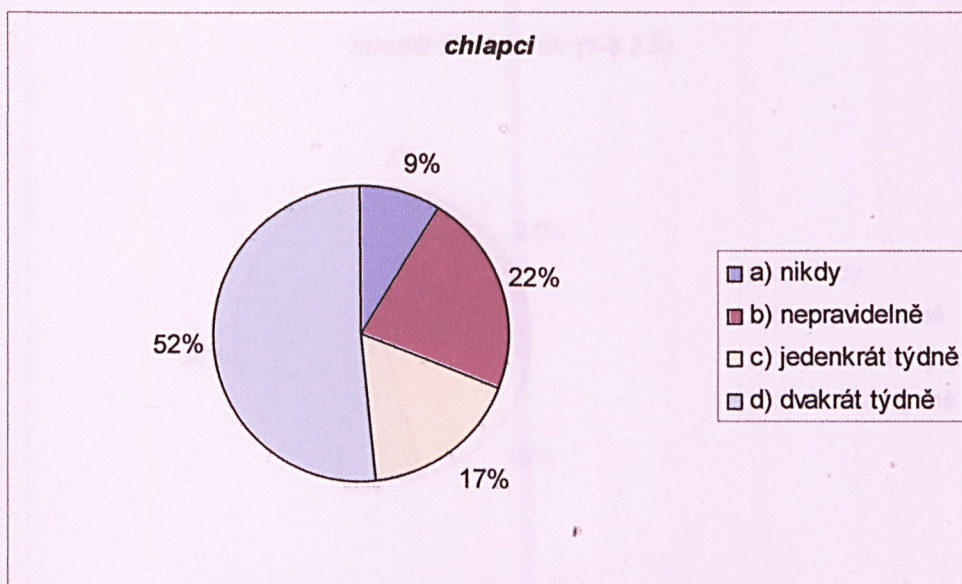
Otázka č. 8 zkoumala frekvenci sportovních aktivit. Respondentům byly nabídnuty čtyři odpovědi, jejichž cílem bylo zjistit, jak často se dotazovaní sportu věnují:

- a) nikdy,
- b) nepravidelně,
- c) jedenkrát týdně,
- d) dvakrát týdně.

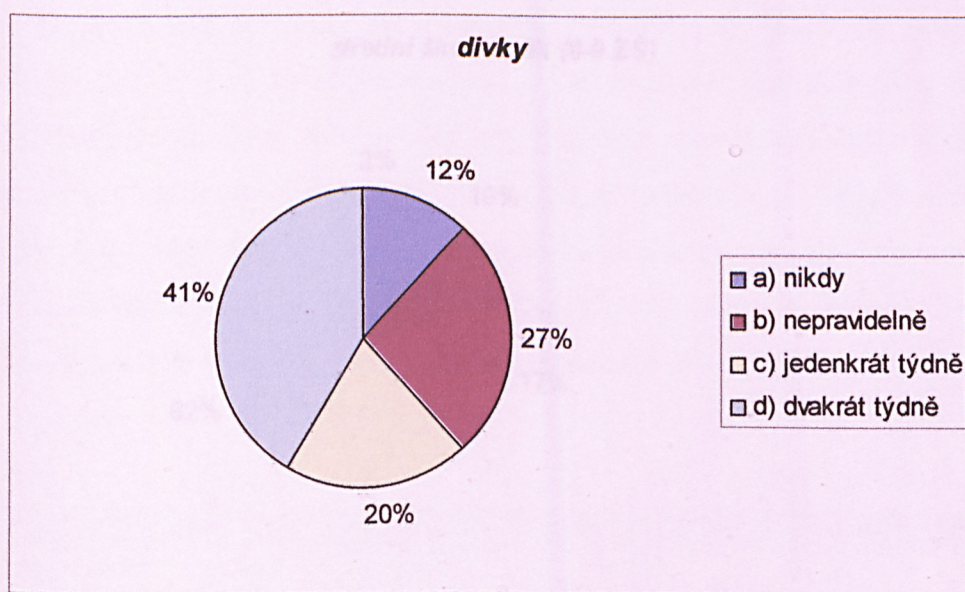

Obr. 23 Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 8

Nejvíce z celkového počtu odpovědí se dotazovaní věnují sportovním činnostem dvakrát týdně. Nepravidelné sportovní aktivity zastupují v žebříčku četnosti druhé místo. Nejméně častá odpověď byla, že respondenti nesportují nikdy.

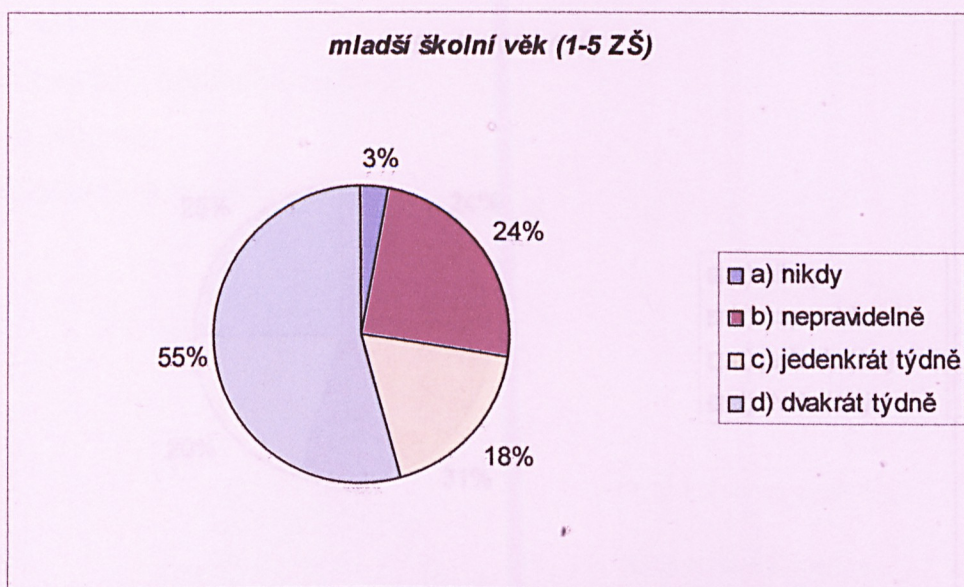

Obr.24 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 8

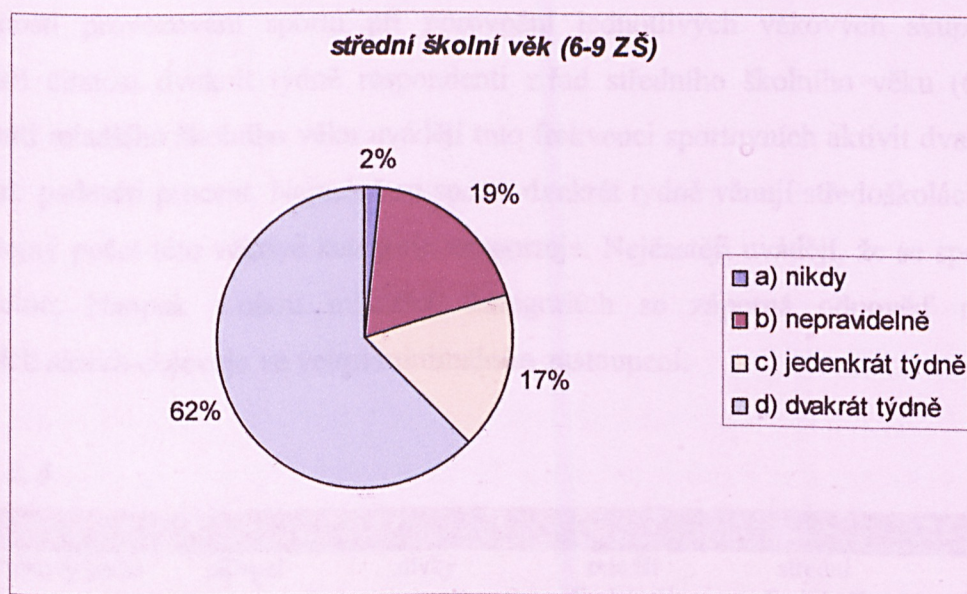

Obr. 25 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 8

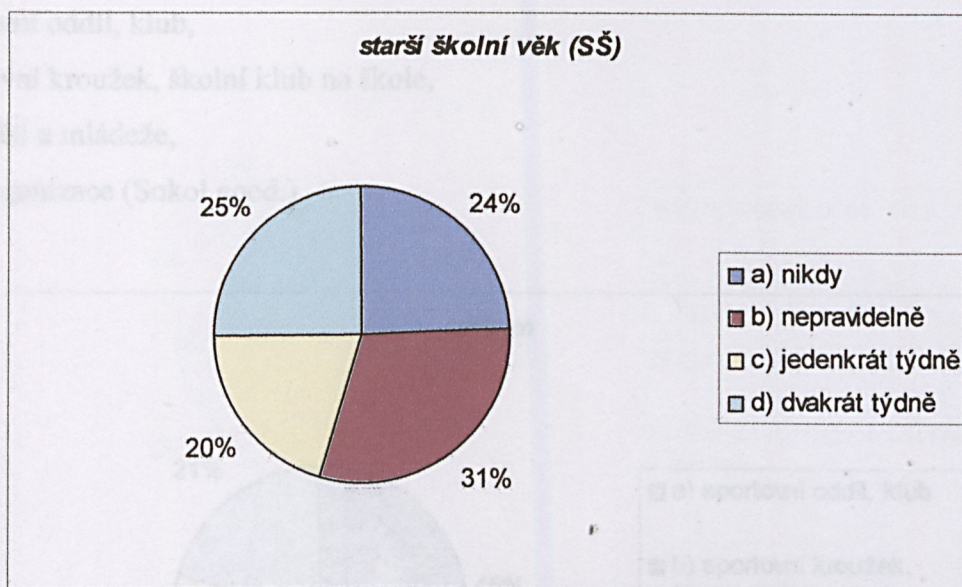
Četnost sportovních aktivit dvakrát týdně preferují v porovnání s dívkami daleko více chlapci, u nichž tato odpověď přesahuje padesátiprocentní hranici (51,6 %). Dívky častěji sportují nepravidelně, či jedenkrát týdně. Také jsou ve větším procentu zastoupeny nulové preference ve frekvenci sportovních aktivit. To opět potvrzuje hypotézu (H2), že dívky mají ke sportu méně kladný vztah než chlapci.

Obr. 26 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 8

Obr. 27 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 8

Obr. 28 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 8

V četnosti provozování sportu při porovnání jednotlivých věkových skupin nejvíce preferovali činnost dvakrát týdně respondenti z řad středního školního věku (62,5 %). I respondenti mladšího školního věku uvádějí tuto frekvenci sportovních aktivit dvakrát týdně z více než padesáti procent. Nejméně se sportu dvakrát týdně věnují středoškoláci (24,4 %). Téměř stejný počet této věkové kategorie nesportuje. Nejčastěji uvádějí, že se sportu věnují nepravidelně. Naopak v obou mladších kategoriích se záporná odpověď na četnost sportovních aktivit objevuje ve velmi minimálním zastoupení.

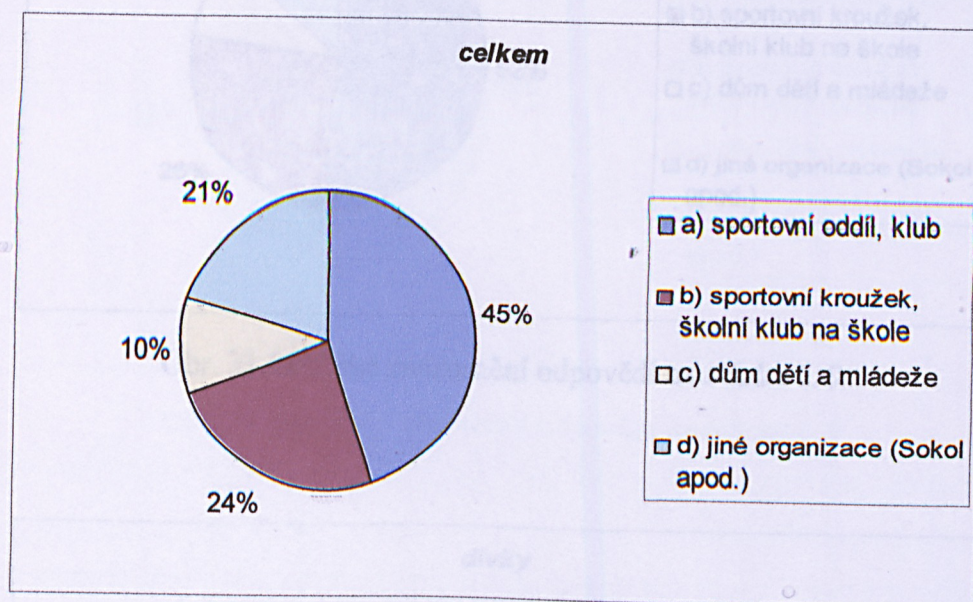
Tabulka č. 4

	celkový počet	chlapci	dívky	mladší školní věk	střední školní věk	starší školní věk
a)	10,5 %	8,9%	11,9%	3,0 %	1,8 %	24,4%
b)	24,5%	22,3%	26,5%	24,4 %	18,7%	30,1%
c)	18,6%	17,2%	19,8%	18,1 %	17,0%	20,3%
d)	46,4 %	51,6%	41,8%	54,5%	62,5%	25,2%

Obr. 29 Tabulkové znázornění odpovědí na otázku č. 8

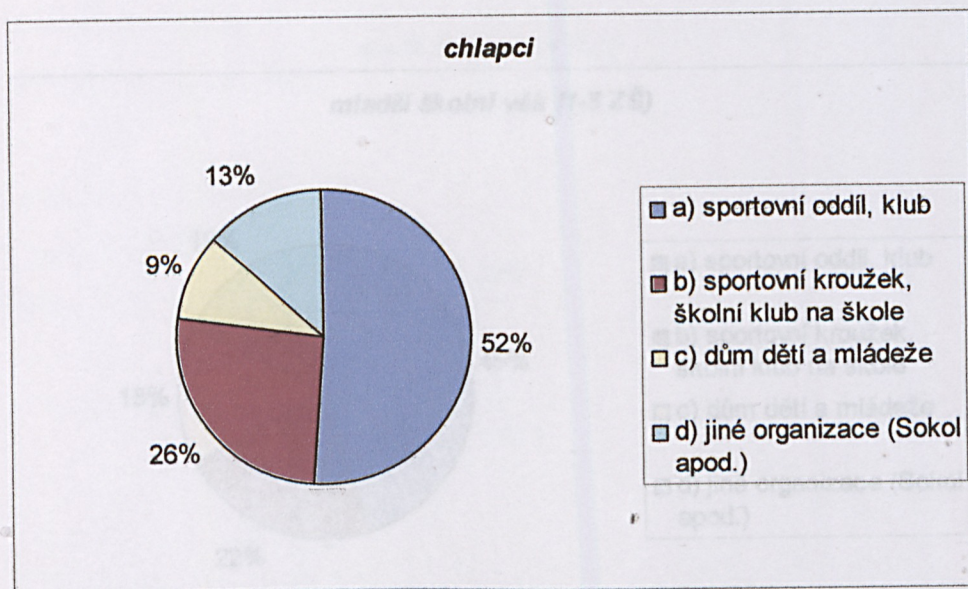
Otázka č. 9 zjišťovala, v jakém volnočasovém zařízení zkoumaní respondenti svou činnost provozují. Dotazovaní si mohli vybrat ze tří konkrétních zařízení, která se nejčastěji sportovní činností ve volném čase zabývají. Výběr nabízel i možnost vybrat jiné organizace, jež sportovní činnost provozují. V dotazníku byly nabídnuty tyto odpovědi:

- a) sportovní oddíl, klub,
- b) sportovní kroužek, školní klub na škole,
- c) dům dětí a mládeže,
- d) jiné organizace (Sokol apod.).

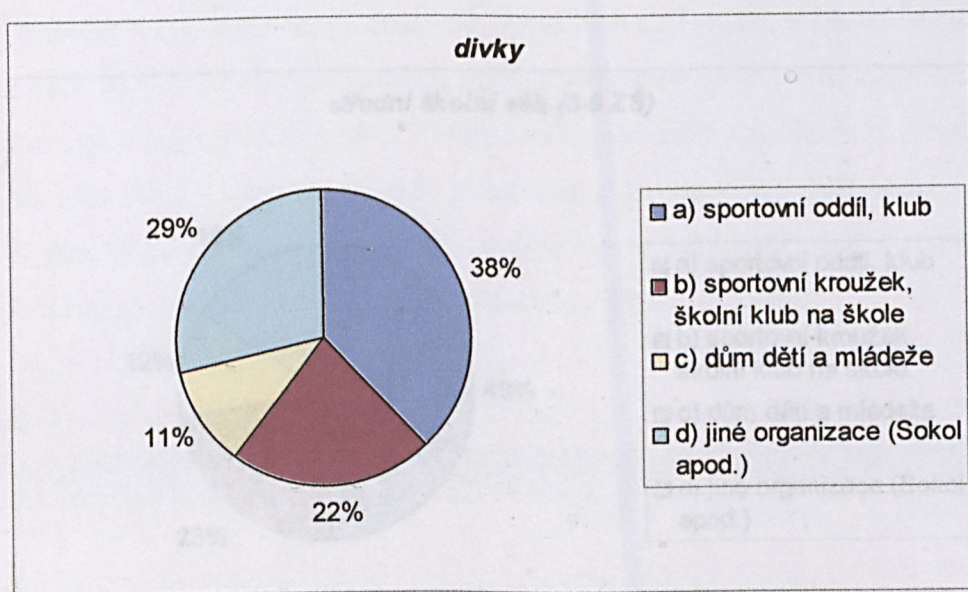

Obr. 30 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 9

Největší část dětí a mládeže, která organizovaně sportuje preferuje sportovní kluby a oddíly (45,1 %). Téměř stejné preference, přes dvacet procent, mají sportovní kroužky a kluby na školách a jiné organizace. Nejmenší procento účastníků (10,2 %) získal dům dětí a mládeže. Potvrdila se tak hypotéza (H4), že děti a mládež preferují ve sportovních činnostech z daných možností sportovní kluby a oddíly, kde se sportu věnují na výkonnostní úrovni. Školské instituce nabízející sportovní aktivity dětem se na celkové struktuře podílejí přibližně z jedné třetiny. Zájmová činnost na školách, ale i v domě dětí a mládeže tvoří tak nezanedbatelnou část sportovních aktivit žáků ve zkoumaných školách.

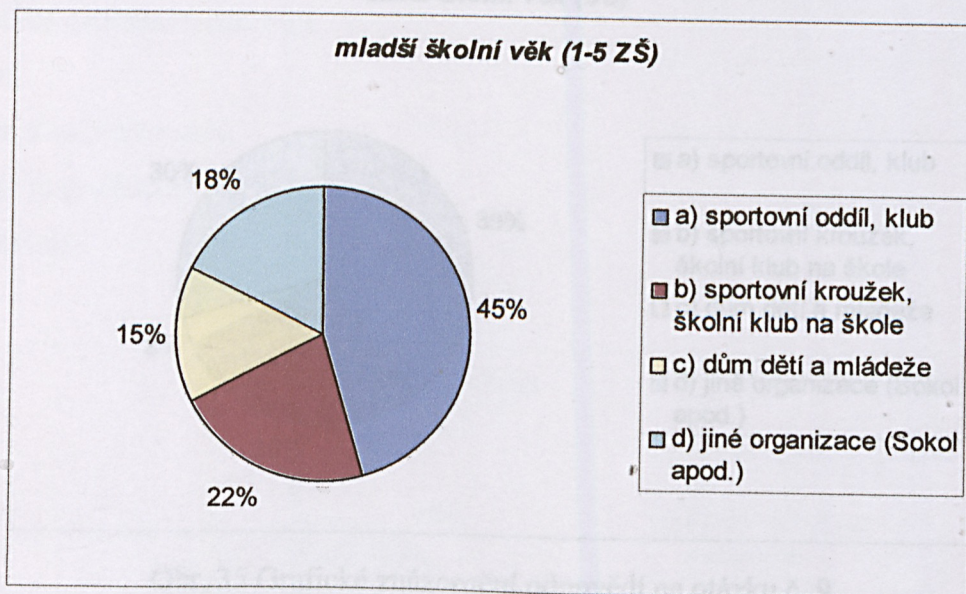

Obr. 31 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 9

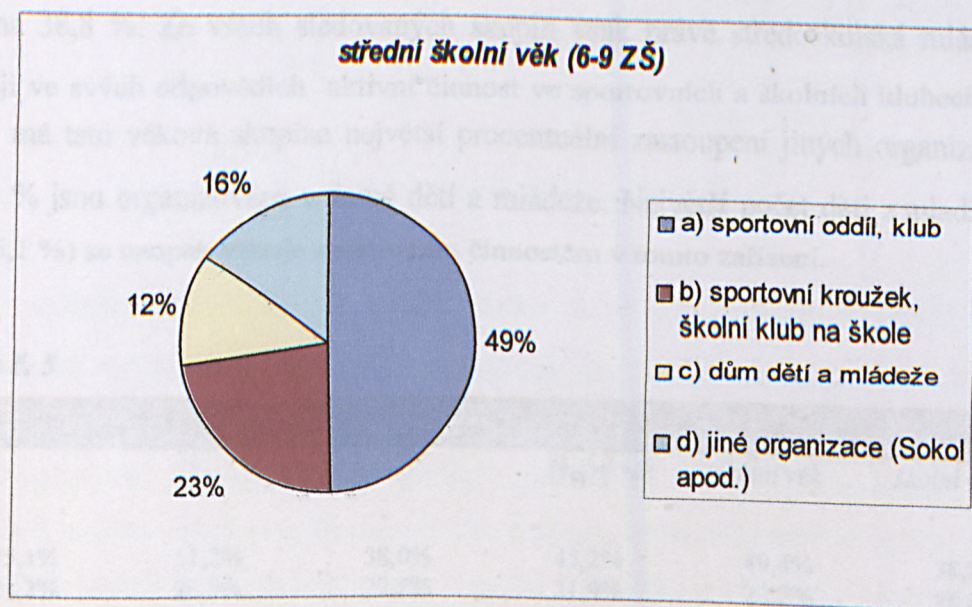

Obr. 32 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 9

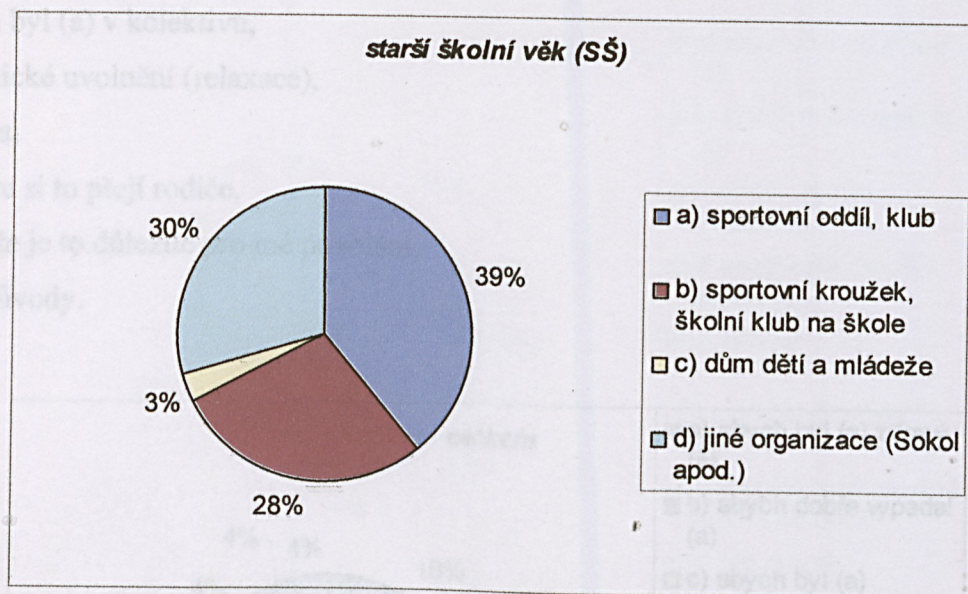
Při porovnání obou pohlaví přes polovinu chlapců provozuje sport ve sportovních klubech (51,2 %). Také více navštěvují sportovní kluby a kroužky na škole. Dívky také nejčastěji sportují ve sportovních oddílech (38 %), velká část dívek však uvedla, že sportovní aktivity provozují i v jiných organizacích. Nejčastěji se jednalo o organizace a sdružení, zabývající se aerobikem, sportovním tancem a jízdou na koních. U chlapců se několikrát objevila i odpověď, že aktivně sportují u hasičského požárního sboru.

Obr. 33 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 9

Obr. 34 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 9

Obr. 35 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 9

Sportovní činnosti ve sportovních klubech a oddílech nejvíce preferuje střední školní věk (49,4 %). Naopak u nejstarší věkové kategorie, která byla zkoumána, mírně klesá zájem o tyto oddíly na 38,8 %. Ze všech sledovaných skupin však právě středoškolská mládež uvedla nejčastěji ve svých odpovědích aktivní činnost ve sportovních a školních klubech (28,4 %), ale také má tato věková skupina největší procentuální zastoupení jiných organizací. Avšak pouhá 3 % jsou organizována v domě dětí a mládeže. Největší počet dětí z mladší školního věku (15,1 %) se naopak věnuje sportovním činnostem v tomto zařízení.

Tabulka č. 5

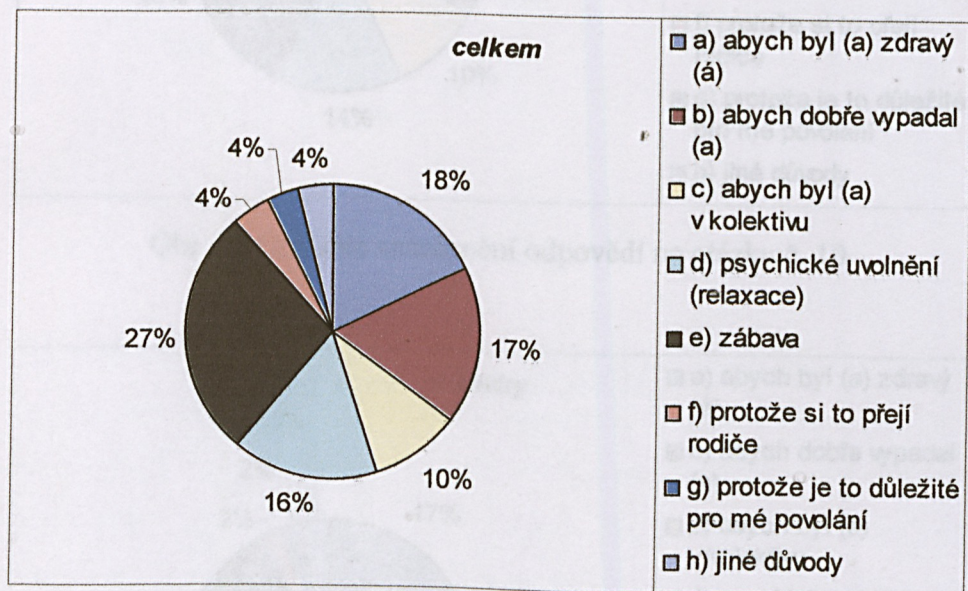
	<i>Celkový počet</i>	<i>chlapci</i>	<i> dívky</i>	<i>mladší školní věk</i>	<i>střední školní věk</i>	<i>starší školní věk</i>
a)	45,1%	51,2%	38,0%	45,2%	49,4%	38,8%
b)	24,2%	26,0%	22,2%	21,9%	23,2%	28,4%
c)	10,2%	9,4%	11,1%	15,1%	11,6%	3,0%
d)	20,5%	13,4%	28,7%	17,8%	15,8%	29,8%

Obr. 36 Tabulkové znázornění odpovědí na otázku č. 10

Otázka č. 10 zkoumala důvody, pro které se dotazovaní respondenti věnují sportu. Byly jim nabídnuty tyto odpovědi:

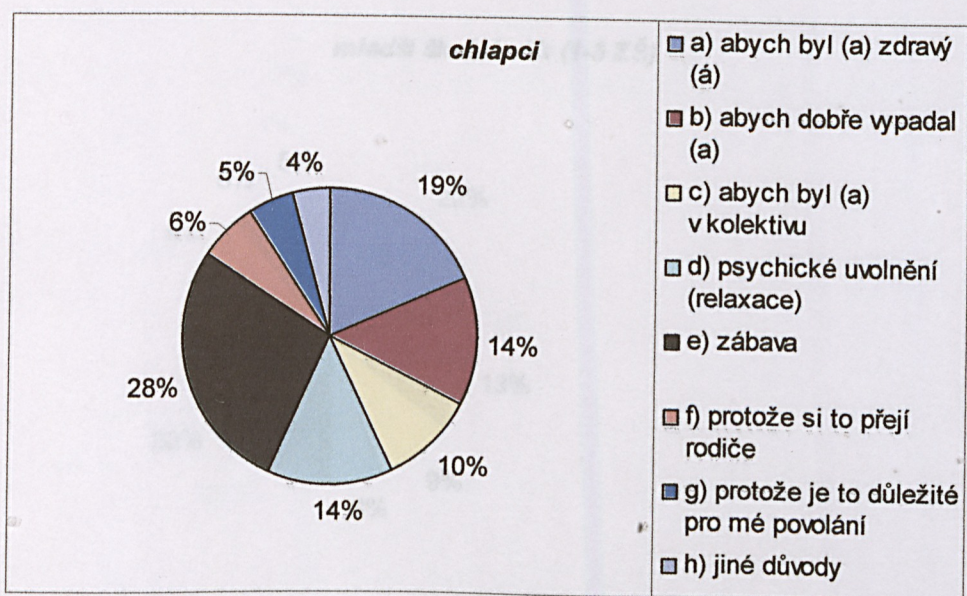
- a) abych byl (a) zdravý (á),
- b) abych dobře vypadal (a),

- c) abych byl (a) v kolektivu,
- d) psychické uvolnění (relaxace),
- e) zábava,
- f) protože si to přejí rodiče,
- g) protože je to důležité pro mé povolání,
- h) jiné důvody.

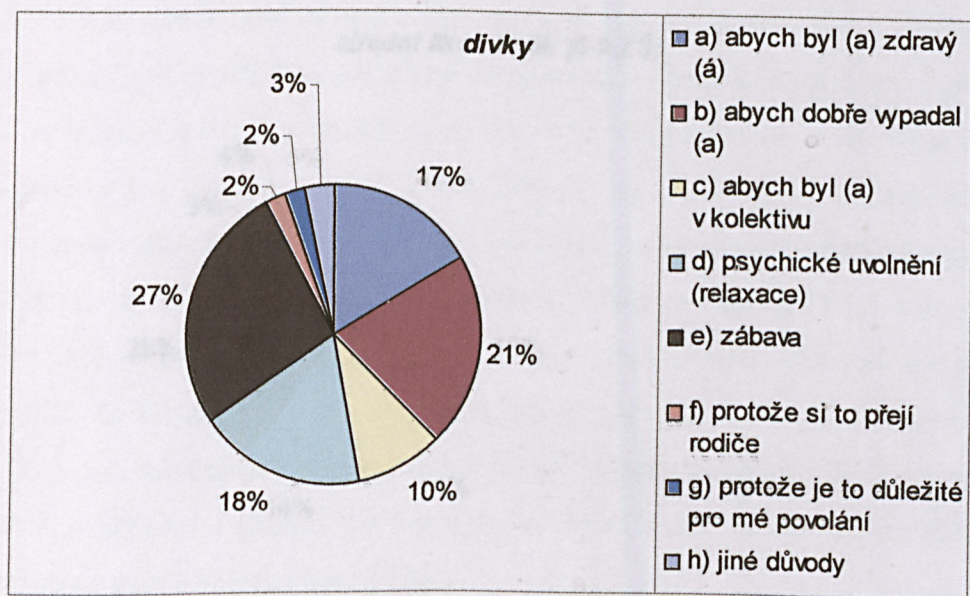

Obr. 37 Grafické znázornění odpovědí na otázku č.10

Jako nejčastější důvod byla uváděna zábava (27,4 %). Důležitými důvody jsou také zdraví, vzhled a psychické uvolnění. Též potřeba být v kolektivu je pro 10% respondentů důležitá. Naopak nejmenší procento odpovědí uvádělo důvody: přání rodičů, důležitost pro povolání nebo jiné důvody. Sportování jako prostředek zábavy, jak ukazuje obr. 37 je jednoznačně hlavním důvodem sportování. Pro část respondentů je sport důležitý i pro zdraví, dobrý vzhled, psychické uvolnění a v menší míře i z hlediska potřeby být v kolektivu. Ostatní položky jsou zastoupeny v menšině.

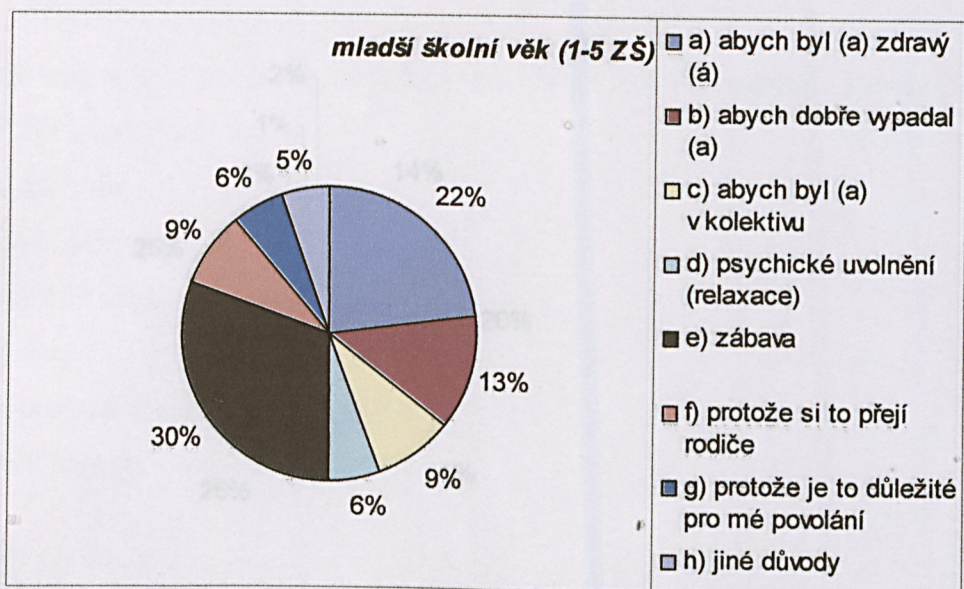

Obr. 38 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 10

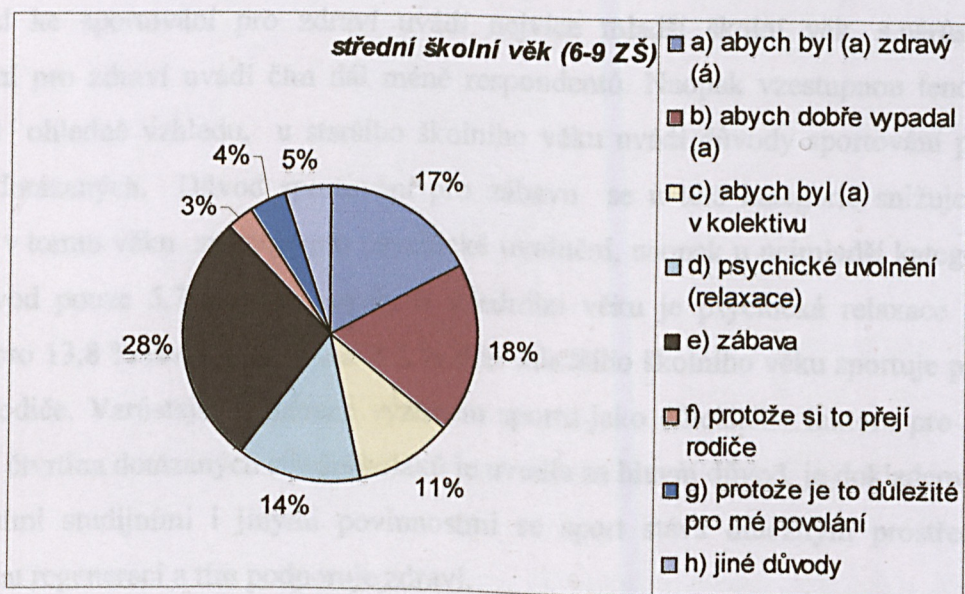

Obr. 39 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 10

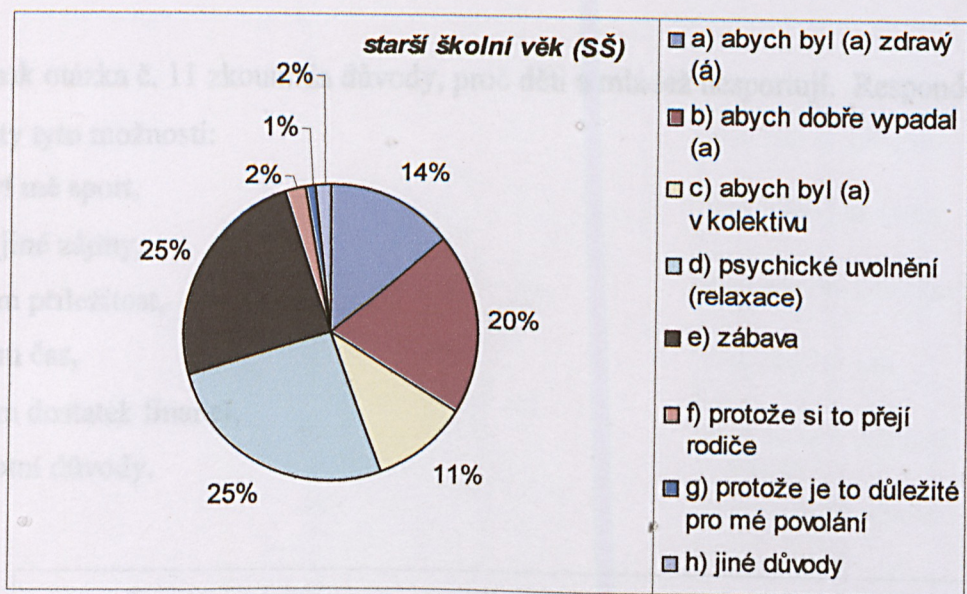
Obě pohlaví shodně uvedla za nejdůležitější důvod, proč sportují, zábavu. Nejvíce se jejich odpovědi lišily v oblasti vzhledu; dívky více sportují proto, aby dobře vypadaly (20,7 %). Také psychická relaxace má u dívek větší zastoupení v odpovědích. Naopak chlapci jako důvody pro sportování uvádějí ve větší míře přání rodičů (6,4 %) a pro 5 % chlapců je sport důležitý i pro jejich budoucí povolání. Odpovědi na tuto otázku se však v podstatě neliší od celkového vyjádření všech respondentů.

Obr. 40 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 10

Obr. 41 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 10

Obr. 42 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 10

Důvod ke sportování pro zdraví uvádí nejvíce mladší školní věk, s nárůstem věku sportování pro zdraví uvádí čím dál méně respondentů. Naopak vzestupnou tendenci mají odpovědi ohledně vzhledu, u staršího školního věku uvádí důvody sportování pro vzhled 19,9 % dotázaných. Důvod sportování pro zábavu se u této kategorie snižuje. Největší procento v tomto věku sportuje pro psychické uvolnění, naopak u nejmladší kategorie uvádí tento důvod pouze 5,7 % dotázaných, u středního věku je psychická relaxace při sportu důležitá pro 13,8 % respondentů. Až 8,5 % dětí mladšího školního věku sportuje proto, že si to přejí rodiče. Vzárustající tendence významu sportu jako důležitého faktoru pro psychické uvolnění, čtvrtina dotázaných středoškoláků je uvedla za hlavní důvod, je dokladem toho, že s narůstajícími studijními i jinými povinnostmi se sport stává důležitým prostředkem pro psychickou regeneraci a tím podporuje zdraví.

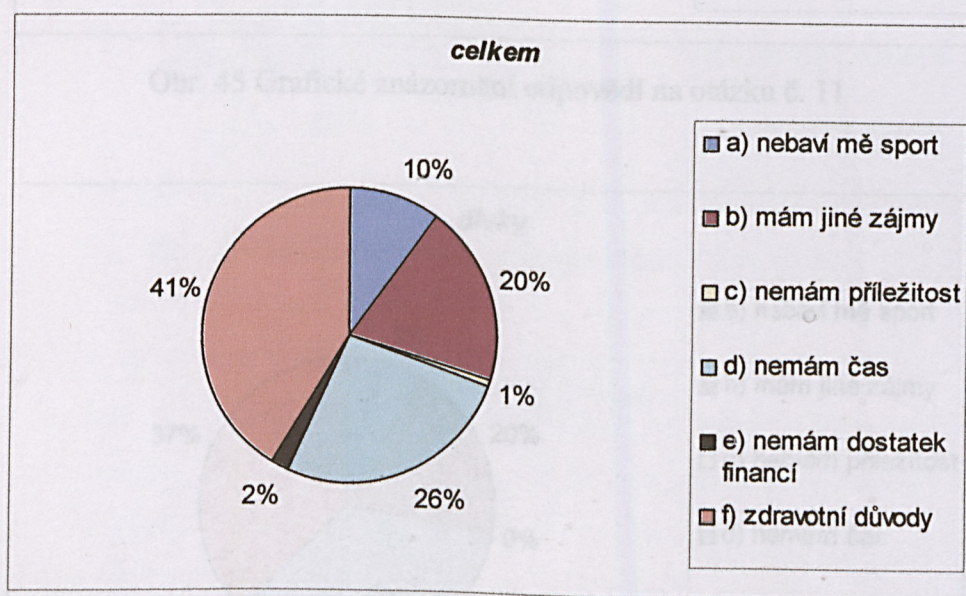
Tabulka č. 6

	Celkový počet	chlapci	dívky	mladší školní věk	střední školní věk	starší školní věk
a)	17,7%	18,7%	16,7%	23,1%	17,3%	13,8%
b)	17,2%	13,7%	20,7%	12,5%	18,4%	19,9%
c)	10,0%	10,4%	9,5%	8,5%	10,6%	10,5%
d)	15,9%	13,5%	18,3%	5,7%	13,8%	25,1%
e)	27,4%	28,0%	26,9%	30,7%	27,6%	24,7%
f)	4,4%	6,4%	2,4%	8,5%	3,2%	2,2%
g)	3,6%	5,0%	2,2%	5,7%	4,2%	1,3%
h)	3,8%	4,3%	3,3%	5,3%	4,9%	1,6%

Obr. 43 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 10

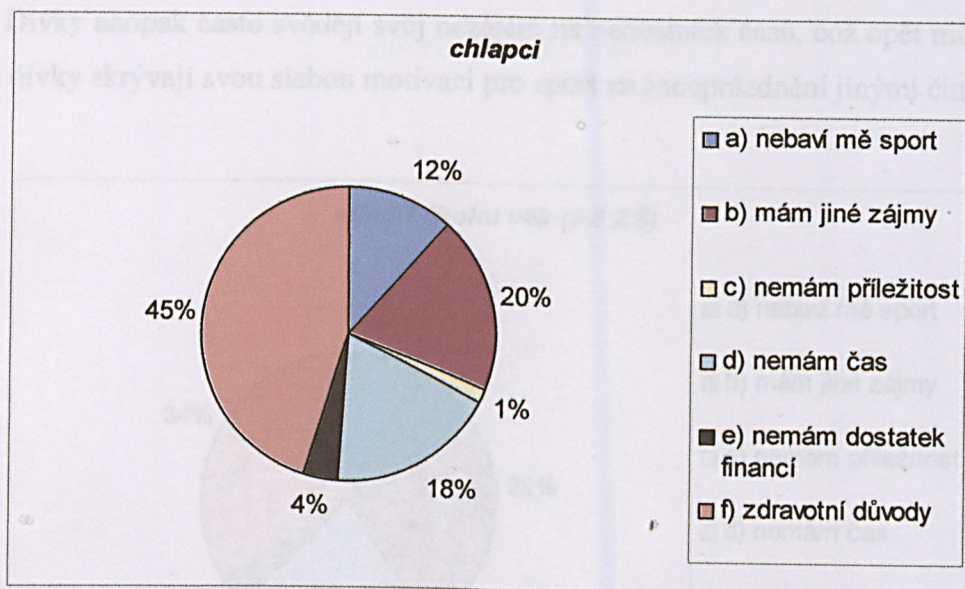
Naopak otázka č. 11 zkoumala důvody, proč děti a mládež nesportují. Respondentům byly nabídnuty tyto možnosti:

- a) nebaví mě sport,
- b) mám jiné zájmy,
- c) nemám příležitost,
- d) nemám čas,
- e) nemám dostatek financí,
- f) zdravotní důvody.

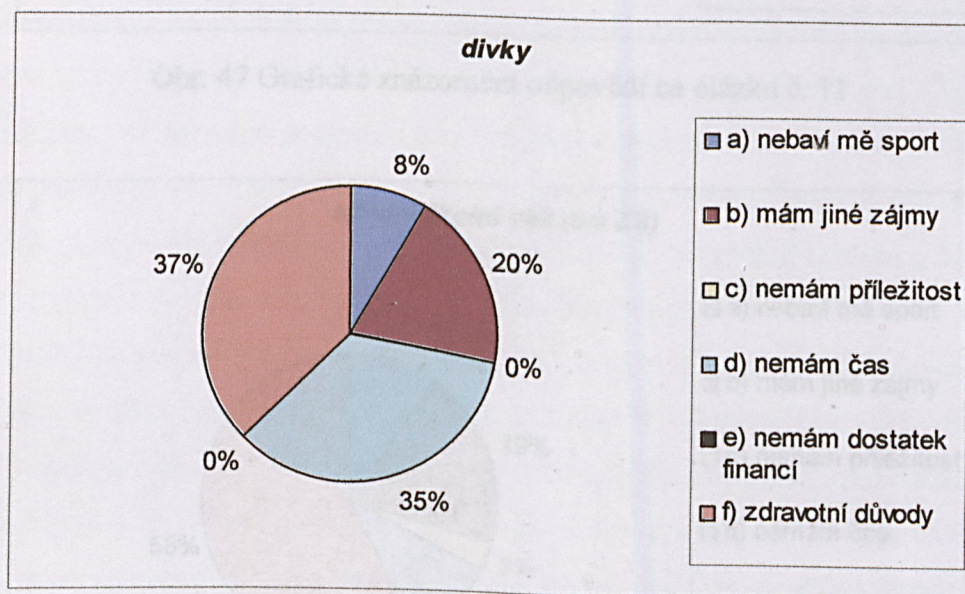

Obr. 44 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 11

Nejčastější odpovědi byly zdravotní důvody. Druhým nejčastěji uváděným důvodem byl nedostatek času (26,2 %). Jiné zájmy preferuje 19,5 % respondentů. Důvod nesportování proto, že je sport nebaví, uvedlo 10,1 % respondentů, kteří na otázku odpověděli. Pouze malá část respondentů nemá na sportování dostatek financí (1,9 %). Necelé jedno procento dotázaných označilo za hlavní důvod nedostatek příležitostí. Z výsledných informací jsou velmi alarmující zdravotní důvody. Také zdůvodnění příčin nezájmu o sport z nedostatku času je zvláště u dětí a mládeže důvodem k zamyšlení. Nedostatečná motivace ke sportování je často zdůvodňována nedostatkem času či jinými důvody, které pouze zakrývají slabou motivaci ke sportu.

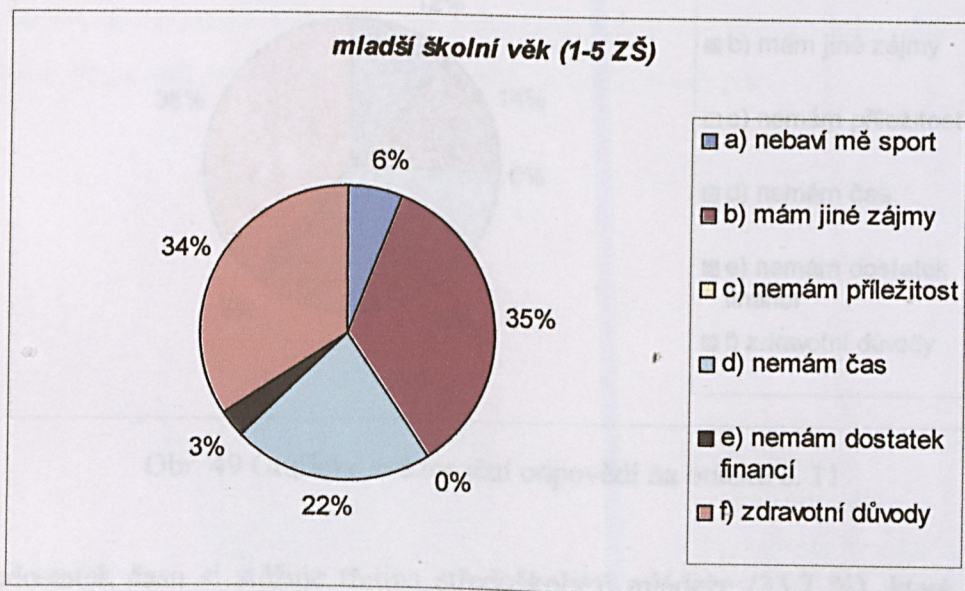
Obr. 45 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 11

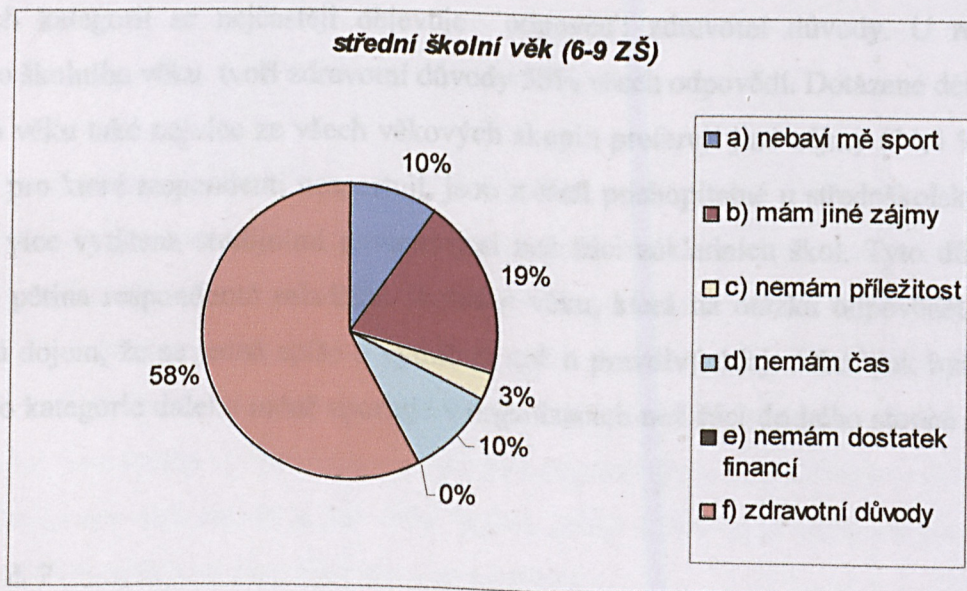
Obr. 46 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 11

Téměř polovina chlapců, která odpověděla na otázku, nesportuje ze zdravotních důvodů. Oproti chlapcům však častěji dívky uvádějí za hlavní důvod nedostatek času (34,7 %). Žádná z dívek pak ve svých odpovědích nezdůvodnila svůj nezájem o sport nedostatkem financí a příležitostí. Jiné zájmy uvedlo shodně 19,5 % chlapců a dívek. Někteří chlapci, ač v malé míře, na sport nemají finance. Zajímavým poznatkem v této části výzkumu je fakt, že příčinu nesportování ze zdravotních důvodů uvedli ve větší míře chlapci než dívky. V návaznosti na předchozí názor, ačkoliv čistě zdravotní důvody se nedají vyloučit, se může opět jednat o genderové zakrývání slabosti i nedostatku mužnosti, která je pro sport z pohledu chlapců

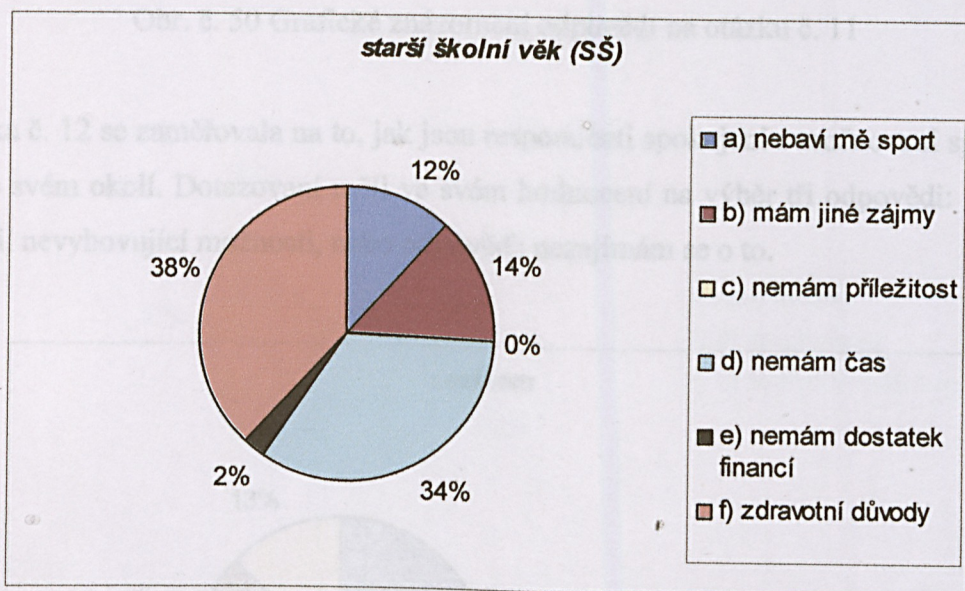
typická. Dívky naopak často svádějí svůj nezájem na nedostatek času, což opět může navodit pocit, že dívky skrývají svou slabou motivaci pro sport za zaneprázdnění jinými činnostmi.

Obr. 47 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 11

Obr. 48 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 11

Obr. 49 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 11

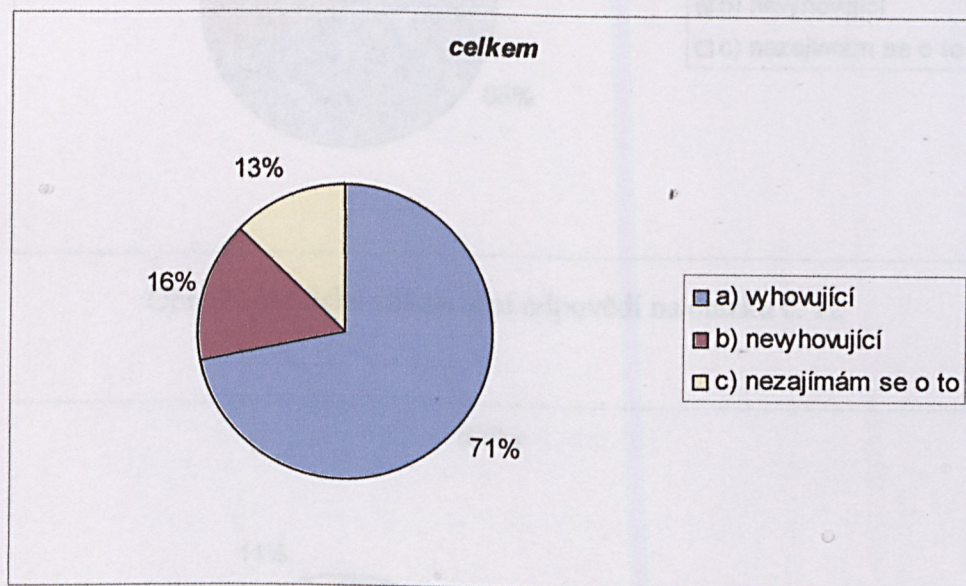
Na nedostatek času si stěžuje třetina středoškolské mládeže (33,7 %), která na otázku odpověděla. Tyto důvody však často uvádí i nejmladší věková skupina (21,7 %). Na nedostatek času pak nejméně poukazují žáci druhého stupně základních škol (9,7 %). U všech věkových kategorií se nejčastěji objevuje odpověď: zdravotní důvody. U respondentů středního školního věku tvoří zdravotní důvody 58% všech odpovědí. Dotázané děti mladšího školního věku také nejvíce ze všech věkových skupin preferují jiné zájmy (34,4 %). Časové důvody, pro které respondenti nesportují, jsou z části pochopitelné u středoškolské mládeže, která je více vytížena studijními povinnostmi než žáci základních škol. Tyto důvody však uvedla i pětina respondentů mladšího školního věku, která na otázku odpověděla. To opět vyvolává dojem, že se jedná spíše o výmluvu než o pravdivý údaj, neboť jak bylo uvedeno výše, tato kategorie daleko méně sportuje v organizacích než žáci druhého stupně základních škol.

Tabulka č. 7

	celkový počet	chlapci	dívky	mladší školní věk	střední školní věk	starší školní věk
a)	10,1%	11,7%	8,3%	6,2%	9,7%	11,6%
b)	19,5%	19,5%	19,5%	34,4%	19,4%	14,0%
c)	0,7%	1,3%	0%	0%	3,2%	0%
d)	26,2%	18,2%	34,7%	21,9%	9,7%	33,7%
e)	1,9%	3,9%	0%	3,1%	0%	2,3%
f)	41,6%	45,4%	37,5%	34,4%	58,0%	38,4%

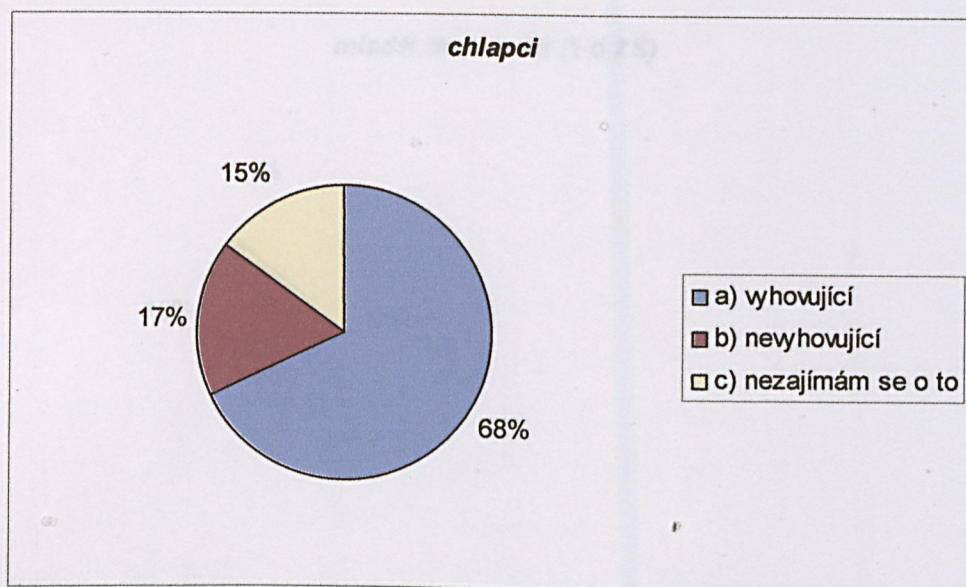
Obr. č. 50 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 11

Otázka č. 12 se zaměřovala na to, jak jsou respondenti spokojeni s možnostmi sportovního vyžití ve svém okolí. Dotazovaní měli ve svém hodnocení na výběr tři odpovědi: vyhovující možnosti, nevyhovující možnosti, nebo odpověď: nezajímám se o to.

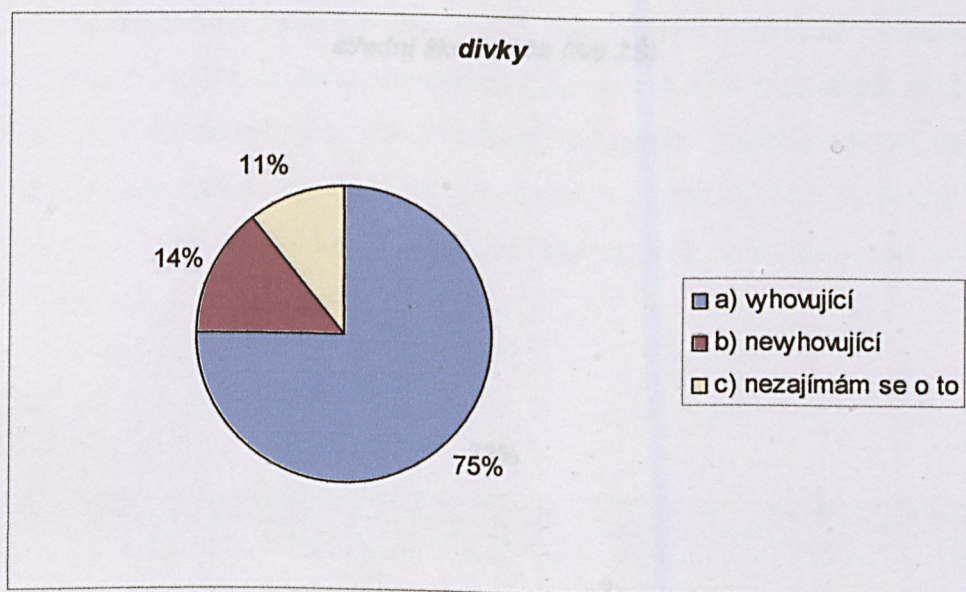

Obr. 51 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 12

Většina dotázaných (71,6 %) je s možnostmi ve svém okolí spokojena. Nevyhovující podmínky uvedlo v dotazníku 15,6 % respondentů. O možnosti sportovního vyžití ve svém okolí se nezajímá 12,8 % respondentů. Z grafu (obr. 51) je patrné, že s nabídkou sportovních činností jsou spokojeni téměř tři čtvrtiny všech respondentů. Z celkového počtu 326 dotázaných 216 respondentů nemá výhrady k nabízeným činnostem a pouze 21 dotázaných se domnívá, že nabídka sportovních možností je nevyhovující. Tento fakt je dokladem toho, že nabídka sportovních aktivit je ve městě Teplice pestrá a jsou do ní zapojeny jak organizace školské, tak i ostatní instituce, zabývající se sportem.

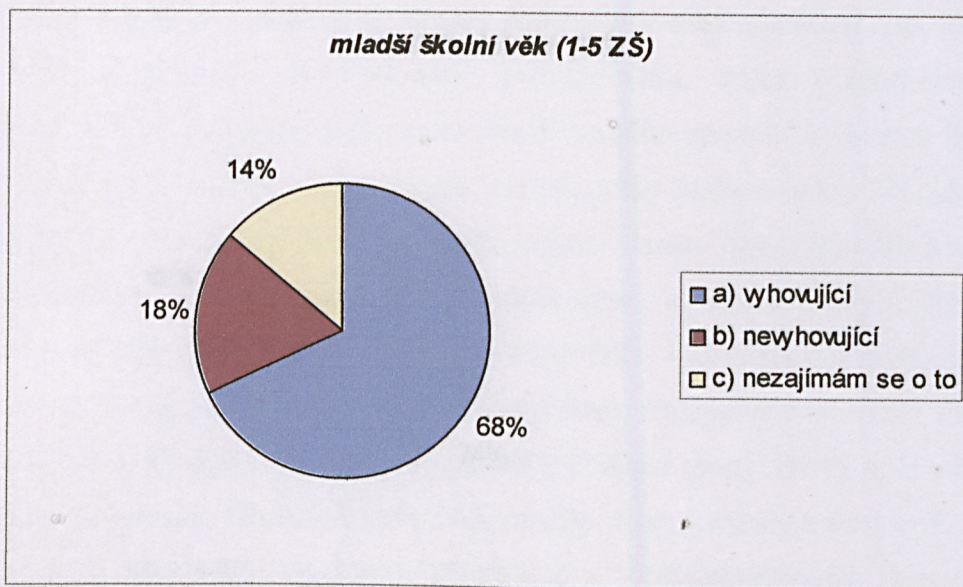

Obr. 52 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 12

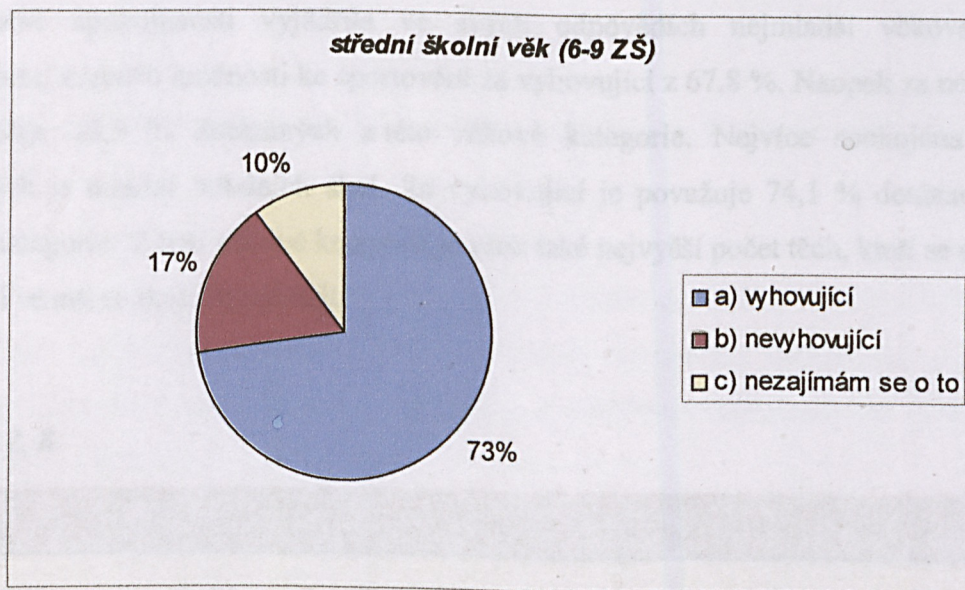

Obr. 53 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 12

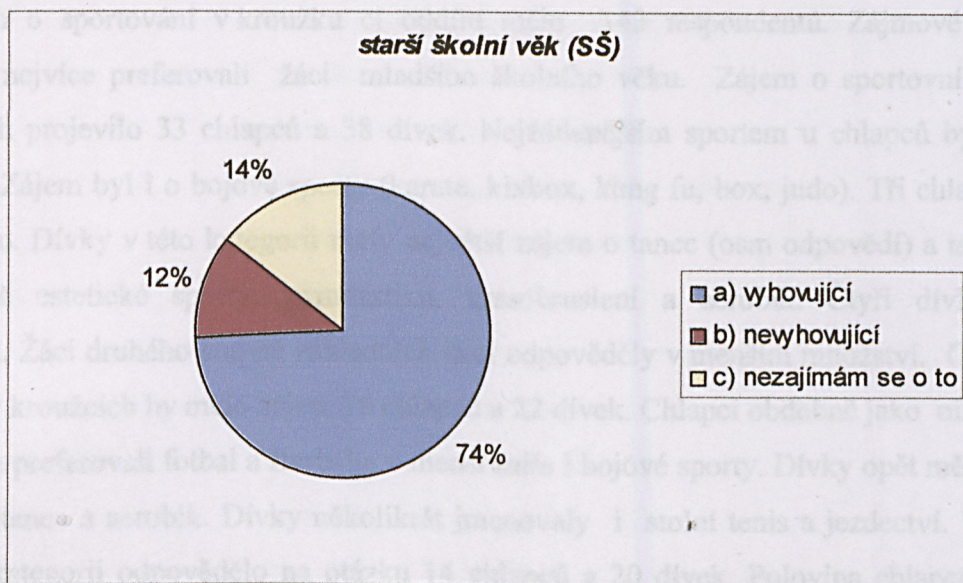
S možnostmi sportovního vyžití ve svém okolí jsou více spokojeny dívky (75,1%). Jako nevyhovující je uvedlo do dotazníku 17,6 % chlapců. Chlapci se také o něco méně zajímají o možnosti ke sportování ve svém okolí (15 %).

Obr. 54 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 12

Obr. 55 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 12

Obr. 56 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 12

Nejméně spokojenosti vyjádřila ve svých odpovědích nejmladší věková skupina. Respondenti označili možnosti ke sportování za vyhovující z 67,8 %. Naopak za nevyhovující je považuje 18,5 % dotázaných z této věkové kategorie. Nejvíce spokojena ze všech dotázaných je mládež středních škol. Za vyhovující je považuje 74,1 % dotázaných z této věkové kategorie. V této věkové kategorii je však také nejvyšší počet těch, kteří se o sportovní možnosti ve svém okolí nezajímají.

Tabulka č. 8

	celkový počet	chlapci	dívky	mladší školní věk	střední školní věk	starší školní věk
a)	71,6%	67,9%	75,1%	67,8%	72,5%	74,1%
b)	15,6%	17,1%	14,2%	18,5%	17,3%	11,5%
c)	12,8%	15,0%	10,7%	13,8%	10,2%	14,4%

Obr. 57 Grafické znázornění odpovědí na otázku č. 12

Poslední otázka (č. 13) konkretizovala předchozí nabídku. Respondenti měli sami uvést ty sporty, které by rádi provozovali. Otázka zjišťovala, jaké pohybové činnosti jsou pro dotazované žádoucí. Vzhledem k velkému počtu různých odpovědí, budou výsledky vyhodnoceny pouze slovně.

Zájem o sportování v kroužku či oddílu mělo 143 respondentů. Zájmové sportovní činnosti nejvíce preferovali žáci mladšího školního věku. Zájem o sportovní činnost v kroužcích projevilo 33 chlapců a 38 dívek. Nejžádanějším sportem u chlapců byl fotbal a florbal. Zájem byl i o bojové sporty (karate, kixbox, kung fu, box, judo). Tři chlapci uvedli cyklistiku. Dívky v této kategorii měly největší zájem o tanec (osm odpovědí) a také o další sportovně estetické sporty: gymnastiku, krasobruslení a aerobik. Čtyři dívky uvedly jezdectví. Žáci druhého stupně základních škol odpověděly v menším množství. O sportovní činnost v kroužcích by mělo zájem 16 chlapců a 22 dívek. Chlapci obdobně jako nižší věková kategorie preferovali fotbal a florbal a v menší míře i bojové sporty. Dívky opět měly největší zájem o tanec a aerobik. Dívky několikrát jmenovaly i stolní tenis a jezdectví. V nejstarší věkové kategorii odpovědělo na otázku 14 chlapců a 20 dívek. Polovina chlapců, kteří na otázku odpověděli, měla zájem o americký fotbal a ragby a dva chlapci uvedli motokrosový sport, tedy sporty, které se často řadí do adrenalinových sportů. U dívek opět zvítězil zájem o tanec a gymnastiku.

3.5 Srovnání preferencí pohybových aktivit s nabídkou ve školském zařízení zájmového vzdělávání

Vzhledem k tomu, že v místě, ve kterém byl výzkum prováděn, se v okolí zkoumaných respondentů nachází pouze jediné školské zařízení zájmového vzdělávání – dům dětí a mládeže, srovnala jsem zjištěné skutečnosti s nabídkou volnočasových aktivit tohoto volnočasového zařízení.

Nabídka pohybových aktivit domu dětí a mládeže pro školní rok 2007/2008

Míčové hry se zaměřením

na basketbal:	pro děti 10 – 13 let
Basketbal pokročilí:	od 15 let a dospělí
Míčové hry A předškoláci:	pro děti 5 – 7 let
Míčové hry B:	pro děti 7 – 8 let
Míčové hry C:	pro děti 9 – 10 let
Míčové hry D:	pro děti 11 – 13 let
Florbal A (začátečníci)	pro chlapce 9 – 15 let
Florbal B:	pro chlapce 12 – 15 let

Florbal SŠ:	pro středoškolskou a vysokoškolskou mládež
Stolní tenis A:	pro děti 9 – 12 let
Stolní tenis B:	pro děti 9 – 15 let
Sebeobrana:	pro chlapce i dívky 10 – 15 let (obsazeno)
Wing tsung:	pro zájemce bez rozdílu věku
Semicontact:	pro děti od 5 let
Kick box:	pro děti od 6 let
Plavání:	pro děti 5 – 8 let (obsazeno)
Plavání pokročilí:	pro děti 9 – 15 let (obsazeno)
Plavání HC:	pro chlapce (hokejisti) 8 – 12 let (obsazeno)
Cyklistika:	pro děti od 10 let
Atletika:	pro děti 8 – 15 let
Jezdecký klub:	pro děti od 9 let (obsazeno)
Aerobic:	pro dívky 6 – 9 let
Aerobic pro náctileté:	od 11 let (pro náctileté)
Moderní tanec:	5 – 6 let (obsazeno)
Moderní tanec:	7 – 9 let (obsazeno)
Moderní tanec pokročilí:	10 – 13 let
Moderní tanec začínající:	10 -13 let
Moderní tanec:	14 – 20 let
Hip Hop:	děti 10 – 13 let (obsazeno)
Hip Hop:	mládež 14 – 17 let (obsazeno)
Hip Hop:	mládež 15 – 20 let (obsazeno)

Velké zastoupení v nabídce mají míčové sporty (11 kroužků) a sportovně estetické pohybové činnosti (10 kroužků). U míčových sportů převažují týmové sporty. Kvalitní nabídka je i v oblasti bojových sportů, která se zaměřuje i na dnes velmi populární, a výzkum to potvrdil, východní bojové sporty. Nabídka obsahuje i velmi žádané sporty, jako je jezdectví, plavání a cyklistika. Z hlediska pohlaví jsou kroužky ve většině případů určeny pro chlapce i dívky, resp. pro děti a mládež určitého věku. Sportovní aktivity jsou nabízeny pro všechny zkoumané věkové kategorie školního věku (výzkum se nezaměřuje na předškolní věk). U nejmladší zkoumané věkové kategorie je však v nabídce mírně opomíjen věk 7 – 8 let, tedy žáci 1. a 2. tříd. U středního školního věku je nabídka vyváženější. Téměř všechny

druhy sportů jsou nabízeny pro tuto věkovou kategorii. Nejméně se v nabídce objevuje starší školní věk. Nutno však podotknout, že nabízené kroužky a jejich věkové vymezení z velké části neodpovídá rozdělení na jednotlivé kategorie dle školského systému.

Pro srovnání je přiložena tabulka č. 9 (obr. 58), která zobrazuje preference sportovních aktivit všech respondentů. Odpovědi jsou rozděleny na celkový počet respondentů, dle pohlaví a jednotlivých zkoumaných kategorií. Tabulka byla sestavena na základě odpovědí na otázku č. 7, která zkoumala jakou činnost a sporty děti preferují. Pro přehlednější porovnání je přiložena v této části.

Tabulka č. 9

Sport	Celkem	Hoši	Dívky	Mladší	Střední	Starší
Fitness	15	9	6	0	1	14
Volejbal	10	6	4	4	5	1
Tenis	15	7	8	2	10	3
Bruslení	14	6	8	3	2	9
Lyžování	26	5	21	19	3	4
Tanec	29	0	29	15	9	5
Plavání	22	8	14	8	10	4
Aerobic	22	1	21	2	7	13
Jezdectví	11	0	11	4	7	0
Basketbal	6	1	5	3	3	0
Cyklistika	20	12	8	14	4	1
Karate	4	4	0	1	1	2
Judo	6	5	1	3	2	1
Fotbal	33	31	2	11	14	8
Florbal	12	11	0	2	9	1
Lední hokej	11	10	1	6	5	0
Stolní tenis	5	5	0	1	4	0
Softbal	1	1	0	0	1	0
Veslování	1	1	0	0	1	0
Šachy	1	1	0	0	1	0
Atletika	1	1	0	0	0	0

Golf	2	1	1	2	0	0
Míčové hry	8	5	3	7	1	0
Tai-chi	2	0	2	2	0	0
Zápas	2	2	0	2	0	0
Box	2	2	0	2	0	0
Hasičský sport	3	3	0	3	0	0
Badminton	2	2	0	2	0	0
Hokejbal	1	1	0	0	1	0

Obr. 58 Tabulkové znázornění počtu preferencí jednotlivých sportů

Celkem se v dotazníku objevilo 29 druhů sportu, kterým se ve svém volném čase respondenti ať již organizovaně či neorganizovaně věnují. Nejčastějšími druhy sportu, jež respondenti provozují byly kopaná, tanec, lyžování, aerobic, plavání a cyklistika. U cyklistiky a zčásti u lyžování se jednalo o sporty provozované neorganizovaně. U chlapců je nejvíce preferován fotbal, kterému se věnuje 31 respondentů. Chlapci také projevili daleko větší zájem o kolektivní sporty (florbal, hokej) a sporty bojové. U dívek naopak převažují sportovně estetické sporty (tanec, aerobic), ale i zájem o jezdecký sport. Dívky se také více zajímají o lyžování a plavání. Z výsledků je patrné, že dívky i v oblasti sportu mají zájem o činnosti, které souvisejí s estetickými pohybovými činnostmi a hudbou. Chlapci naopak preferují kolektivní sporty a úpoly. Při porovnání jednotlivých kategorií se děti mladšího školního věku nejvíce zajímají o lyžování a cyklistiku, většinou však tyto sporty provozují neorganizovaně. Velkou oblibu má i tanec a kopaná. U středního školního věku se nejčastěji objevuje plavání, kopaná a florbal. Středoškolská mládež upřednostňuje neorganizovanou činnost. Především fitness cvičení a bruslení jsou v tomto věku velmi oblíbené pohybové aktivity. Z organizovaných činností provozuje tato věková kategorie nejčastěji aerobic a fotbal.

Ze srovnání nabídky pohybových volnočasových aktivit výše jmenovaného školského zařízení a tabulkového vyjádření sportovních aktivit (tabulka č. 9) provozovaných dětmi a mládeží je patrné, že část těchto aktivit nabízí i volnočasové zařízení. Specifické sporty, které jsou doménou spíše sportovních oddílů a na prostorové podmínky náročné, volnočasové zařízení nenabízí. V nabídce převažují sporty, které je možné provozovat v tělocvičně. Promineme-li tedy sporty jako jsou kopaná, lyžování, tenis či hokej nabídka z hlediska vyváženosti odpovídá reálné poptávce. Obsahuje jak kolektivní míčové sporty, jež respondenti preferují, tak i velmi žádané bojové sporty pro chlapce a moderní tance pro dívky.

V nabídce jsou i oblíbené sporty jako jezdectví, cyklistika, plavání a aerobic. Pouze gymnastika se v nabídce neobjevuje. Při srovnávání podle pohlaví jsou kroužky určeny jak chlapcům, tak dívkám. Pouze aerobik je určen pro dívky, chlapci, jak vyplývá z výzkumu, nemají o tento sport zájem. Jen florbal pro dívky, neboť se ve výzkumu objevil zájem o provozování tohoto sportu, v nabídce není.

Z hlediska věkového rozložení je menší nabídka sportů pro věk 7 – 8 let a také pro středoškolskou mládež. Je ovšem otázkou, zda posledně jmenovaná skupina (neboť jak výzkum ukázal, starší školní věk preferuje ve svých sportovních činnostech především neorganizovanou činnost nebo se specializuje na výkonnostní sport) by o tuto organizovanou činnost měla zájem. Z tohoto pohledu je tedy nabídka vyvážená jen zčásti.

Posledním bodem, který s touto výzkumnou hypotézou souvisí, je problém poptávky převyšující nabídku. U sportů, jako je sebeobrana, plavání, jezdecký klub a u některých kroužků moderních tanců, bylo zjištěno, že reálná poptávka převyšuje nabídku tohoto zařízení (obsazené kroužky). Hypotéza (H5), že celková nabídka konkrétního školského zařízení (zájmového vzdělávání odpovídá reálné poptávce, platí pouze zčásti. Domnívám se, že obdobné výsledky by byly na většině volnočasových zařízeních tohoto typu, neboť nabídka je vždy omezena jak kapacitou zařízení, tak prostorovými a materiálními podmínkami.

Výsledky výzkumných šetření

1.1 Hodnocení výzkumu

- **H1** Chlapci i dívky budou více preferovat hru na PC a sledování televize než sportovní aktivity.

Z výzkumného šetření vyplývá, že chlapci i dívky všech sledovaných věkových kategorií nejvíce preferují v trávení volného času pobyt venku s kamarády. Sledování televize a hry na PC měly menší procentuální zastoupení než sportovní aktivity.

Hypotéza se nepotvrdila.

- **H2** Dívky mají méně kladný vztah ke sportu než chlapci.

Výzkumná šetření dokázala platnost této hypotézy. Chlapci se více ve svém volném čase zabývají sportovními činnostmi. Na všechny otázky, které se zaměřovaly na

zkoumání této hypotézy, měli chlapci vyšší procento kladných odpovědí než dívky. **Tato hypotéza se potvrdila.**

- **H3** Starší školní věk upřednostňuje neorganizovanou sportovní činnost před organizovanou.

Výzkum ukázal, že ve věkovém období adolescence (starší školní věk) klesá zájem o organizovanou činnost, sport nevyjímaje. Pohybové aktivity provozované neorganizovaně tvoří přes polovinu odpovědí respondentů tohoto věku. **Hypotéza se potvrdila.**

- **H4** Sportující děti a mládež dávají přednost v organizované činnosti sportovním klubům a oddílům před ostatními zařízeními.

Pohybovým aktivitám ve sportovních klubech a oddílech se věnuje téměř polovina respondentů, kteří organizovaně sportují (45,1%). Preferují tedy výkonnostní sport před ostatními druhy sportů. **Hypotéza se potvrdila.**

- **H5** Nabídka pohybových aktivit odpovídá reálné poptávce po těchto aktivitách ve školských zařízeních zájmového vzdělávání.

Vzhledem k zjištěným skutečnostem, je tato hypotéza **potvrzena částečně**. 3/4 respondentů jsou spokojeny s možnostmi sportovního vyžití ve svém okolí. Nabídka konkrétního zájmového zařízení v některých oblastech sportu neodpovídá reálné poptávce.

4.2 Diskuse

Kvantitativní výzkum, který byl proveden na čtyřech teplických školách ve všech kategoriích školního věku ukázal, jaké zájmy a pohybové činnosti preferují ve svém volném čase děti a mládež. Respondenti odpovídali na různé otázky týkajících se sportovních činností, ale i na možnosti vyžití v jejich okolí. Všechny školy, kde jsem výzkum provedla, byly velmi vstřícné a ochotné pomoci při tomto výzkumu. Přes počáteční obavy, zda i respondenti budou akceptovat výzkum, jsem byla mile překvapena jejich zájmem.

Na základě jejich odpovědí jsem mohla srovnat, jaké pohybové činnosti jsou v současné době preferovány a jaký význam má sportovní činnost pro dnešní mladou generaci. Výsledky, které jsem zjistila, byly zajímavé, ať již z hlediska jednotlivých věkových kategorií i z genderového pohledu. Výsledky dotazníku proto považuji za přínosné.

Ačkoliv nejmenší část všech dotázaných odpověděla, že nesportují, je nutné se zamyslet proč. Jestliže respondenti uváděli zdravotní důvody či nedostatek času jako hlavní důvod, je otázkou, zda tím pouze neskrývají svou slabou motivaci ke sportu a pohybovým činnostem.

Výsledky však potvrdily, že většina respondentů má ke sportu kladný vztah i když v mladším školním věku a především ve starším školním věku se děti a mládež spíše věnují neorganizovaným sportovním činnostem. Bohužel nejstarší zkoumaná věková skupina se také nejméně věnuje sportu, což z hlediska zdraví a zdravého životního stylu nejsou uspokojivé výsledky. Také pozitivní zjištění, že sportovní aktivity většina dětí a mládeže preferuje před pasivním vysedáváním u televize či her PC, nelze přeceňovat. Ačkoliv byl dotazník anonymní, nemuseli respondenti odpovídat vždy pravdivě. Vzhledem k tomu, že dotazník byl zaměřen na výzkum sportovních aktivit, je možné se domnívat, že dotazovaní se snažili přikrášlit skutečnost.

Výsledky také potvrdily názor, že dívky mají méně kladný vztah ke sportu než chlapci. Domnívám se, že tento trend je způsoben specifickými vývojovými zvláštnostmi obou pohlaví. Většina dívek sportovní činnosti vyhledává pro uspokojení z estetické povahy pohybu, které jsou nesoutěživého charakteru. Sport v dnešním pojetí, v němž naopak převažuje soutěživost a konkurence (estetické sporty nevyjímaje), nedává dívkám tolik možností seberealizace jako chlapcům. Dívky také daleko méně pociťují potřebu soutěživosti a emočního vybití pomocí sportu a pohybových činností než chlapci. Proto svou slabou motivaci ke sportování často zakrývají nedostatkem času.

Z jednotlivých odpovědí také vyplynulo, že současná mládež preferuje organizované pohybové činnosti ve sportovních klubech a oddílech, což odpovídá současnému trendu ve vývoji sportu, kdy talentovaní jedinci budou nadále preferovat výkonnostní sport. Povzbudivé je i to, že děti a mládež se zapojují do sportovních aktivit na školách a školských zařízeních zájmového vzdělávání, což uvedla třetina respondentů. Velmi zajímavým výsledkem je, že ze všech sledovaných věkových skupin se do činnosti na škole zapojuje středoškolská mládež. Toto zjištění příkládám tomu, že na těchto školách, které byly zkoumány, je dobře vedena mimoškolní činnost.

Většina respondentů také uvedla, že je spokojena s možnostmi vyžití ve svém okolí. Jak však naznačil výzkum, především nejmladší věková kategorie je nejvíce nespokojena s nabídkou pohybových aktivit. Tento fakt potvrdil i výzkum, který porovnával nabídku na školském zařízení zájmového vzdělávání. V porovnání se středním školním věkem jsou sportovní aktivity pro tuto věkovou kategorii nabízeny v menší míře. Tyto zjištěné skutečnosti však nemohou být zobecněny, neboť výzkum probíhal v konkrétních podmínkách

škol a jediného školského zařízení zájmového vzdělávání, který se v okolí vybraných škol nachází. Na základě výzkumu lze však zobecnit názor, že nejmladší školní věkové kategorii je nutné věnovat daleko větší pozornost při sestavování nabídky sportovních aktivit na školách a školských zařízeních, neboť právě v tomto věku lze u dětí podchytit zájem o sport a sportovní činnost.

Celkově však lze říci, že i současná mladá generace považuje sport za důležitou oblast trávení volného času. A pohybové činnosti vnímá nejen jako zábavu, i když tento názor převažuje, ale vnímá ji i z hlediska zdraví, psychické relaxace (především u staršího školního věku), a celkového vzhledu. Zároveň je však nutné upozornit na zjištění, že všechny některé věkové kategorie uvedly, že nejčastěji preferují pobyt venku s kamarády před ostatními činnostmi, tedy i sportovními. Vztahy s vrstevníky jsou v těchto věkových kategoriích ve většině případů přirozenou potřebou navazovat neformální mezilidské kontakty, ve kterých si děti a mládež osvojují pozitivní hodnoty. U mladé populace však vždy hrozí nebezpečí, že tato aktivita se může obrátit i opačným směrem. Důsledkem této negativní aktivity je pak antisociální a delikventní chování v partách.

Závěr

Na základě rozboru klíčových pojmů volný čas a sport v souvislosti s věkovými zvláštnostmi školního věku jsem se pokusila objasnit vývoj, význam i vzájemné souvislosti mezi jednotlivými kategoriemi. Tato teoretická část mi umožnila, abych se lépe orientovala v problematice sportu a jeho významu vzhledem k současnému pojetí výchovy dětí a mládeže ve volném čase.

Výzkum na téma „Preference pohybových aktivit ve volném čase dětí a mládeže“, uskutečněný na vybraných teplických školách probíhal ve dvou rovinách. V první fázi jsem ověřovala, jaké pohybové činnosti jsou dětmi a mládeží preferovány a jak jsou děti vybraných teplických škol spokojeny s možnostmi sportovního vyžití ve volném čase ve svém okolí. Výzkum byl proveden dotazníkovou metodou. Druhá část zjišťovala, zda nabídka odpovídá reálné poptávce po těchto pohybových činnostech. Výsledky z první části byly porovnány s nabídkou vybraného školského zařízení zájmového vzdělávání.

Cílem bylo zjistit nejen náplň a strukturu pohybových činností, ale dokázat, že v závislosti na věku a pohlaví se mění zájem o sportovní volnočasové činnosti i forma těchto aktivit. Výsledky šetření, které zjišťovaly, jaká je reálná poptávka po jednotlivých sportovních činnostech, pak byly porovnány s nabídkou v konkrétním školském zařízení zájmového vzdělávání..

Výsledky byly graficky zpracovány a závěry zhodnoceny v obecné rovině. Cílem bylo ověřit zda, současná nabídka ve školských zařízeních zájmového vzdělávání odpovídá zájmu dětí o sport a pohybové činnosti. Zjištěné skutečnosti pak byly zaznamenány a vyhodnoceny. Pro objektivnější výsledky, které odrážejí skutečný stav v určitém místě výzkumu, bylo však srovnání reálné poptávky po sportovních činnostech a nabídky pohybových aktivit zaměřeno na konkrétní školské zařízení zájmového vzdělávání, které se nachází v okolí škol dotazovaných respondentů.

Výzkum dokázal, že preference i formy sportovních činností se v závislosti na věku i pohlaví odlišují. Nabídka školských zařízení zájmového vzdělávání je podmíněna jak materiálními, tak i prostorovými podmínkami, která zařízení tohoto typu nabízejí. Proto vždy plně nemohou uspokojit reálnou poptávku dětí a mládeže po konkrétních sportovních aktivitách. Zájemem celé společnosti by proto měla být maximální podpora všech zařízení, která se výchovou ke zdravému životnímu stylu, k němuž sportovní aktivity nesporně patří, ve své činnosti zabývají.

Literatura a prameny:

1. ČÁP, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001,
2. ČECHÁK, V., LINHART, J. *Sociologie sportu*. Praha: Olympia, 1986,
3. GEIST, B. *Sociologický slovník*. Olomouc: Viktoria Publishing, 1992, ISBN 80-85605-28-7.
4. DVOŘÁČEK, J. *Základy pedagogiky pro učitele a vychovatele*. Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, 2004, ISBN 80-7290-159-1.
5. HELUS, Z. *Osobnost a její vývoj*. Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, 2003, ISBN 80-7290-125-7.
6. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-927-5.
7. JIRÁSEK, I. *Filosofická kinantropologie: setkání filosofie, těla a pohybu*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, ISBN 80-244-1176-5.
8. KÖSSL, J., KRÁTKÝ, F., MAREK, J. *Dějiny tělesné výchovy II*. Praha: Olympia, 1986,
9. KRÁTKÝ, F. *Dějiny tělesné výchovy I*. Praha: Olympia, 1974,
10. LANGMAIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 1998, ISBN 80-7169-195-X.
11. PÁVKOVÁ, J. A KOL. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-711-6.
12. PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál, 2000, 269 s. ISBN 80-7178-399-4.
13. SLEPIČKA, P., HOŠEK, V., HÁTLOVÁ, V. *Psychologie sportu*. Praha: Karolinum, 2006, ISBN 80-246-1290-9.
14. SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum, 2000, ISBN 80-246-0044-7
15. SPOUSTA, V. AJ. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. Brno: Masarykova univerzita, 1996, ISBN 80-210-1274-9.
16. SVOBODA, B. *Pedagogika sportu*, Praha : Karolinum, 2007, ISBN 978-80-246-1358-1
17. URBÁNEK P. *Vzdělávací politika a pedagogický výzkum*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, ISBN 80-7083-874-4
18. VILÍMOVÁ, V. *Didaktika tělesné výchovy*. Brno: Paido, 2002, ISBN 80-7314-033-6.
19. VAŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995, ISBN 80-901737-9-9.

20. ZICH, F. *Co s volným časem?* Praha: Pressfoto, 1978,

21. www.ddmteplice.cz

Priloha 2.1

Dotazník

Dobrý den,

ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku, který se týká sportovních aktivit ve volném čase dětí a mládeže. Dotazník bude využit pro výzkum účely pro vypracování bakalářské práce na téma „Praktické pohybové činnosti ve volném čase dětí a mládeže“. Výsledkem je analýza současných, vzhledem k přípravě se budu snažit obdržet všechny informace, které poskytnete.

Kontaktujte prosím vyplnění:

Dotazník se skládá ze dvou částí. První část tvoří úvodní otázky a druhá část obsahuje otázky pouze pro rodiče/děti.

Děkujeme za odpověď, s pozdravem

1. Příjmení: Číslo: Dítě:

2. Navštívíte někdy: věk: dítě:

3. Pohlaví:

4. Věk:

5. Jakou sportovní činnost byste raději dělal(a) v volném čase?

a) žádnou (b) nějakou (c) jinou (d) neví

a) cyklistika (b) sportovní hry (c) jiné

Příloha č. 1

Dotazník

Dobrý den,

ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku, který se týká sportovních aktivit ve volném čase dětí a mládeže. Dotazník bude využit pro studijní účely pro vypracování bakalářské práce na téma „Preference pohybových činností ve volném čase chlapců a dívek“. Výzkum je zcela anonymní, v žádném případě se nemusíte obávat zneužití informací, které poskytnete.

Instrukce pro vyplnění:

Dotazník ze třinácti otázek. Není-li uvedeno jinak, volte prosím při svých odpovědích vždy pouze jednu možnost.

Důležité zakroužkuj, zbytek vyplň.

1. Pohlaví: Chlapec Dívka

2. Navštěvuješ školu: základní střední

3. Třída:

4. Věk:

5. Jakou činnost ve svém volném čase nejčastěji vyhledáváte?

- a) sledování televize b) pobyt venku s kamarády c) sportovní aktivity
d) hry na PC e) poslech hudby f) jiné

6. Jaké kroužky, sportovní oddíly, jazykové kurzy, lidovou školu navštěvuješ. Můžeš uvést více odpovědí.

.....

7. Věnuješ se nějakému sportu (sportům) aktivně?

a) ano – organizovaně (druh pohybové aktivity – sport)

.....

b) ano – neorganizovaně (druh pohybové aktivity – sport)

.....

c) ne

8. Jak často sportuješ ve volném čase?

a) nikdy

b) nepravidelně

c) jedenkrát týdně

d) dvakrát týdně a více

9. V jakém volnočasovém zařízení sportuješ? Uveď název.

a) sportovní oddíl, klub

b) sportovní kroužek, školní sportovní klub na škole

c) dům dětí a mládeže

d) jiné organizace (např. Sokol)

10. Z jakého důvodu sportuješ? Můžeš zakroužkovat více odpovědí.

a) abych byl(a) zdravý(á)

b) abych dobře vypadal(a)

c) abych byl(a) v kolektivu

d) psychické uvolnění (relaxace)

e) zábava

f) protože si to přejí rodiče

g) protože je to důležité pro moje budoucí povolání

h) jiné důvody

11. Z jakého důvodu nesportuješ? Vyplň ti, kteří nesportují.

- a) nebaví mě sport
- b) mám jiné zájmy (jaké)
- c) nemám příležitost
- d) nemám čas
- e) nemám dostatek finančních prostředků

12. Jak hodnotíš možnosti ke sportovnímu využití ve svém okolí?

- a) vyhovující
- b) nevyhovující
- c) nezajímám se o to

13. Do jakého sportovního kroužku nebo oddílu bys rád(a) chodil(a)?

.....

Děkuji za vyplnění dotazníku.